

Univerza v Ljubljani

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

POGLED POSVOJITELJEV NA POSVOJITEV OTROK IZ RUSKE FEDERACIJE

Mentor: doc. dr. Milko Poštrak

Študent: Matej Avanzo

LJUBLJANA, 2015

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Matej Avanzo.

Naslov naloge: Pogled posvojiteljev na posvojitve otrok iz Ruske federacije.

Kraj: Ljubljana.

Leto: 2015.

ŠT. STRANI	ŠT. TABEL	ŠT. SLIK	ŠT. VIROV	ŠT. PRILOG
104	15	0	54	2

Mentor: doc. dr. Milko Poštrak.

Deskriptorji: posvojitve, mednarodne posvojitve, socialno starševstvo, družina, Ruska federacija.

Povzetek: S pričujočo diplomsko nalogo sem kot posvojitelj želel tako skozi teorijo kot tudi z raziskovalnim delom po metodi kvalitativne analize priti do uvida slovenskih posvojiteljev v postopek posvojitve otrok iz Ruske federacije, posvetil pa sem se predvsem doživljanju, občutkom, ki pare skozi različne faze posvojitve prevevajo, neformalnim in formalnim virom pomoči, pomanjkljivostim celotnega postopka ter razlogih, zaradi katerih so se pari med oblikami socialnega starševstva odločili prav za posvojitev, in to iz Ruske federacije. Vse, predvsem od znotraj navzven, torej na način, da sem se primarno posvečal celotnemu spektru dogodkov pred, med in po posvojitvi ter predvsem odzivom staršev na posamezne faze celotnega postopka posvojitve. S pridom pa sem želel izkoristiti dejstvo, da sem kot posvojitelj bil izkušnji prav tako blizu, kot so jo bili blizu posvojitelji, katerih doživljanja sem analiziral.

SUMMARY

Title: Adoptive Parents' Perspective on Adoptions of Children from the Russian Federation.

Descriptors: adoption, international adoptions, social parenthood, family, the Russian Federation.

Abstract: The following thesis attempts to apply theory and research based on a qualitative analysis to examine Slovenian adoptive parents' view of the adoption process for children from the Russian Federation. Being an adoptive parent myself, I focused mainly on the experiences of couples and the emotions they go through at various stages of the adoption process, the formal and informal sources of assistance, the shortcomings of the entire process, and the reasons underlying the couples' decision to adopt a child from the Russian Federation as a way of engaging in social parenthood. In doing so, I examined the entire chain of events taking place before, during and after an adoption as well as the responses of parents to individual stages of the process. I also attempted to take advantage of the fact that, as an adoptive parent, I had had a similar experience as the people who were the subjects of my analysis.

PREDGOVOR

Potem ko je moj študij zavoljo mnogih življenjskih, študijskih ter kariernih izzivov in preizkušenj (pre)dolgo čakal na zaključek, pa z idejo o tem, katero področje izbrati za diplomsko nalogo ob koncu študija na Fakulteti za socialno delo, ni bilo večjih težav.

Ob dejstvu, da sva z ženo v juniju 2010 posvojila bratca in sestrico iz Moskve (tedaj sta bila stara tri leta in mesec ter leto in devet mesecev), sem se že takrat odločil, da bom za temo izbral posvojitev, po pregledu nekaj diplomskih del s tega področja pa sem nato v želji, da bi socialnemu ponudil nekaj novega, izbral pogled z malce drugačnega zornega kota. Gre namreč za pogled od znotraj, t.i. »emski« pogled, o katerem sem več zapisal v teoretskem uvodu, v osnovi pa sem preučeval pogled posvojiteljev na posvojitev, ob čemer gre za posebnost, jasno, ker sem posvojitelj tudi sam.

Da bi naloga bila še bolj profilirana oziroma osredotočena na obvladljivo področje, sem glede na celostnost lastne izkušnje obdelal posvojitve otrok v Ruski federaciji, ki pri mednarodnih posvojitvah v Republiki Sloveniji v zadnjih letih, vsekakor pa vsaj od leta 2009 dalje, velja za najpogostejšo državo izvora.

Lastne izkušnje sem želel povezati s teorijo socialnega dela, znanjem slovenskih in mednarodnih strokovnjakov na področju posvojitve, obstoječo statistiko doma in v tujini, hkrati pa sem diplomsko delo nadgradil še z lastnimi izkušnjami ter s kvalitativno raziskavo, ki je temeljila na intervjujih z 10 slovenskimi pari, ki so med letoma 2008 in 2014 posvojili otroke v Ruski federaciji.

ZAHVALA

Za to, da je ta diplomska naloga ugledala luč sveta, zagotovo ni moč zaslug pripisati le avtorju, zato je red, da se ta primerno pokloni vsem tistim, za katere ocenjujem, da si to zaslužijo.

Tako bi začel z ženo Patricio, ki mi vselej in povsod stoji ob strani, prav takšna pa je bila njena vloga pri tej nalogi, za katero bi si, kot poprej tudi za študij ob delu, le stežka vzel dovolj časa, če ne bi bil vedel, da bo na svoja pleča za to obdobje prevzela dobršen del družinskih obveznosti. Prav enako pomembna za to, da je teh nekaj deset spetih listov dobilo smisel, sta najina Aljaž in Zala, brez katerih bi bilo pač nemogoče uporabiti in uporabljati pripono »emsko«.

Sta pa tu še dva, brez katerih bi ne bilo diplomske naloge. Mentor doc. dr. Milko Poštrak mi je bil tako pri končanju študija kot pri pisanju tega dela vselej odlična opora, in to prav takšna, kakršno sem potreboval. Nikdar namreč ni bil moj »volan«, pač pa »bankina«, ki me je znala usmeriti na pravo pot, v kolikor sem se ustavil ali skoraj zašel z nje. Tjaša Zagorc pa mi je kot študijska kolegica pomagala z obilico pozitivne energije, trkanjem na mojo socialnodelovno »slabo vest« in brez nje bi končanje študija na Fakulteti za socialno delo vsekakor bilo prej domneva kot dejstvo.

Za posvojitev kot tako pa gredo zasluge tudi zakoncema Smodiš. Matjaž in Andreja sta naju pri skupaj sedmih obiskih v Moskvi ne le sprejela v njun dom, ampak nama z znanjem ruskega jezika in toplino pomagala pri marsikaterem koraku na poti k uresničitvi najinih sanj.

KAZALO

1. TEORETIČNI UVOD	8
1.1 OPREDELITEV KLJUČNIH POJMOV	8
1.2 DRUŽINA IN POSVOJITELJSKA DRUŽINA	12
1.3 BIOLOŠKO IN SOCIALNO STARŠEVSTVO	15
1.4 POMEN VZGOJE IN SOCIALIZACIJE ZA SOCIALNO STARŠEVSTVO	18
1.5 OBLIKE SOCIALNEGA STARŠEVSTVA IN VLOGA SOCIALNEGA DELA PRI TEM	23
1.6.1 REJNIŠTVO	25
1.6.2 SKRBNIŠTVO	30
1.6.3 POSVOJITEV	32
1.6 POSVOJITVE V SLOVENIJI	35
1.7 POSTOPEK ZA POSVOJITEV V SLOVENIJI	38
1.7.1 POSTOPEK S STALIŠČA SOCIALNEGA DELAVCA	38
1.7.2 POSTOPEK S STALIŠČA POSVOJITELJA	40
1.8 MEDNARODNE POSVOJITVE	41
1.9 POSVOJITVE V RUSKI FEDERACIJI	45
1.10 POGOJI ZA POSVOJITEV V RUSKI FEDERACIJI	47
1.11 POSTOPEK POSVOJITVE V RUSKI FEDERACIJI	51
1.12 IZKUŠNJE IN PROBLEMI PO PRIHODU V (NOVO) DOMOVINO	52
2. PROBLEM	55
3. RAZISKOVALNI DEL	57
3.1 O RAZISKAVI	
3.2 METODOLOGIJA RAZISKAVE	
3.2.1 VRSTA IN MODEL RAZISKAVE	
3.2.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV	
3.2.3 POPULACIJA IN VZORČENJE	58
3.2.4 ZBIRANJE PODATKOV	
3.2.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	
3.2.6 ŠTUDIJA MOJEGA/NAJINEGA PRIMERA	
3.3 REZULTATI RAZISKAVE	59
3.3.1 FORMALNE IN NEFORMALNE PREDNOSTI TER SLABOSTI POSVOJITVE	60
3.3.2 VPLIV POSVOJITVE NA ZVEZO	62
3.3.3 RAZLOGI ZA POSVOJITEV V RUSKI FEDERACIJI	63
3.3.4 OBČUTKI POSVOJITELJEV PO POSVOJITVI	64
3.3.5 DOGAJANJE PO POSVOJITVI	
3.3.6 RAZUMEVANJE OKOLJA	65
3.3.7 RAZPRAVA O RAZISKAVI	66
3.3.8 O ŠTUDIJI MOJEGA/NAJINEGA PRIMERA	68
4. ZAKLJUČNI DEL	73
4.1 SKLEPNE UGOTOVITVE	
4.2 PREDLOGI	74

4.3	ZAKLJUČEK	78
5.	PRILOGE	79
5.1	VABILO IN VPRAŠALNIK ZA PARE, SODELUJOČE V RAZISKAVI	
5.2	POSTOPEK KVALITATIVNE ANALIZE	84
5.2.1	IZPIS RELEVANTNIH IZJAV	84
5.2.2	UREDITEV IZJAV PO KODAH	88
5.2.3	KODIRANJE ZNOTRAJ POSAMEZNIH FAZ	96
6.	LITERATURA IN VIRI	102
6.1	LITERATURA	102
6.2	SPLETNI VIRI	104

1 TEORETIČNI UVOD

1.1 OPREDELITEV KLJUČNIH POJMOV

Za potrebe razumevanja teme te diplomske naloge je prav, da najprej raztolmačimo ključne pojme. Mednje bi si dovolil uvrstiti **posvojitev**, **mednarodno posvojitev**, **posvojenca** oziroma osebo, ki je bila posvojena, **posvojitelja** oziroma osebo, ki je otroka posvojila, **Konvencijo o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah** (Haaška konvencija), **Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR)**, **družino**, **posvojiteljsko družino** ter **socialne in biološke starše**. Ob tem sem k vsem omenjenim dodal še **dualizem »etskega« in »emskega«**, ker gre za koncept, ki je name in moje razumevanje socialnega dela ter tudi posvojitve kot take imel velik vpliv ter napravil velik vtis. Večino omenjenih pojmov sem na kratko v precep vzel že v tem delu moje naloge, jih pa nato po dolgem in počez obrazložim tudi v nadaljevanju.

Posvojitev je oblika socialnega starševstva, ki je posledica dejstva, da v Republiki Sloveniji, kot izhaja iz Ustave RS¹, otroci uživajo posebno varstvo in skrb. Vedoč za opredelitve posvojitve, ki jih navaja Darja Zaviršek, je širša definicija tega pojma precej kompleksnejša, kot se morda zdi na prvi pogled. Tako v naslednjih vrsticah ponujam nekaj njenih pojmovanj. »Posvojitev je kompleksen in vseživljenjski proces. Je intimno osebno dejanje zakonskega ali zunajzakonskega para ali osebe, ki posvoji otroka. Je pravno-formalni proces in postopek, ki ga izvajajo socialne službe, ki jim država podeli mandat za izvajanje tega dela ... Je metoda, ki ustvari pravno-formalno vez med otrokom in starši, ki ni obstajala ob rojstvu otroka ... Je ena najstarejših in najbolj znanih oblik socialnega starševstva, pri katerem vsaj eden ali oba starša z otrokom nista biološko povezana, ampak sta njegova socialna starša.« (Zaviršek 2012: 25-26).

¹ **Ustava Republike Slovenije, 56. člen (pravice otrok):** Otroci uživajo posebno varstvo in skrb. Človekove pravice in temeljne svoboščine uživajo otroci v skladu s svojo starostjo in zrelostjo. Otrokom se zagotavlja posebno varstvo pred gospodarskim, socialnim, telesnim, duševnim ali drugim izkoriščanjem in zlorabljanjem. Takšno varstvo ureja zakon. Otroci in mladoletniki, za katere starši ne skrbijo, ki nimajo staršev ali so brez ustrezne družinske oskrbe, uživajo posebno varstvo države. Njihov položaj ureja zakon.

Precej neposredno in natančno definicijo posvojitve navaja Klunova (2009: 35): »Posvojitev je oblika socialnega starševstva, pri kateri nobeden od staršev z otrokom ne deli genskega materiala.« **Posvojenec** oziroma mladoletna oseba, ki je bila posvojena, je otrok, ki z enim ali obema staršema ni v krvni oziroma biološki povezavi, ampak sta oba ali eden od njiju le socialna starša. Mladoletna oseba, ki je bila posvojena, je zakonsko (ZZZDR) povsem enakovredna biološkemu otroku, kar pomeni, da ima do socialnih staršev ter drugih sorodnikov enake pravice in dolžnosti kot otroci »naravnih« staršev. Dodati velja še, da mora posvojenec biti vsaj 18 let mlajši od posvojitelja, če zavljo izjemnih razmer, ki so v posvojenčevu korist, drugače ne odloči Center za socialno delo.

Posvojitelj oziroma oseba, ki je posvojila mladoletnega otroka, mora po 137. členu ZZZDR² biti polnoletna in, če ni posebej določeno drugače, vsaj 18 let starejša od posvojenca. Nadalje 139. člen ZZZDR določa, da je posvojitelj lahko le odrasla oseba, ki ji ni odvzeta roditeljska pravica, za katero se utemeljeno ne domneva, da bi posvojitev izrabila v škodo posvojenca, ki jamči, da bo izvrševala roditeljsko pravico v otrokovo korist in ji ni odvzeta poslovna sposobnost ali ni tako duševno prizadeta ali bolna, da bi utegnila spraviti posvojenčevu zdravje in življenje v nevarnost. Zakonsko je posvojitelj do posvojenca povsem enakovreden siceršnjemu razmerju naravnega starša do njegovega otroka.

Haaška konvencija oziroma Konvencija o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah je glavni dokument, ki opredeljuje meddržavne posvojitve med 76 državami, podpisnicami. Republika Slovenija jo je ratificirala leta 2002³. »Mednarodno sodelovanje je po sporazumu predvideno tako, da je centralni organ sprejemnice pristojen za sprejem prošnje za posvojitev, zavzeti se mora stališče do ustreznosti posvojitve, centralni organ

² **137. člen ZZZDR:** (1) Posvojitelj je lahko le polnoletna oseba, ki je vsaj osemnajst let starejša od posvojenca. V izjemnih primerih sme Center za socialno delo, potem ko razišče vse okoliščine primera in se prepriča, da bi bila taka posvojitev v posvojenčevu korist, dovoliti posvojitev tudi posvojitelju, ki ni osemnajst let starejši od posvojenca. (2) Za posvojitev mladoletne osebe, ki je starejša kot deset let, je potrebno njeno soglasje.

³ Republika Slovenija je podpisala in ratificirala **Konvencijo o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah** (Uradni list RS, št. 14/99 – MP, v nadaljevanju tudi Haaška konvencija), ki je začela veljati 1. 5. 2002. Za izvajanje konvencije skrbi Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve v sodelovanju z Ministrstvom za notranje zadeve. (s spletne strani Ministrstva Republike Slovenije za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/posvojitve/mednarodne_posvojitve/).

matične države pa je pristojen za poročilo o otroku in sprejema odločitve o namestitvi otroka pri določenih kandidatih.« (Zaviršek in drugi 2009: 22; po Podbevšek, Šolar Meglič 2009: 80)

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR)⁴ opredeljuje vse ključne postopke, pogoje, razmerja in ravnanja, povezana s posvojitvijo, in sicer v naslednjih členih: 1, 7, 21, 116, 134-153, 205, 213, 226, 227, 232.

Družina in posvojiteljska družina. Družina je vsekakor pojem, katerega definicija je z razvojem in spreminjanjem družbe precej težja, kot se zdi na prvi pogled. Zato je v tej nalogi na to temo v okviru Teoretskega uvoda na voljo posebno podpoglavje. A naj najprej navedem definicijo, ki jo v 2. členu ponuja ZZZDR: »Družina je življenjska skupnost staršev in otrok, ki zaradi koristi otrok uživa posebno varstvo.« Družina vsekakor ni le skupno gospodinjstvo staršev in otrok, temveč bržkone tudi ali vsaj še zakonca ali izvenzakonska partnerja, enostarševske družine, istospolne družine ter, jasno, **posvojiteljska družina**. Le-to opredeli Klunova. »Posvojiteljske družine so posebne najprej v tem, da se morajo ukvarjati s tistim, kar je za biološke družine samoumevno ... Zaradi dejstva, da v posvojiteljski družini starši z otrokom ne delijo istega genskega materiala, okolica različno gleda nanje.« (Klun 2009: 41-42)

Za teorijo »emškega« in »etskega« sem izvedel med študijem socialnega dela, za to, da jo uporabim v diplomski nalogi, pa sem se odločil, ker gre – vsaj po mojem mnenju – za enega od najbolj uporabnih modelov razlage dveh v socialnem delu vselej nasprotnih si pogledov, ki pa ju je potrebno pri reševanju problemov vselej jemati povezano. Gre za obravnavanje dveh velikokrat nasprotnih si polov, ki pa morata v naši stroki za učinkovitost delovati skupaj. Jasno, pišem o nasprotju, ki ga je moč poimenovati z različnimi dvojniki, tu je le nekaj najbolj socialnodelovno očitnih: teorija in praksa, znanje in ravnanje, strokovnjak in strokovnjak iz izkušenj ter, ne nazadnje, »etsko« in »emsko«, pogled nezainteresiranega in zainteresiranega opazovalca oziroma pogled od znotraj ter pogled od zunaj.

Canals, ki navaja, da »tako socialno delo kot antropologija gradita teorijo na akumulaciji prakse – socialno delo na osnovi praktičnega socialnega dela, antropologija pa na osnovi raziskovanja« (Canals 1995: 98), si je model »emškega« in »etskega« sposodil oziroma ga socialnodelovno uporabil iz konceptov lingvistike. Pravi namreč, da je »iz analiz, ki so v rabi v

⁴ Celotno besedilo ZZZDR: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200469&stevilka=3093>.

fonetiki, Keneth Pike izpeljal koncepta emsko in etsko (**fonemsko**, **fonetsko**). Fonetska raven se ukvarja z glasovi, ki so za govorca smiselni, medtem ko se fonetske študije osredotočajo na rabljene glasove, na njihove fizične značilnosti in na to, kako so proizvedeni.« (Canals 1995: 99-100, po Pike 1967)

Pri priponah **-emsko** in **-etsko** gre torej ta ekvivalenta dvema različnima pogledoma, ob čemer »emsko« pomeni pogled od znotraj oziroma subjektivni pogled, »etsko« pa pogled od zunaj oziroma objektivni pogled.

Kot z zgledom enega od najbolj znanih antropologov Bronislawa Malinowskega zapiše Geertz prek problema (ne)posredne (ne)objektivnosti ter (ne)vklučenosti v življenje opazovancev, je moč dualizem, omenjen s Canalsove perspektive, še dodatno raztolmačiti, ob čemer tudi on omenja pojma »emskega« in »etskega«: »Če se držimo – kot se po mojem mnenju moramo – zapovedi, da gledamo stvari z domorodskega zornega kota, kje pristanemo, kadar si ne moremo več pripisovati enkratne oblike psihološke bližine, nekakšne transkulturne identifikacije z našimi subjekti ... Formulacije so bile različne: 'znotraj' versus 'zunaj', ali opis v 'prvi osebi' versus opis v 'tretji osebi', 'fenomenološke' versus 'objektivistične' ali 'kognitivne' teorije versus 'behavioristične'; ali morda najbolj pogosto 'emske' versus 'etske' analize, zadnja izhaja iz distinkcije v lingvistiki med fonemiko in fonetiko. Fonemika klasificira zvoke v skladu z njihovimi notranjimi funkcijami v jeziku, fonetika jih klasificira v skladu z njihovimi akustičnimi lastnostmi kot takimi. Nemara najlažji in najlaže sprejemljiv način pa je distinkcija, ki jo je za svoje specifične potrebe vpeljal psihoanalitik Heinz Kohut, med pojmi, ki so 'blizu izkušnji', in pojmi, ki so 'daleč od izkušnje'.« (Geertz 1996: 92-94)

Ta naloga se bo tako skušala osredotočiti na »emski« pogled na posvojitev, postopke, povezane z njo, ter na celotno problematiko. Tako sem si želel odpreti nov zorni kot, ki bo pravzaprav popolno socialnodelovni, saj bo kombiniral ravno to, k čemur je sodobno socialno delo usmerjeno, torej povezanost med strokovnjakom ter strokovnjakom iz izkušenj, med »opazovati od zunaj« in »biti del notranjosti«. Jasno, s to posebnostjo, da bom v tem primeru sam sproti menjal vlogi enega in drugega, a vseeno bil bližje vlogi objektivnega opazovalca.

1.2 DRUŽINA IN POSVOJITELJSKA DRUŽINA

Kot sem omenil že v prejšnjem podpoglavju, je v sodobni družbi dojemanje družine tako široko, da je za pomen te diplomske naloge sila pomembno nanizati čim več različnih definicij omenjenega pojma v časovnem, socialnem in geografskem smislu, saj je tako najlažje razložiti, od kod v vsakdanu 21. stoletja precej težav pri detabuiziranju posvojiteljskih družin in posvojitve nasploh.

Naj zapišem za začetek še enkrat definicijo družine, ki jo navaja ZZZDR: »Družina je življenjska skupnost staršev in otrok, ki zaradi koristi otrok uživa posebno varstvo.« Po definiciji Združenih narodov, ki eksplicitno poudari, da med pojmom družine in gospodinjstva ni enačaja, so »družina člani skupnega gospodinjstva, ki so povezani bodisi po krvi, prek posvojitve ali poroke.« Ob tem je razlika med gospodinjstvom in družino to, da je lahko gospodinjstvo sestavljeno iz enega samega člana, pogoj za oblikovanje družine pa sta vsaj dva člana v skupnem gospodinjstvu. Poudariti velja še, da člane tri- ali veččlanske skupaj živeče skupnosti kot družino imenujemo, če so sorodstveno (v ravni črti), posvojiteljsko ali zakonsko povezani, sicer gre za gospodinjstvo.⁵

»Družino definiramo v ožjem smislu kot jedrno družino, to sta dve ali več oseb, ki živijo v skupnem gospodinjstvu in so med seboj povezane z zakonsko zvezo, kohabitacijo ali starševskim razmerjem.« (Rener in drugi 2006: 15; po Keilman, 2003: 11) Tu gre za še eno v vrsti definicij, ki se trudijo, da bi bile hkrati čim bolj razlikovalne, nediskriminatorne in operativne. Sledi tako še ena prejšnji podobna, a ne povsem enaka opredelitev: »Družino definiramo kot skupino oseb, ki živi v skupnem gospodinjstvu in jo sestavlja vsaj en otrok in vsaj ena odrasla oseba ter je med seboj povezana ali s kohabitacijo ali starševskim razmerjem. (Rener in drugi 2006: 16; po Nowotny, Fux, Pinnelli, 2004: 28).

Čačinovič Vogrinčičeva nam ponudi socialno-psihološko definicijo družine: »Družino tvorijo dva ali več posameznikov, ki so v interakciji, imajo skupne motive in cilje; povezujejo jih skupna pravila, norme in vrednote; odnose v njej odraža in določa relativno trajna struktura statusov in vlog, v družini se oblikujeta zanjo značilna struktura moči in način vodenja ... Diferencirajo

⁵ Poudarki iz definicije družine in gospodinjstva na spletni strani Združenih narodov: <http://unstats.un.org/unsd/demographic/sconcerns/fam/fammethods.htm#A2>.

se vloge glede na delitev dela, razložijo se čustveni odnosi med člani.« (Čačinovič Vogrinčič 1998: 130-131). Ista avtorica doda še eno precej širšo definicijo družine. Pravi namreč, da ni mogoče postaviti enoznačne definicije sodobne družine ter da take definicije niti ne potrebujemo. »To, kar potrebujemo, je vedenje o pluralnosti družinskih oblik in o nasprotjih v družinskem življenju ..., ki je raznoliko, kompleksno, spremenljivo.« (Čačinovič Vogrinčič 2008: 15-16; po Švab 2001).

Potem ko smo nanizali nekaj ožjih in širših definicij družine ter skušali prikazati, kako težko je najti vseobsegajočo definicijo, je verjetno najbolje, da v skladu s hitrim razvojem in spremembami skušamo družine umestiti v nekaj različnih tipov. Pri tem, kot navajajo Renerjeva in drugi (2006: 17), po definiciji Organizacije Združenih narodov razlikujemo med tremi:

- 1) **Jedrne družine** (biološke in socialne družine staršev in otrok, enostarševske in adoptivne družine).
- 2) **Razširjene družine** (tri- in večgeneracijske družine, poligamne in plemenske razširjene družine).
- 3) **Reorganizirane družine** (dopolnjene ali vzpostavljene družine, življenje v skupnostih, reorganizirane družine istospolnih partnerjev).

Jasno je torej, da se je pojmovanje družine skozi čas iz začetnega dojemanja skupnosti staršev in otrok, ki je sicer zakonsko še vedno določeno prav na tak način, v realnosti razširilo oziroma razčlenilo na bistveno več možnih variant, katerih glavna povezava ostaja bližina oziroma medsebojna odvisnost v skupnem gospodinjstvu bivajočih članov.

Nekoč so družino marsikje, na primer tudi na Japonskem⁶, zaznamovale sorodstvene vezi med moškimi (potomci). Podobno je bilo tudi na drugem koncu sveta, na območju nekdanje Jugoslavije in tudi širše, saj je ravno to, da moškega potomca ni bilo, bil ključni razlog za prve posvojitve na naših tleh. »Posvojitve otrok kot ena od strategij dedovanja je bila znana že v obdobju predkrščanske Evrope, saj je omogočila parom, ki niso imeli otrok, da dobijo potomca,

⁶ Leta 1889 je po Japonskem pravu veljalo, da družina temelji na krvni povezavi, da je glava gospodinjstva oče, ki po smrti svoje mesto prepusti najstarejšemu sinu. Veljalo je tudi poligamno pravilo, da so vsi otroci istega očeta člani iste družine, četudi so bile matere različne. (<http://www.pobronson.com/factbook/pages/39.html>).

na katerega se je prenašalo premoženje po očetu (agnatsko dedovanje), ali pa, da so prišli do otroka 'pravega spola', saj takrat ženske, razen v izjemnih primerih, še niso smele dedovati.« (Zaviršek 2009: 8).

A preden se povsem prepustimo temi naslednjega podpoglavja, to je primerjava biološkega in socialnega starševstva, je prav, da z nekaj zornih kotov osvetlimo in osmislimo še pojem posvojiteljske družine. **S pomočjo literature ter z lastnim znanjem bi posvojiteljske družine razložil na naslednje tipe, ki jih je potrebno glede na slovensko zakonodajo razdeliti na take, ki so v naši državi možni, in na druge, ki so možni pogojno (s postopkom posvojitve v tujini):**

- 1) Družina, sestavljena iz dveh heteroseksualnih posvojiteljev in enega posvojenca.
- 2) Družina, sestavljena iz dveh heteroseksualnih posvojiteljev in dveh ali več posvojencev, ki so med seboj v krvnem sorodstvu.
- 3) Družina, sestavljena iz dveh heteroseksualnih posvojiteljev in dveh ali več posvojencev, ki med seboj niso v krvnem sorodstvu.
- 4) Družina, sestavljena iz dveh heteroseksualnih posvojiteljev ter bioloških in posvojenih otrok.
- 5) Družina, v kateri je eden od zakoncev posvojil otroka drugega zakonca.
- 6) Samska oseba, ki posvoji otroka, ob čemer tega po ZZZDR ne more storiti v Sloveniji (s čimer postaneta družina).

Pogojno pa še (v tujini):

- 7) Družina, sestavljena iz homoseksualnega para, ki posvoji otroka.

Darja Zaviršek (2009: 64-69) posvojitve razdeli na način, naveden v naslednjih vrsticah.

POSVOJITEV V ZAKONSKI ZVEZI

- Skupna posvojitev v zakonski zvezi.
- Enostranska posvojitev v zakonski zvezi.

POSVOJITEV V ZAKONSKI ZVEZI

- Skupna posvojitev v zakonski zvezi.

- Enostranska posvojitev v zunajzakonski skupnosti (v RS ni mogoča).

POSVOJITEV V ISTOSPOLNI PARTNERSKI SKUPNOSTI

- Skupna posvojitev v istospolni partnerski skupnosti (v RS ni mogoča).
- Enostranska posvojitev v istospolni partnerski skupnosti (možna ob izpolnjevanju splošnih posvojitvenih pogojev).
- Dopustnost sukcesivne posvojitve v zunajzakonskih in istospolnih skupnostih (posvojitev posvojenega otroka zunajzakonskega ali istospolnega partnerja – mnenja o tolmačenju so tu različna).

POSVOJITEV S STRANI SAMSKE OSEBE

- V ZZZDR je to pravilo, v realnosti pa izjema (glavno pravilo pri presoji je otrokova korist).

1.3 BIOLOŠKO IN SOCIALNO STARŠEVSTVO

Osnovna razlika med »običajno« oziroma »normalno« in posvojiteljsko družino je v tem, da pri prvi gre za krvno povezavo na relaciji starš-otrok, pri drugi pa za socialno povezavo.

Spodobi se, da pri tem silno širokem področju za razpravo začnemo pri osnovah. Tako Vuk Godina v članku, katerega glavni namen je obravnavati razmerja med naravo in kulturo, zapiše: »Tudi najnovejše antropološke razprave dihotomijo (med 'nature' in 'nurture', op. a.) jemljejo za eno nespornih izhodišč antropološke analize. Poudarjanje, da 'kulture ni v genih', namreč klasično debato 'nature-nurture' zgolj premešča v nov prostor: namreč v prostor odnosa med gensko dano in kulturno posredovano informacijo ... Gre za dualizem, pri čemer z 'nature' razumemo 'vrojeno, podedovano', z 'nurture' pa 'pogoje življenja' ... oziroma za dualizem med človeškostjo in človečnostjo ... ali genotipom in fenotipom ... Ne glede na terminološko opredelitev torej gre za dualizem, ki na eno stran postavlja tisto, kar je človeku dano po biološki poti ('nature'), na drugo stran pa postavlja tisto, kar nastane kot rezultat interakcije med to biološko naravo in družbenim okoljem, v katerem posameznik živi ('nurture').« (Godina 1990: 77-79).

Preden preidem na obravnavo biološkega in socialnega skozi prizmo posvojitve, menim, da je potrebno dodati še nekaj s področja temeljev »boja« med »naravo« in »kulturo«. Giddens tako zapiše, »da je očitno, da je za nas smiseln naravni svet – ne pa zgolj tisti vidiki narave, ki so bili fizično preoblikovani in 'počlovečeni'. Naravni svet si prizadevamo, in po navadi se nam tudi posreči, napraviti tako 'inteligibilnen' kot družbeni svet – v zahodnih kulturah se utemeljitev te inteligibilnosti opira prav na 'neživo' naravo narave, kakor jo določa delovanje neosebne sil ... Razlika med družbenim in naravnim svetom je, da se zadnji ne konstituira kot 'smiseln' ... Družbeno življenje pa na drugi strani ustvarjajo njegovi akterji, in sicer z dejavnim konstituiranjem smiselne zveze ...« (Giddens 1989: 90-92).

Sodeč po številu razprav o primerjavi med biološkim in socialnim starševstvom je to področje vštric s spremembami družbe in s tem preoblikovanjem družin v zadnjih desetletjih vse bolj zanimivo ne le za strokovno, temveč tudi za laično javnost. Medtem ko se v pravnem smislu družina in sorodstvo še naprej povezujeta predvsem s krvno oziroma biološko povezavo, pa, kot pravi Darja Zaviršek, statistični podatki v Republiki Sloveniji kažejo povsem drugačne smernice. Hkrati je še vedno zaznati veliko tabuiziranost socialnega starševstva. »Ljudje se manj poročajo, več ločujejo in se pogostejše odločajo za enostarševsko družino in za istospolna partnerstva z otroki. Ti podatki kažejo na napetost med vsakdanjo prakso in veljavnimi zakoni ter pričajo o tem, da je področje urejanja družinskega življenja polno nasprotij ... Čeprav število porok vztrajno upada in narašča število ljudi, ki nimajo bioloških otrok, ljudje v pogovorih radi prisegajo na biološki determinizem krvnih zvez z izjavami, kot so 'kri ni voda', 'biti naše krvi' ali 'imeti iste gene'.« (Zaviršek 2009: 3-4)

Kot je moč zaznati v več delih (Zaviršek 2012, Klun 2009, Rezar 2009, Keržan 2009), je bilo socialno starševstvo sprva povezano predvsem z iskanjem dediča moškega spola, smrtjo bližnjih sorodnikov, ekonomskimi migracijami ali moralnim obsojanjem cerkve (predvsem je šlo tu za odvzemanje otrok samskim ženskam), v zadnjih desetletjih pa med razlogi za posvojitve prevladujejo neplodnost parov, vse manjša tabuiziranost socialnega starševstva in prehod pri posvojitvah iz lokalnega h globalnemu. Vseeno pa tabujev v povezavi s socialnim starševstvom ne manjka, kar Zavirškova (2009: 6) ponazori z »ljudsko« pregovorno »nepravimi« sorodstvenimi povezavami, ki niso »polnovredne«, na primer mačeha, očim,

polsestra, polbrat itd. »Manjvredni status nekrvnih sorodnikov ... v modernejšem času torej zaznamujejo pojmi, ki poudarjajo 'polovično' biološko povezavo.« (prav tam)

Dorijan Keržan (2009: 132) izpostavi zanimivo povezavo med razliko materinstva in očetovstva, in sicer v smislu, da je biološko materinstvo vselej neizpodbitno, za očetovstvo pa ni navzven vidnih objektivnih dejstev, »zato je oče tisti, na katerega kaže zakonska zveza,« nato pa nadaljuje (prav tam: 138): »Nova genetika in biotehnologija sta povzročili, da se dejstva, ki so bila doslej razumljena kot naravna ali kulturna, združujejo. Zato se zdi razmerje, ki ga označujeta ljubezen in skrb za otroka, veliko bolj trdno in zanesljivo kot razmerja, temelječa na negotovih 'naravnih' temeljih. Navsezadnje samo ljubezen in skrb za otroka opredelita odnos med staršem in otrokom.«

Če povzamem že prej omenjene razprave, lahko izpostavim, da pravo starševstvo ni ne biološko ne socialno. Če je ženska nadomestna mama (kar v Sloveniji sicer ni dovoljeno) ali pa moški darovalec semena, bosta v biološkem smislu oba povezana z otrokom, a v socialnem smislu nikakor. Tako v naši podzvesti utrjene predstave o tem, da le krvne povezave zagotavljajo »čisto« povezavo med starši in otroci, z večjo pluralizacijo družin in raziskavami, ki kažejo, da je socialni moment pri vzgoji in razvoju otroka ključnega pomena, vse bolj izgubljajo prizvok tabuja, kar potrjuje tudi Keržan (2009: 38): »Razmerje, ki ga označujeta ljubezen in skrb za otroka, se zdi veliko bolj trdno in zanesljivo kot razmerja na negotovih 'naravnih' temeljih. Navsezadnje samo ljubezen in skrb za otroka opredelita odnos med staršem in otrokom. Ta odnos ni enostaven in enoznačen, označuje pa ga dolg proces učenja in prilagajanja, ki je povsem neodvisen od genetske in krvne, substancialne vezi.«

In kot dodaten argument navedba Zavirškove (2012: 15), s katero še podkrepimo nekajkrat ponovljeno »mantro«, ki dokazuje, da je pri socialnem starševstvu »nurture« pomembnejši od »nature«: »Koncept starševstva temelji na moralni in etični odgovornosti in ni predvsem biološka entiteta. Moralna odgovornost se lahko začne že pred rojstvom (uporaba reproduktivnih tehnologij) ali pa šele po njej (socialno starševstvo v združenih družinah).«

Tako je bržčas smiselno pričakovati, da se bosta tudi pravni ter družbeni pogled na socialno starševstvo spremenila v smeri zmanjševanja tabujev in sprejemanja dejstva, da se realnost spreminja v smeri pluralizacije. Posvojitev kot ena od oblik socialnega starševstva je sicer še

vedno »žrtev« utrjene miselnosti, da je biološki starš »bolj pravi« od socialnega, a stereotipi se pač ne morejo razbliniti prek noči. Sila pomembni področji sta zato vzgoja posvojenih otrok in njihova socializacija, a to sta že temi, ki se ju bomo lotili v naslednjem podpoglavju.

1.4 POMEN VZGOJE IN SOCIALIZACIJE ZA SOCIALNO STARŠEVSTVO

V temu podpoglavju sem se posvetil povezavi pojmov vzgoje in socializacije skozi prizmo posvojitve oziroma socialnega starševstva, izhajal pa sem iz obče znane razlike med obema pojmomoma, ki vzgojo opredeljuje kot namerno, načrtno vplivanje na razvoj človeka, socializacijo, na drugi strani, pa kot nenačrtno, družbeno razvijanje in spreminjanje slehernega posameznika.

»Berger in Luckmann v najsplošnejši formulaciji opredeljujeta socializacijo kot ontogenetski proces, kot temeljno, vsestransko uvajanje posameznika v objektivni svet družbe ali del družbe. V tem procesu otrok postaja član družbe.« (Čačinovič Vogrinčič 1998: 23). »Socializacija je, enostavno rečeno, večplasten proces vključevanja otroka in mladostnika v dano skupnost. Je torej odvisna od vrednot, stališč obstoječe skupnosti. Socializacija je torej zgolj splošen pojem, vsebina, namen in cilji vsakokratne socializacije pa so odvisni od vsake posamezne skupnosti.« (Poštrak 2007). »Socializacija je proces vključevanja otroka v socialno-kulturno okolje, v katerem je rojen in v katerem živi. Prične se takoj po otrokovem rojstvu v primarni socialni celici – družini. Temeljno protislovje socializacijskega procesa je, da starši otroku vsiljujejo določeno kulturo, v kateri je rojen, po drugi strani pa je to nujen pogoj za razvijanje otrokovih zdravih duševnih in osebnostnih lastnosti. Socializacijo razdelimo na tri faze: primarno, sekundarno in terciarno (Klarič 2001; po Bergant 1970). Ali kot ob opiranju na Meada pravi Poštrak (1994): »Lahko bi rekli tudi, da je (v Meadovem smislu) socializacija pravzaprav tvorba predstav o družbi, kopičenje vedenja, znanj o tem, kaj bi naj družba bila. In seveda (v večji ali manjši meri) sprejemanja in 'ponotranjenje' le-teh. Ta tvorba in to kopičenje se odvijata v interakciji z drugimi.«

»Vzgojo opredeljujemo kot prenos človeškosti na človeka. Pomeni izoblikovanje smisla lastnega obstoja, ki je zato odločilno področje, od katerega se smiselno usmerja celotna

vzgoja.« (Pavletič 2011: 11). »Vzgoja je namerna in zavestna dejavnost v smeri doseganja nekih deklariranih vrednot, norm, ciljev, je ustvarjanje človeka. Ne obstoja vzgoja brez ciljev in zavesti.« (Peček Čuk, Lesar, 2009: 23). »Vzgojo je mnogo ustrežneje definirati s provokativno trditvijo, da je podobna zapeljevanju učenca s pomočjo pedagoškega erosa in splošne moči učiteljeve osebnosti, na kateri temelji pedagoška avtoriteta ... Vzgoja ... torej pomeni kreacijo človekove druge/nove narave.« (Kroflič 2002: 62, 124)

Če za naše potrebe strnemo najpomembnejše, se lahko vrnemo k dualizmu »nature« vs. »nurture« ter z njim vzporednico povlečemo pri socializaciji, ki je bolj »naravna«, ter vzgoji, ki je bolj »kulturna«. Bi pa tu izpostavil za socialno starševstvo še kako pomemben vidik socializacije, in to je dejstvo, da jo v osnovi delimo na dve stopnji (primarno, sekundarno), ki jima lahko dodamo še tretjo raven (terciarno). V nadaljevanju navajam podrobnejšo pojmovanje vseh treh, povzet po Poštraku (1994: 331).

- 1) **Pri primarni socializaciji** »gre za dogajanje v najzgodnejšem otroštvu, ponavadi v okviru družine. Otrok se tako že takoj na začetku vključuje v določene obrazce organizacije oz. vrste družine, uči se jezika, odnosov med mladimi in starimi, med spoloma itn., prek prepovedi, kazni in nagrad se uči sprejemljivega in nesprejemljivega vedenja, kakor ga definira določena družina v kontekstu določene družbe.« (prav tam)
- 2) **Sekundarna socializacija** »se odvija v okviru, ki je že širši od družine in neposrednega okolja. V naših družbah je ponavadi locirana v čas osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja. Al drugače: ob bolj ali manj končnem osnovnem socializiranju v okviru družine, ko se otrok nauči jezika in osnovnih obrazcev obnašanja, se v času sekundarne socializacije otrok že nauči tudi drugih družbenih vlog.« (prav tam)
- 3) **Terciarna socializacija** »zajema procese, ki se odvijajo po končanem izobraževanju. Ta ohlapni izraz v bistvu le poudarja, da se socializacijski procesi ne končajo do konca življenja in da se posameznik vseskozi in na razne način srečuje z normami in vrednotami družbe in do njih vzpostavlja tak ali drugačen odnos, ki je (ali pa tudi ni) v skladu z njegovo družbeno vlogo in statusom.« (prav tam)

Bergantova (1970) poimenuje ravni oziroma stopnje socializacije tudi na način, da primarno interpretira kot predšolsko, sekundarno kot šolsko, terciarno pa kot vseživljenjsko.

Omembo v tem kontekstu si gotovo zasluži tudi pojmovanje G. H. Meada, ki je, kot povzema Poštrak (1994: 331-332), »ločil dve socializacijski stopnji oz. dva temeljna vidika razvoja osebnosti v otroštvu, ki se razlikujeta zlasti po načinu povzemanja vlog, individualnih in kolektivnih. Po opazovanju otroške igre je obe stopnji opredelil z izrazoma 'igra' /play/ in 'organizirana igra' /game/ ... Prvo stopnjo, 'igro', lahko vsaj deloma umestimo v okvir t.i. primarne socializacije ... Temeljna razlika med igro in organizirano igro je v tem, da morajo otroci v organizirani igri imeti jasno vedenje o vseh ostalih udeleženi v tej organizirani igri.«

»Dandanes tradicionalen socializacijski proces nadomešča socializacijski proces novega tipa. Tradicionalen socializacijski proces predstavlja prenašanje vrednot, norm in pravil s starejše generacije na mlajšo. V tem trenutku tak model ni več mogoč. Zaradi hitrih in nenehnih sprememb določene norme in pravila niso več aktualna. Socializacija se pojavlja kot kontinuiran proces, ki zaradi nenehnih sprememb poteka skozi vse življenje in nima trajne vrednosti. Res je, da starejši prenašajo določene vzorce na mlajše, vendar tudi mlajši vnašajo nove vrednote v svet odraslih. Socializacijo pojmuje kot vzajemen proces prenašanja norm in vrednot z odraslih na mlade in obratno.« (Medveš, Muršak, 1993).

S socializacijo in vzgojo pri posvojenih otrocih je povezano predvsem njihovo dojetje dejstva, da pravzaprav pripadajo dvema družinama, biološki in socialni, s čimer sta poteka vzgoje in socializacije praviloma še precej bolj zapletena kot pri otrocih, ki imajo »le ene starše«. Darja Zaviršek poudarja, da je za posvojene otroke izjemno pomembna »pravica vedeti«: »V 80. letih 20. stoletja se je v zahodnem svetu zgodil velik paradigmatški premik na področju razkritja posvojitve, kajti uveljavljati se je začelo spoznanje, da imajo posvojeni otroci pravico do čim več informacij o svojih bioloških začetkih. Lahko govorimo o novi ideologiji, ki je poudarjala, da bo oseba brez 'vedenja o začetkih' vse življenje obremenjena s primarno rano, luknjo, praznino, ki je ne bo mogla zapolniti ... Čeprav ima otrok pravico vedeti, da je bil posvojen, pa je narobe, če 'vedenju o začetkih' pripisujemo usodni pomen in ga mistificiramo, kot da bi bil najpomembnejši dejavnik za oblikovanje dobre samopodobe in identitete.« (Zaviršek 2012: 107).

Iz izkušenj najine družine ter pogovorih z drugimi slovenskimi pari, ki so posvojili otroke, lahko pritrdim Zavirškovi, ki je (prav tam: 108) zapisala, da strokovnjaki »z vidika dobre prakse

ugotavljajo, da je najuspešnejše za razvoj otroka, če zgodba o posvojitvi raste z otrokom in drugimi družinskimi člani, namesto da postane enkratno in 'šokantno razkritje'. Pripovedovanje pa ni enkratno dejanje, temveč se ponavlja in spreminja.« Menim, da je izjemnega pomena, da se posvojenim otrokom vzgoja prilagaja glede na faze razvoja, faze socializacije ter sposobnost njihovega dojetanja, bodisi sveta nasploh, bodisi si dejstva, da so posvojeni, kot takega. Praktično nemogoče je, da bi posvojen otrok ne imel oziroma ne čutil posledic posvojitve, v vsakem primeru pa imajo občutki, ki jih ima do sebe skozi prizmo posvojitve, vpliv na otrokovo samopodobo.

Kot trdijo Katarina Kompan Erzar in drugi, je »dejstvo, da se s posvojitvijo ... celostno razreševanje problema šele začne in da zlasti posvojitelji velikokrat ostanejo sami, brez opore, ki bi jo nujno potrebovali ob spoprijemanju z razvojem in odraščanjem posvojenega otroka ... Izkušnja travme se bo pri različno starih otrocih kazala na različne načine, na vseh ravneh njihovega delovanja.« (Kompan Erzar in drugi 2011: 103-104). A vse izgube je s trdim in predanim delom moč nadoknaditi. Zavirškova (2012: 164) navaja nekaj možnih izgub:

- izguba bioloških staršev kot skrbnikov,
- izguba drugih članov biološke družine,
- izguba ljudi, ki so otroka sprejeli v rejništvo,
- izguba in prekinitve v otrokovi biografiji in pomanjkanja običajnih otroških izkušenj,
- izguba, ki je povezana z otrokovim spoznanjem, česa nima in kaj pogreša,
- izguba ob spoznanju, da so starši, ki so ga posvojili, manj idealni in da je njegovo življenje manj srečno, kot je otrok upal in pričakoval.

»Številni avtorji poudarjajo, da ljubeče okolje, v katero pride otrok po tem, ko je posvojen, lahko nadomesti izgube, če ni resno poškodovana njegova sposobnost za ustvarjanje odnosov in razvijanje navezanosti z drugimi.« (Zaviršek 2012: 164-165). »Pri varni navezanosti bo otrok lahko poiskal bližino z osebo, na katero je navezan, ohranjal bo občutek varnosti, da se lahko nanjo obrne v času stresa, in zavedanje, da ga bo odrasli potolažil in zmanjšal njegovo tesnobo ... Prav ta starševska odzivnost, ki je tako genetsko kot psihosocialno določena, daje temeljno čustveno strukturo družini in je temelj za otrokovo odzivnost, ki se bo kazala na vseh ravneh njegovega življenja.« (Kompan Erzar 2011: 105).

Pri soočanju z dejstvom, da je bil otrok posvojen, je izjemno pomembno zaupanje, ki ga starši najlažje vzpostavijo z iskrenimi odgovori na vsa vprašanja, povezana s posvojitvijo, a na način, ki je v določeni fazi otrokovega razvoja zanj primeren. Je pa na posvojitev vselej potrebno gledati celostno, saj gre za del življenjskega poteka, v katerem so udeleženi vsi člani družine, o čemer nekaj uporabnih opazk navede Klunova: »Čeprav posvojiteljske družine ne temeljijo na istem genskem materialu, okolica pogosto opazi podobnost med posvojitelji in posvojenci. Ta podobnost nastane zaradi mimike, gestikulacije, načina govorjenja, hoje, izražanja čustev, skratka, zaradi vsega tistega, kar otroci pridobijo od svojih staršev v skupnem okolju ... Vseeno pa zaradi dejstva, da v posvojiteljski družini starši z otrokom ne delijo istega genskega materiala, okolica različno gleda nanje ... Posvojiteljske družine okolica pretirano opazuje in ocenjuje, bolj kot biološke družine. Pričakuje se, da se morajo otroci, ki so posvojeni, lepše obnašati ... Medtem ko se z biološkimi otroki lahko dogaja karkoli, saj 'pripadajo staršem', je pri posvojenih otrocih drugače. Miselnost ljudi je naravnana tako, kot da je posvojen otrok posvojiteljem 'podarjen' in ni povsem njihov.« (Klun 2009: 35-36).

To podpoglavje bi želel zaključiti z morda malce provokativnim citatom Keržana, ki po mojem mnenju sila primerno »zadene« bistveno stično točko uspešnega ravnotežja med socializacijo in vzgojo v družini socialnih staršev. »Zdi se, da danes ni več umestno govoriti o socialnem in naravnem starševstvu, saj je starševstvo ena sama posameznikova življenjska vloga, katere razločevalni element je razmerje med staršem in otrokom ... Je na primer starševstvo v primeru neželenega otroka, ki vendarle ostane s svojim 'staršem' ali 'staršema', dejansko starševstvo? Radikalen odgovor je, da v primeru, če posameznik ne postane starš tudi z zavestno odločitvijo, ... ne more biti starš, pač pa roditelj oziroma ženska tudi roditeljica. Morda je roditeljstvo edina oblika razmerja do otroka, ki bi ga lahko imenovali naravnega, saj ga opredeljuje telesna, substancialna vez ... Tako lahko kot starševstvo opredelimo samo še resnično razmerje med odraslim in otrokom, ki temelji na želji, odločitvi, ljubezni in skrbi staršev.«

1.5 OBLIKE SOCIALNEGA STARŠEVSTVA IN VLOGA SOCIALNEGA DELA PRI TEM

»Socialno starševstvo je družbeni odnos, socialna kategorija in koncept, ki zaradi sprememb v vsakdanjem življenju ljudi pridobiva vse večjo znanstveno pozornost ... Pojem socialnih staršev je nasprotje bioloških staršev. Z njim poudarimo, da ne temeljijo vsa starševstva na bioloških povezavah. O socialnem starševstvu je torej relevantno govoriti le, kadar imamo v mislih povezave med otroki in odraslimi, ki jih ne zaznamujejo t.i. krvne zveze.« (Zaviršek 2009: 4).

Republika Slovenija zakonsko omogoča tri oblike socialnega starševstva, in sicer rejništvo, skrbništvo in posvojitev, kar ZZZDR za vsakega posamič opredeljuje v 7., 8. in 9. členu, poprej pa že v **1. členu** (S tem zakonom se urejajo zakonska zveza, razmerja med starši in otroki in med drugimi sorodniki, posvojitve, rejništvo ter varstvo mladoletnih otrok in drugih oseb, ki niso sposobne same skrbeti zase, za svoje pravice in koristi.) in **6. členu** (Država zagotavlja varstvo mladoletnim otrokom vselej, kadar je ogrožen njihov zdrav razvoj in kadar to zahtevajo druge koristi otrok.):

- 1) **Rejništvo** osnovno opredeljuje 8. člen ZZZDR, in sicer z naslednjim besedilom:
»Rejništvo je posebna oblika varstva otrok, ki jim je potrebna oskrba in vzgoja pri osebah, ki niso njihovi starši.«
- 2) **Skrbništvo** osnovno opredeljuje 9. člen ZZZDR, in sicer tako: »Skrbništvo je posebna oblika varstva mladoletnikov, za katere ne skrbijo starši, in polnoletnih oseb, ki niso sposobne same skrbeti zase, za svoje pravice in koristi. Po določbah tega zakona država zagotavlja varstvo tudi drugim osebam, ki nimajo možnosti same skrbeti za svoje pravice in koristi.«
- 3) **Posvojitev** osnovno opredeljuje 7. člen ZZZDR, in sicer kot je navedeno v nadaljevanju:
»S posvojitvijo kot posebno obliko varstva mladoletnih otrok nastane med posvojiteljem in posvojencem enako razmerje, kot je med starši in otroci.«

Omenjene tri oblike socialnega starševstva se med seboj precej razlikujejo predvsem po motivih, odgovornostih, pristojnostih, omejitvah ter, jasno, razlogih, zakaj so posamezne

oblike sploh potrebne. Mnoge razlike so sicer majhne in laikom težko razumljive, a enostavno bi lahko diferenciacijo razložili na način, da **rejništvo** opišemo kot ukrep, pri katerem so otroci dani v skrb drugi odrasli osebi z željo, da se bi čim prej vrnil v svojo matično družino, **pri skrbništvu** gre za obliko varstva mladoletnih oseb, za katere starši ne skrbijo, ter polnoletnih oseb, ki niso sposobne skrbeti same zase, **pri posvojitvi** pa gre za stalen ukrep, namenjen otrokom, katerih starši so ali neznani ali so privolili, da dajo otroka v posvojitev, ali jim je bila odvzeta roditeljska pravica.

S pravnega stališča vse tri oblike posebnega varstva izjemno natančno razložita Zupančič in Novakova (2008: 139): »Otroci, za katere starši ne skrbijo, ki nimajo staršev ali so brez ustrezne družinske oskrbe, uživajo po ustavi posebno varstvo ... Zakon predvideva **več oblik varstva otrok brez družinske oskrbe** in rejništvo je samo ena od njih. Otroku, ki ne more živeti s starši, vedno izberemo tisto, ki je najbolj podobna starševski skrbi in ki mu je hkrati najbolj v korist. Oblika varstva, ki je najbolj podobna starševski skrbi, je **posvojitev**. Ta oblika ni primerna za otroke, za katere obstaja upanje, da se bodo še lahko vrnil k staršem, in praviloma tudi ne za otroke, ki jim do polnoletnosti manjka samo še kratek čas. Naslednja oblika varstva, ki se zelo približa skrbi staršev za otroka, je **skrbništvo**. To obsega celovito varstvo za osebo in za premoženje varovanca. Toda skrbnik za varovanca ni dolžan skrbeti tako, da ima varovanca pri sebi. Za njegovo oskrbo lahko poskrbi tudi tako, da ga namesti k rejniški družini ali v zavod. Skrbniki, ki niso varovančevi sorodniki, imajo otroka v praksi le redko pri sebi. Za varstvo otrok, ki niso bili posvojeni, se zato najpogosteje uporablja tretja oblika varstva, podobnega starševski skrbi, tj. **rejništvo**. Obseg te skrbi je precej ožji od skrbi staršev za svoje otroke, saj rejnik skrbi zgolj za vsakodnevno nego in varstvo otroka. Šele, če otroku ne moremo zagotoviti oskrbe, ki bi bila podobna starševski, ga namestimo v zavod. Taki primeri so pogosti zlasti takrat, ko otrok zaradi vedenjske motenosti ali zdravstvenih težav potrebuje posebno obravnavo.«

A bodi za zdaj dovolj o vseh treh varstvenih ukrepih države, ki jih bomo v nadaljevanju raje podrobno »pretresli« še skozi socialnodelovno perspektivo.

1.5.1 REJNIŠTVO

Ne glede na to, da je ta diplomatska naloga primarno namenjena posvojitvi, menim, da je za razumevanje le-te, še posebej v Republiki Sloveniji, potrebno malce več pozornosti nameniti področju rejništva. Tega namreč slovenska zakonodaja, če si lahko dovolim kanček »emskega« pogleda na stanje pri nas, krepko, če ne celo bistveno preveč favorizira v primerjavi s posvojitvijo, predvsem pa je dejstvo, da je v praksi rejništvo namesto kratkoročnega v naši državi postalo dolgoročni ukrep. Nekaj o tem je bilo že zapisano na prejšnjih straneh, nekaj bo sledilo v tem delu naloge, še več pa – podkrepljeno tudi s statističnimi podatki – v nadaljevanju.

Na spletni strani Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je rejništvo predstavljeno⁷ kot institut družinskega prava, ki je »urejen v Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list RS, št. 69/04- UPB1; ZZZDR) kot posebna oblika varstva otrok, ki jim je potrebna oskrba in vzgoja pri osebah, ki niso njihovi starši. ZZZDR vsebuje določbe o namenu rejništva ter o odločitvi Centra za socialno delo o namestitvi otroka v rejniško družino.« Hkrati pa pri resornem ministrstvu pojasnjujejo še, da je »izvajanje rejniške dejavnosti predmet posebnega zakonskega urejanja v Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti (Uradni list RS, št. 110/02, 56/06-odločba Ustavnega sodišča RS, 114/06-ZUTPG, 71/08-ZUTPG-A, 109/12-ZIRD-A; v nadaljevanju: ZIRD). Ta zakon ureja pogoje, ki jih mora izpolnjevati oseba, ki želi izvajati rejniško dejavnost, postopek pridobitve dovoljenja za izvajanje te dejavnosti, način izvajanja rejniške dejavnosti, način in njeno financiranje ter nekatera druga vprašanja, povezana z izvajanjem rejniške dejavnosti. Na podlagi 75. člena ZIRD je bil sprejet tudi Pravilnik o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti (Uradni list RS, št. 54/03, 78/08, 18/13).«

Kot je moč preveriti na spletni strani Skupnosti centrov za socialno delo⁸, »delo strokovnega delavca na področju rejništva zajema širok obseg nalog – od ureditve namestitve otroka v rejniško družino, spremljanja rejništva, dela s kandidati za rejnike, urejanja statusa rejnika, izobraževanja rejnic in rejnikov, do skupinskega dela. Starši otroka, ki je v rejništvu, so zavezani zanj finančno skrbeti. (Pravna podlaga: Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, Uradni

⁷ Podstran Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, namenjena rejništvu: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/rejnistvo/.

⁸ Del spletne strani Skupnosti centrov za socialno delo, namenjen rejništvu: <http://www.scsd.si/rejnistvo.html>.

list RS, št. 69/04 UPB; Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti, Uradni list RS, št. 110/02, 142/04; Pravilnik o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti, Uradni list RS, št. 54/03).«

Vsak, ki želi postati rejnica oziroma rejnik, mora pridobiti dovoljenje za izvajanje rejniške dejavnosti. Postopek pridobitve dovoljenja je naslednji:

- 1) Prvi korak je, da se vsak, ki želi izvajati rejniško dejavnost, zglosi pri krajevno pristojnem centru za socialno delo (CSD).
- 2) V kolikor se oseba odloči, da želi postati rejnica oziroma rejnik, pri CSD vloži vlogo za pridobitev dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti.
- 3) Center ugotovi, ali oseba izpolnjuje pogoje, določene v ZIRD-u.
- 4) V nadaljevanju CSD pripravi oceno o primernosti kandidata in njegove družine za izvajanje rejniške dejavnosti.
- 5) Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti enkrat letno razpiše potrebe po novih rejniških družinah in določi rok, do katerega je potrebno vloge posredovati na ministrstvo (rok je v mesecu septembru vsakega leta).
- 6) Zakonsko določena Komisija za izbor kandidatov za izvajanje rejniške dejavnosti izmed vseh prejetih vlog izbere kandidate, ki so po mnenju komisije primerni za izvajanje rejniške dejavnosti ter jih napoti na usposabljanje.
- 7) Usposabljanja trajajo 10-12 ur (dvakrat po en dan) in pomenijo »piko na i« celotnemu postopku. Vsebine usposabljanj predpisuje Pravilnik o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti.
- 8) Na podlagi uspešno zaključenega usposabljanja ministrstvo izda kandidatom dovoljenje za izvajanje rejniške dejavnosti in jih vpiše v evidenco dovoljenj.

Krajši je postopek pridobitve dovoljenja, ko se izkaže, da bi bilo za konkretnega otroka najbolje, da skrb zanj prevzame otrokov sorodnik. V takšni situaciji otrokovemu sorodniku ni potrebno kandidirati po zgornjem postopku, pač pa ministrstvo izda otrokovemu sorodniku dovoljenje na podlagi pisne in obrazložene ugotovitve pristojnega centra za socialno delo, da je tovrstna oblika rejništva v konkretnem primeru v otrokovo korist.

Po odločitvi, da se določenega otroka namesti v rejniško družino, je naloga centra za socialno delo, da med rejniki, ki imajo dovoljenje, izbere družino, ki ustreza potrebam otroka. Z izbranim rejnikom center sklene rejniško pogodbo, v kateri se natančneje opredeli rejniško razmerje s pravicami in obveznostmi pogodbenih strank. Čas namestitve otroka v rejniško družino je odvisen od potreb otroka po namestitvi. Po namestitvi vsakega otroka v rejništvo center za socialno delo oblikuje skupino, ki načrtuje in spremlja rejništvo za posameznega otroka. V okviru tako imenovane individualne projektne skupine se pripravi konkretni načrt izvajanja rejništva, ki se po potrebi spreminja in prilagaja, spremlja se otrokov čustveni razvoj in vedenje, njegovo zdravje, odnose v rejniški družini, odnose z matično družino, odnose z vrstniki itd. V skupini se sprejemajo tudi dogovori o konkretnih nalogah posameznih članov individualne projektne skupine ter se dogovarjajo stiki. Socialna delavka otroka je dolžna zagotavljati, da so vsi člani individualne projektne skupine seznanjeni z vsemi pomembnimi informacijami glede posameznega rejništva. Naloga centra za socialno delo je torej, da spremlja izvajanje rejniške dejavnosti, ves čas sodeluje z rejniško družino, otrokom ter njegovo biološko družino. Pri tem je pomembna naloga tudi načrtovanje prenehanja rejništva.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti se na uradni spletni strani opredeljuje do vprašanja, zakaj je rejništvo boljše od institucionalnega varstva otrok. Odgovor je precej jasno opredeljen z naslednjim sestavkom⁹: »Kadar se ugotovi, da otrok iz različnih vzrokov ne more živeti pri starših oz. je otrokov telesni in duševni razvoj ogrožen v okolju, v katerem živi, je rejništvo eden izmed ukrepov, ki jih lahko uporabi center za socialno delo otroka. Ocena, kdaj je otrok v matični družini ogrožen do take mere, da ga je potrebno iz družine umakniti, je odvisna od strokovne presoje v vsakem primeru posebej. Osnovno načelo instituta rejništva je zasledovanje načela največje koristi otroka, ki zaradi različnih razlogov krajši ali daljši čas ne more živeti v svoji matični družini. Pri rejništvu ne gre le za to, da otroku, ki iz različnih razlogov začasno ne more živeti pri svojih starših, preprosto najdemo nadomestno družino. Gre tudi za odgovornost, da najdemo otroku družino, v kateri bo otrok pridobil pomembno družinsko izkušnjo, ki jo je težko dobiti drugje in ki vedno znova utemeljuje institucijo rejništva. To pa posledično terja tudi pravno normiranje izvajanja

⁹ Podstran Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, namenjena rejništvu, zadnji podnaslov: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/rejnistvo/.

rejniške dejavnosti. Pomembna prednost namestitve otroka v rejniško družino je torej dejstvo, da je to družina – kjer veljajo določena družinska pravila, kjer so vloge razdeljene med družinske člane, kjer se rešujejo konflikti, kjer se deli delo in obveznosti in kjer so prisotna čustva. V rejništvu torej potrebujemo sodelavce, ki bodo to hoteli in znali biti v vsakokratnem iskanju najustreznejše obravnave in odločitev za posameznega otroka.«

Statistični podatki o rejništvu v Republiki Sloveniji ob dejstvu, da je pri nas ves čas med čakajočimi na posvojitve že lep čas prek 500 parov¹⁰, jasno pritrjujejo mnogim posvojiteljem, ki menimo, da zakonodaja ter praksa v naši državi vse preveč favorizirata rejništvo pred posvojitvijo, čemur po številnih raziskavah s tega področja prikima tudi bržčas največja strokovnjakinja za posvojitve pri nas, dr. Darja Zaviršek (2012: 98-99), »Številni strokovnjaki po svetu so vse bolj naklonjeni temu, da imajo otroci, ki živijo v rejniških družinah, možnost, da se jih posvoji v kontekstu odprte posvojitve. Posvojitve pomeni večjo varnost, stalnost in kontinuiteto kot rejništvo (ker si ljudje premislijo in otroka ne želijo več imeti doma, tako da mora v institucijo ali drugo rejniško družino) ... V Sloveniji je primerov posvojitve iz sistema rejništva malo, saj so se socialne delavke v kontekstu zaprte posvojitve in v tradicionalni kulturi težko odločile za odvzem roditeljske pravice staršu, za katerega se jim je zdelo, da bi v prihodnosti še lahko skrbel za otroka. Ideja, da bi bilo za nekatere otroke dobro, da bi bili posvojeni v družino, ki jih je sprejela v rejništvo, je bila pravi tabu. Ljudje, ki so sprejeli otroka v rejništvo, da bi ga pozneje posvojili, so bili označeni kot 'špekulanti', ki rejništva ne opravljajo na pošten način. Takšna usmerjenost je v nasprotju s tujimi zahodnimi izkušnjami, saj je proces 'foster to adopt' (oseba sprejme otroka v rejništvo, da ga bo posvojila) tam nekaj običajnega.«

TABELA 1.1: Višina rejnine od 1. 1. 2014 za enega otroka

REJNINA	VIŠINA V EVRIH
sredstva za materialne stroške	291,27 €
denarni prejemek v višini otroškega dodatka	114,31 € (starejši od 18 let niso do tega upravičeni)
oskrbnina skupaj	405,58 € oziroma 282,74 € (starejši od 18 let)
plačilo dela rejniku	123,51 €

¹⁰ Po podatkih iz informacijskega sistema Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, ki je pripravljen za področje posvojitve, je bilo v septembru 2014 na centrih za socialno delo v Sloveniji **skupno 580 vlog za posvojitve** - od tega je bilo 419 prosilcev že ocenjenih kot možni oziroma primerni posvojitelji, za ostalih 161 pa končno mnenje še ni bilo podano.

rejnina skupaj	529,09 € oziroma 414,25 € (starejši od 18 let)
----------------	--

Vir: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.¹¹

TABELA 1.2: Podatki o rejnicah in rejnikih (avgust (2014)).

Število rejnic in rejnikov z dovoljenjem za izvajanje rejniške dejavnosti	Skupaj	727
	Rejnic	650
	Rejnikov	77
Število rejnic in rejnikov, ki izvajajo rejniško dejavnost kot poklic	114	
Število rejnic in rejnikov, pri katerih so trenutno nameščeni otroci	599	
Število rejnic in rejnikov, pri katerih trenutno ni nameščenih otrok	128	
Število prostih mest pri rejnicah in rejnikih	187	

Vir: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.¹²

TABELA 1.3: Podatki o otrocih/osebah v rejništvu (avgust 2014).

Število otrok/oseb v rejništvu	Skupaj	1007
	Deklic	531
	Dečkov	476
Št. otrok, nameščenih v družine, ki izvajajo rejniško dejavnost kot sorodniki	256	

Vir: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti).¹³

TABELA 1.4: Število posvojitvev v Sloveniji.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Notranje posvojitve	29	24	21	22	35	27	35
Mednarodne	3	15	3	6	14	18	19
Vse posvojitve skupaj	32	39	24	28	49	45	54

Vir: Notranje in meddržavne posvojitve: od osebnih izkušenj do dobre prakse (Zaviršek 2012: 51; po Ministrstvo za notranje zadeve, Matični register in MDDSZ, Direktorat za družino).

Iz vseh podatkov, zbranih v tabelah od 1-4, lahko ob dodatku, da Zavirškova (2012: 99) zapiše, da v Sloveniji »rejništvo povprečno traja 7,6 leta, polovica vseh otrok v rejništvu pa je v tem sistemu dlje od 10 let,« hitro ugotovimo, da bi sprememba zakonodaje v sistem rejništev, ki bi prehajala v posvojitve ali celo hitrejša odločanja za neposredne posvojitve,

¹¹ http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/rejnistvo/.

¹² http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/rejnistvo/.

¹³ http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/rejnistvo/.

verjetno bilo precej bolj smiselna od smernic, ki veljajo trenutno. Tako tudi analiza Zupančiča in Novakove kaže, da je stanje v rejništvu pri nas precej nedorečeno: »Rejništvo je namenjeno otrokom, ki **začasno** ne morejo prebivati v biološki družini ... Pojem začasnosti je pravni standard, ki ga mora organ odločanja v vsakem primeru posebej napolniti z vsebino. Pri tem napolnjevanju mora upoštevati otrokovo korist. Ta je različna od otroka do otroka, zato lahko tudi pojem začasnosti v enem primeru pomeni nekaj mesecev, v drugem pa več let, če bo otroku rejništvo bolj v korist kot pa trajna izguba stikov z naravnimi starši zaradi posvojitve ... Raziskave kažejo, da pogosto prihaja do neperspektivnega in večnega rejništva otrok. Starši, ki jim je bil otrok odvzet in nameščen v rejništvo, navadno sodelujejo s CSD, vendar svojega življenja ne spremenijo tako, da bi se otrok lahko vrnil k njim ... Večina (46 %) otrok se tako iz rejništva ne vrne k staršem, temveč v rejništvu dočaka polnoletnost. Opisano stanje je predvsem posledica neustrezne zakonodaje v preteklosti.« (Zupančič, Novak 2008: 140-141)

1.5.2 SKRBNIŠTVO

Kot pravi Barbara Kobal (2006: 35), je skrbništvo »skrb za osebe in varstvo njihovih (osebnih in premoženjskih pravic, kadar zaradi najrazličnejših razlogov tega niso sposobne opravljati samostojno.«

Za naše potrebe je eno najbolj jasnih opredelitev skrbništva moč najti na spletni strani Skupnosti centrov za socialno delo.¹⁴ Bistvene stvari za povezavo rejništva in socialnega dela, povzete iz omenjene internetne strani, navajam v naslednjih vrsticah.

Skrbništvo je oblika varstva mladoletnih oseb, za katere starši ne skrbijo, ter polnoletnih oseb, ki niso sposobne skrbeti same zase, svoje pravice in koristi ter svoje premoženje. Dolžnost skrbnika je prostovoljna in častna. Skrbnik je dolžan vestno skrbeti za osebnost, pravice in koristi varovanca ter skrbno upravljati njegovo premoženje. Najmanj enkrat letno je skrbnik dolžan poročati centru za socialno delo o svojem delu. Skrbnik sme samo z odobritvijo centra za socialno delo odtujiti ali obremeniti varovančeve nepremičnine, odtujiti njegove

¹⁴ <http://www.scsd.si/skrbnistvo.html>

premičnine večje vrednosti ali razpolagati s premoženjskimi pravicami večje vrednosti, odpovedati se dediščini itd.

Namen skrbništva nad mladoletnimi je s skrbjo, vzgojo in izobrazbo vsestransko razviti osebnost mladoletnih varovancev ter jih usposobiti za samostojno življenje in delo. Zajema tudi skrb za mladoletnikovo premoženje, pravice in koristi. S tem ukrepom se nadomešča skrb staršev, ki nočejo, ne morejo ali ne smejo skrbeti za otroka. Odobritev pravnih poslov mladoletnika lahko na centru za socialno delo zahtevajo mladoletnikovi starši z vlogo za odobritev pravnega posla. Tako vlogo ter odločbo, ki se v postopku izda, je potrebno kolkovati. Premoženje mladoletnega smejo starši odsvojiti ali obremeniti samo s privolitvijo centra za socialno delo ter samo zaradi njegovega preživljanja, vzgoje in izobrazbe ali če to zahteva kaka druga njegova korist. Mladoletnik, ki je dopolnil petnajst let in je zaposlen, lahko s svojim osebnim dohodkom razpolaga sam.

Polnoletne osebe, ki jim sodišče odvzame delno ali v celoti poslovno sposobnost, postavi center pod skrbništvo ter jim določi skrbnika. Skrbništvo obsega skrb za osebo varovanca v obsegu oskrbe, zdravljenja in usposabljanja za samostojno življenje, kot tudi skrb za premoženjske in druge koristi. V nepravdnem postopku pred sodiščem lahko center postavi osebi, zoper katero se je začel postopek, začasnega skrbnika, katerega funkcija preneha, ko sodišče odloči o odvzemu poslovne sposobnosti in center postavi stalnega skrbnika ali ko postane pravnomočna odločba, da ni pravne podlage za odvzem poslovne sposobnosti.

Skrbništvo za posebne primere pride v poštev predvsem takrat, kadar oseba nima možnosti uveljavljati svoje koristi in izvrševati svoje pravice. Pri tej obliki skrbništva ni namen skrb za osebo v celoti, temveč je namenjeno varstvu v omejenem obsegu, v določeni smeri ali za razrešitev sporne situacije. Poseben skrbnik se postavi tudi mladoletniku ali varovancu v primeru spora med njim ter starši, oziroma skrbnikom, ali za sklenitev pravnih poslov med njimi. Ta oseba ni postavljena pod skrbništvo, saj ji ni odvzeta poslovna sposobnost, temveč se ji samo postavi skrbnika za določeno nalogo in/ali postopek, v katerem skrbnik ščiti njen interes.

Postopek postavitve skrbnika vodi center za socialno delo po uradni dolžnosti, kadar izve, da je potrebno nekoga postaviti pod skrbništvo. Sam postopek je nujen, zato center za socialno

delo takoj ukrene vse, kar je potrebno za varstvo osebnosti ter njegovih pravic in koristi. (Pravna podlaga: Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, Uradni list RS, št. 69/04 UPB; Pravilnik o postopku za popis in ocenitev premoženja oseb pod skrbništvom ter o pripravi skrbniških poročil, Uradni list SRS, št. 18/89).

1.5.3 POSVOJITEV

Zavoljo dejstva, da se morda v dosedanjem poteku naloge še nisem (dovolj) posvetil zgodovini, morda tu nastopita pravi čas in prostor za to, da opravimo tudi to obveznost.

Posvojitve so, kot pravi Zavirškova (2012: 34-35), v predkrščanski Evropi obstajale v rimskem pravu in zagotavljale premožnejšim družinam brez otrok ali brez moškega potomca – »potomca pravega spola«. A v naši okolici se je potem v posvojitve krepko vmešala krščanska cerkev, saj je s prepovedovanjem želela zmanjšati število družin, ki bi »umetno« nadaljevale rod ter dedovanje, namesto, da bi denar po smrti prepustile njej. »Posvojitve so v Evropi spet postale dovoljene šele v prvi polovici 20. stoletja, v Franciji leta 1923, v Angliji in Walesu leta 1926, in na Nizozemskem šele leta 1956 ... Ko so v obdobju med obema vojnama posvojitve postale spet dovoljene, je moralistična ideologija o 'sramotnem materinstvu' neporočenih žensk poskrbela za to, da je bilo otrok za posvojitve dovolj.« Sledilo je obdobje rasti nacionalnih posvojitvev, nato pa so vse bolj ospredje začele prihajati mednarodne posvojitve.

Ker se ta naloga primarno ukvarja s posvojitvijo, smo o tej obliki socialnega starševstva zapisali že mnoga dejstva in jo že osvetlili z več zornih kotov, četudi smo pisali o drug(ačn)ih, a njej sorodnih ukrepih ter področjih, povezanih z njo. A prav nič ne bo narobe, če po »kratki zgodovini časa« bistvene podatke nanizamo še enkrat, potem pa se v naslednjih podpoglavjih osredotočimo še na konkretne podatke o posvojitvah v Sloveniji, o mednarodnih posvojitvah ter nazadnje še posvojitvah v Ruski federaciji.

Na spletni strani Skupnosti centrov za socialno delo¹⁵ navajajo naslednjo formulacijo posvojitve, ki je tu še nismo zapisali, pa je morda primerno, da to podpoglavje začnemo s to, že precej v socialnodelovnem jeziku napisano definicijo: »Posvojitve je posebna oblika varstva

¹⁵ <http://www.scsd.si/posvojitve.html>

mladoletnih otrok takrat, kadar so starši neznani, ali če so privolili pred pristojnim organom, da dajo otroka v posvojitev. Privolitev staršev ni potrebna, kadar jim je bila odvzeta roditeljska pravica, ali če trajno niso sposobni izraziti svoje volje, kar sodišče ugotovi v posebnem postopku. S posvojitvijo nastane med posvojencem in posvojiteljem enako razmerje kot med starši in otroci. Posvojitev je trajnega značaja in se ne more razvezati. Postopek poteka na centru za socialno delo po uradni dolžnosti ali na predlog bodočega posvojitelja.«

Posvojitev sicer ureja Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, tako pa je opredeljena na spletni strani Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti¹⁶: »ZZZDR določa samo popolno posvojitev, s katero se posvojenec popolno izloči iz družine naravnih staršev ter preide v družino posvojitelja. Pri posvojitvi prenehajo pravice in dolžnosti posvojenca do njegovih staršev in do drugih sorodnikov ter pravice in dolžnosti staršev in sorodnikov do njega. Med posvojencem in njegovimi potomci ter posvojiteljem in njegovimi sorodniki nastanejo enaka razmerja kot med sorodniki. Posvojitev se ne more razvezati, posvojitelji pa se v matični register vpišejo kot posvojenčevi starši.«

V nadaljevanju sem iz ZZZDR, katerega četrti del (134.-153. člen) je namenjen posvojitvi, izbral za ta vzvod socialnega starševstva po mojem mnenju najbolj pomembne člene:

134. člen – Posvojiti se sme samo mladoletna oseba.

137. člen – (1) Posvojitelj je lahko le polnoletna oseba, ki je vsaj osemnajst let starejša od posvojenca. V izjemnih primerih sme center za socialno delo, potem ko razišče vse okoliščine primera in se prepriča, da bi bila taka posvojitev v posvojenčevo korist, dovoliti posvojitev tudi posvojitelju, ki ni osemnajst let starejši od posvojenca. (2) Za posvojitev mladoletne osebe, ki je starejša kot deset let, je potrebno njeno soglasje.

138. člen – Zakonca lahko samo skupaj posvojita otroke, razen če eden od njiju posvoji otroka svojega zakonca.

141. člen – (1) V posvojitev se sme dati samo otrok, čigar starši so neznani ali že leto dni neznanega bivališča ali če so privolili pred pristojnim organom, da dajo otroka v posvojitev. Ni potrebna privolitev roditelja, ki mu je bila odvzeta roditeljska pravica, ali ki trajno ni sposoben izraziti svoje volje. (2) Posvojitev je možna po preteku enega leta od izpolnitve pogoja iz prejšnjega odstavka. Posvojitev je izjemoma možna tudi pred pretekom tega roka, če

¹⁶ http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/posvojitve/

center za socialno delo ugotovi, da bi bilo to v korist otroka. (3) V posvojitve se sme dati tudi otrok, ki nima živih staršev.

142. člen – S posvojitvijo nastanejo med posvojencem in njegovimi potomci ter posvojiteljem in njegovimi sorodniki enaka razmerja kot med sorodniki, če zakon ne določa drugače.

144. člen – Posvojitve se ne more razvezati.

145. člen – Pri posvojitvi se v rojstno matično knjigo vpišejo posvojitelji kot posvojenčevi starši.

146. člen – Postopek za posvojitve začne center za socialno delo po uradni dolžnosti ali na predlog bodočega posvojitelja.

147. člen – (2) Preden center za socialno delo odloči o posvojitvi, mora zaslišati polnoletne brate in sestre, stare starše oziroma če ti niso živi, strice in tete otroka, čigar starši so neznanega bivališča ali niso več živi.

148. člen – Da se ugotovi, ali se bosta posvojenec in posvojitelj lahko živela v novi položaj in ali bo posvojitve za posvojenca koristna; center za socialno delo lahko odloči, da bodoči posvojenec preživi v družini posvojitelja določen čas pred odločitvijo o posvojitvi.

149. člen – Če center za socialno delo iz vsebine predloženih listin ali poizvedb o posvojitelju, ki jih opravi pred odločitvijo o posvojitvi, ali na podlagi spoznanj iz časa, ki ga je otrok preživel pri bodočem posvojitelju pred odločitvijo o posvojitvi, ugotovi, da niso izpolnjeni predpisani pogoji za posvojitve ali da posvojitve ne bi bila v korist posvojenca, z odločbo zavrne predlog oziroma ustavi postopek za posvojitve.

150. člen – (1) Če center za socialno delo ugotovi, da so izpolnjeni s tem zakonom določeni pogoji za posvojitve in da je posvojitve posvojencu v korist, izda odločbo o posvojitvi. (2) V odločbi o posvojitvi se vpiše ime in priimek posvojenca, ki mu ga je določil posvojitelj.

151. člen – Pravnomočno odločbo o posvojitvi pošlje center za socialno delo pristojnemu matičarju, da jo vpiše v matično knjigo.

Glavni mednarodni viri, ki opredeljujejo posvojitve, so (Zaviršek 2012: 58-59) Konvencija o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah ali Haaška konvencija, Deklaracija ZN od družbenih in pravnih načelih varstva in blaginje otrok s posebnim poudarkom na nacionalnem in mednarodnem rejništvu in posvojitvi ter Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah. Države pogodbenice so pri slednji »med drugim sklenile, da ima otrok, ki je začasno ali za stalno prikrajšan za svoje družinsko okolje ali katerega koristi ne dopuščajo,

da bi še naprej ostal v tem okolju, pravico do posebnega varstva in pomoči, ki mu jo zagotovi država. Države morajo v skladu s svojo notranjo zakonodajo takemu otroku zagotoviti nadomestno skrb.« (prav tam)

Na spletni strani resornega ministrstva je opisan tudi del, za katerega so pri posvojitvi pristojni centri za socialno delo¹⁷: »V Republiki Sloveniji so za odločanje o posvojitvi pristojni centri za socialno delo, ki so nosilci javnih pooblastil, kar pomeni, da v imenu države izvršujejo nekatere državne naloge. Postopek za posvojitev začne center za socialno delo po uradni dolžnosti ali na predlog bodočega posvojitelja. V postopku center za socialno delo ugotovi izpolnjenost zakonskih pogojev, oceni objektivne možnosti in primernost za posvojitev, motive za posvojitev, pričakovanja, osebnostne lastnosti. Poleg tega lahko tudi odloči, da se otroka za določen čas namesti v družino posvojitelja z namenom ugotovitve, ali se bosta posvojenec in posvojitelj lahko vživela v nov položaj ter ali je posvojitev za posvojenca koristna. Center za socialno delo na podlagi vseh ugotovitev v postopku lahko ugotovi, da niso izpolnjeni predpisani pogoji za posvojitev ali da posvojitev ne bi bila v otrokovo korist in z odločbo zavrne predlog za posvojitev ali ustavi postopek za posvojitev, če je tega začel po uradni dolžnosti. Če pa ugotovi, da so izpolnjeni pogoji za posvojitev in da je posvojitev v otrokovo korist, izda odločbo o posvojitvi.«

Posvojitev smo torej teoretično dodobra obdelali, v naslednjih podpoglavjih pa se bomo malce bolj natančno lotili še statistične obdelave podatkov o posvojitvah v Republiki Sloveniji, ki jih sicer ni prav veliko, še tisti, ki so, pa niso povsem usklajeni, ter se posvetili še mednarodnim posvojitvam, jasno, s poudarkom na tistih iz Ruske federacije.

1.6 POSVOJITVE V SLOVENIJI

Pred letom 1991, »ko je bila Slovenija del Jugoslavije, so obstajale zgolj notranje posvojitve. Številne matere so v Slovenijo prihajale iz patriarhalnih okolij in bile zaradi nezaželene nosečnosti, ki bi jih v tradicionalni skupnosti za vse že življenje zaznamovala, prisiljene otroka pustiti v Sloveniji.« (Zaviršek 2012 po Bevc 1999).

¹⁷ http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/posvojitve/

O tem, koliko natančno je bilo v Sloveniji notranjih, koliko mednarodnih, koliko posvojitvev sozakonca in koliko skupaj¹⁸, je moč najti več virov, ki pa, kot sem že zapisal v prejšnjih vrsticah, med seboj niso popolnoma usklajeni. Sam sem skušal uskladiti vire Statističnega urada Republike Slovenije¹⁹, podatke, ki jih je zbrala Darja Zaviršek (2012), ter informacije, ki jih je bilo moč pridobiti na spletni strani Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, ter v raziskovalnem poročilu z naslovom Postopki, organizacija in standardi na področju posvojitvev (Zaviršek in drugi 2009). Podatki so torej ponekod nepopolni, a vseeno je mogoče iz njih dobiti neko celostno podobo posvojitvev v Republiki Sloveniji za čas samostojnosti naše države.

Število posvojitvev v Sloveniji se je v zadnjih letih Jugoslavije gibalo okrog 100 letno (1986 – 101, 1987 – 125, 1988 – 107, 1989 – 106, 1990 – 102)²⁰, v prvih letih samostojnosti naše države (1991-1994) padlo na 75-86 posvojitvev letno ter nato nadalje padalo vse do leta 2008, ko se je trend začel spreminjati navzgor – kot bomo ugotovili kasneje –, in sicer predvsem zaradi povečanja števila mednarodnih posvojitvev (še posebej iz Ruske federacije).

Tabela 1.5: Število posvojitvev v Republiki Sloveniji med leti 1991 in 1997.

LETO	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
NOTRANJE POSVOJITVE	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
MEDNAR. POSVOJITVE	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
SKUPAJ	75	77	80	86	64	64	54

Tabela 1.6: Število posvojitvev v Republiki Sloveniji med leti 1998 in 2002.

LETO	1998		1999		2000		2001		2002
NOTRANJE POSVOJITVE	n.p.		n.p.		n.p.		n.p.		n.p.
MEDNAR. POSVOJITVE	n.p.		n.p.		n.p.		n.p.		n.p.
SKUPAJ	46	66	48	59	45	51	52	58	28

¹⁸ Notranje posvojitve so tiste, pri katerih so tako biološki kot socialni starši iz iste države, mednarodne pa tiste, v katerih država bioloških (država izvora) in socialnih staršev (država sprejema) ni enaka.

¹⁹ http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=6379, <http://www.stat.si/letopis/2001/04-01.pdf>, http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2343.

²⁰ SURS: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2343.

Tabela 1.7: Število posvojitvev v Republiki Sloveniji med leti 2003 in 2007.

LETO	2003	2004	2005		2006		2007	
NOTRANJE POSVOJITVE	n.p.	n.p.	29		24		21	
MEDNAR. POSVOJITVE	n.p.	n.p.	3		15		3	
SKUPAJ	30	13 ²¹	32	30	39	38	24	24

Tabela 1.8: Število posvojitvev v Republiki Sloveniji med leti 2008 in 2013.

LETO	2008		2009		2010		2011		2012		2013	
NOTRANJE POSVOJITVE	22		35		27		35		35		15	
MEDNAR. POSVOJITVE	6		14		18		19		35		28	
SKUPAJ	28	28	49		45	47	54	54	70		43	

VIRI IN LEGENDA ZA TABELE 1.5-1.8

n.p.: Ni podatka.

VIR: Statistični urad Republike Slovenije.²²

VIR: Notranje in meddržavne posvojitve: od osebnih izkušenj do dobre prakse.

VIR: Postopki, organizacija in standardi na področju posvojitvev.

V Sloveniji je, kot je navedeno na strani Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti²³, v septembru 2014 »bilo na centrih za socialno delo v Sloveniji skupno 580 vlog za posvojitvev – od tega je 419 prosilcev že ocenjenih kot možni oziroma primerni posvojitelji, za ostalih 161 pa končno mnenje s strani centrov za socialno delo še ni bilo podano. V letu 2014 je bilo na centrih za socialno delo 13 novih vlog za posvojitvev, 6 kandidatov/parov je že ocenjenih kot možni oz. primerni posvojitelji, za ostalih 7 končno mnenje še ni bilo podano.«

Glede na to, da smo se ob statističnih podatkih, navedenih v tem podpoglavju, lahko prepričali, da je pri nas prosilcev in kandidatov za posvojitvev precej več od posvojitvev – razmerje se na daljši rok giba nekje okrog 1:10, ob čemer je potrebno poudariti, da med posvojitvev sodijo tudi

²¹ Podatki za leto 2004 so nepopolni.

²² SURS: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4920, http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=6565, <http://www.stat.si/letopis/2001/04-01.pdf>, http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2343.

²³ http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/posvojitve/

enostranske²⁴ posvojitve enega od zakoncev –, v prihodnosti zelo verjetno ne gre pričakovati, da bi se »vrsta« čakajočih na posvojitve v Sloveniji kaj posebej skrajšala.

Stroški postopkov mednarodnih posvojitve so namreč relativno visoki (z ženo sva leta 2010 za posvojitve iz Ruske federacije skupaj potrebovala cca. 23.000 €, od tega 17.000 € za stroške odvetnika v Rusiji, 3000 € za sodne stroške in stroške sodnih prevodov, ostalo pa za potovanja – tedaj so bila potrebne tri poti v Moskvi in nazaj –, bivanje ter druge stroške), število notranjih posvojitve pa se ob dejstvu, da je v Sloveniji rejništvo precej bolj uveljavljeno, bržčas ne bo povečalo, v kolikor ne bo prišlo spremembe zakonodaje.

1.7 POSTOPEK ZA POSVOJITEV V SLOVENIJI

Kot smo že zapisali, je posvojitve v Republiki Sloveniji temeljno opredeljena z Ustavo Republike Slovenije ter Zakonom o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. Tako za posvojitve v domovini kot v tujini je v skladu s Haaško konvencijo potrebno sprva izpolniti pogoje, ki so predpisani v matični državi.

1.7.1 POSTOPEK S STALIŠČA SOCIALNEGA DELAVCA

Za potrebe vodenja postopka posvojitve Skupnost centrov za socialno delo Slovenije redno pripravlja Katalog javnih pooblastil²⁵, nalog po zakonu in storitev (zadnja verzija je iz decembra 2013), v katerem so natančno popisane tudi naloge, ki jih socialni delavci morajo opraviti pri postopkih posvojitve. Te so v omenjenem katalogu natančno opredeljene na desetih straneh (83-92), v naslednjih vrsticah pa sem zapisal najpomembnejše poudarke:

²⁴ Pri enostranski posvojitvi gre za posvojitve enega od zakoncev (ko zakonec posvoji otroka svojega zakonca iz druge zakonske zveze ali izvenzakonske skupnosti), pri dvostranski posvojitvi pa gre za skupno posvojitve dveh zakoncev.

²⁵ http://www.scsd.si/tl_files/scsd/dokumenti/katalog_1_6_0.pdf

1) Delo s posvojitelji

V katalogu je ta naloga normativno ocenjena na 1030 minut dela, glavne komponente, iz katerih je sestavljena, pa so proučitev zahteve za posvojitev, ugotovitveni postopek, ki se deli na pogovor s parom in obisk na domu, pripravo na posvojitev (pridobivanje z zakonom določene dokumentacije o izpolnjevanju pogojev), skupni pogovor s kandidatom za posvojitelje s strokovnimi delavci (skupna ocena o pogledih in pričakovanjih na posvojitev), izdelava socialnega in po potrebi psihološkega mnenja ter vodenje razvida (dogovor o vzdrževanju stikov in morebitnih drugih dejavnosti po vključitvi v evidenco potencialnih posvojiteljev).

2) Posvojitev

Normativ za to nalogo je v katalogu opredeljen z 2405 minutami, opravila in akti, kot si sledijo v zaporedju, pa so: proučitev zahteve za posvojitev (gre za izrečeno željo staršev, ki želijo otroka dati v posvojitev), sklep strokovne skupine o tem, da je posvojitev najboljša rešitev za otroka, pogovor z biološkimi starši, delo z otrokom (omogočiti, da otrok, če želi oziroma lahko, izrazi lastno mnenje), priprava posvojiteljske družine na otroka (skupno načrtovanje prehoda otroka v novo družino), postavitve skrbnika za posebni primer, odločba o namestitvi otroka v družino z namenom posvojitve, odločba o posvojitvi, obvestilo matični službi in spremljanje po dokončni posvojitvi.

3) Enostranska posvojitev

Katalog, ki za ta postopek, predvideva 570 minut dela, opredeli enostransko posvojitev kot obliko varstva, za katerega starš iz kakršnihkoli razlogov ne more ali noče skrbeti, njen cilj pa je, da živi otrok v popolni družini in ima omejen status. Opravila in akti pri tej nalogi si sledijo v naslednjem zaporedju: proučitev zahteve za posvojitev (ugotoviti, kdo je podal zahtevo in v čigavem interesu), pogovor s starši (biološkimi), pogovor z otrokom, pogovor s potencialnim posvojiteljem, postavitve skrbnika za poseben primer in odločba o posvojitvi.

4) Posvojitev, ko so posvojitelji tuji državljani

Za potrebe te diplomske naloge ta del kataloga ni pretirano zanimiv, zato ga bomo tu izpustili.

5) Posvojitev otroka tujega državljana

Namen te naloge je, kot pravi katalog, ki jo normativno opredeljuje na 1200 minut dela, otroku tujega državljana najti starše in mu omogočiti življenje v družini, v kateri bo imel kar najboljše možnosti za zdravo rast in razvoj. Opravila in akti, kot si znotraj te naloge sledijo v zaporedju, so: proučitev zahteve za posvojitev (sprejem in prva proučitev vloge za posvojitev), prvi pogovor s parom (posameznikom), ki je oddal vlogo ali išče informacije o posvojitvi, pogovor s potencialnim posvojiteljem (obisk na domu), zbiranje in proučitev dokumentacije (pridobivanje z zakonom določene dokumentacije o izpopolnjevanju pogojev za posvojitev), pogovor z biološkim staršem (enako kot pri domačih posvojitvah), pogovor z otrokom (enako kot pri domačih posvojitvah), postavitve skrbnika za poseben primer in odstop dokumentacije pristojnemu organu.

1.7.2 POSTOPEK S STALIŠČA POSVOJITELJA

Postopek za posvojitev vselej steče na način, da posvojitelj(i) na CSD iz okoliša, v katerem živi(jo), predloži(jo) vlogo za posvojitev, v kateri je potrebno obrazložiti razloge za posvojitev ter priložiti življenjepis. Kasneje mora(jo) posvojitelj(ji) zbrati še naslednje dokumente (ob čemer iz izkušenj in pogovorov s posvojitelji z različnih koncev Slovenije lahko zapišemo, da se seznami posameznih Centrov za socialno delo med seboj lahko malenkostno razlikujejo):

- Potrdilo o državljanstvu Republike Slovenije.
- Potrdilo o zaposlitvi.
- Potrdilo o osebnih dohodkih.
- Izpisek iz poročne matične knjige (če sta posvojitelja zakonca).
- Izpisek iz rojstne matične knjige.
- Potrdilo, da posamezniku ni odvzeta roditeljska pravica.
- Potrdilo, da ni v teku postopek za odvzem opravilne sposobnosti.
- Zdravniško potrdilo ter mnenje o telesnem zdravju.
- Potrdilo o nekaznovanosti.

Ko so dokumenti zbrani, sledita pogovor in obisk socialnega delavca iz centra za socialno delo, pristojnega za posvojitelja. Socialni delavec in psiholog skušata ugotoviti, ali je par sposoben posvojitve, predvsem pa, ali bo lahko vzgajal posvojenega otroka in izpolnjuje vse pogoje, ki bodo otroku zagotavljali varno življenje.

Če posvojitelj(a) izpolnjuje(ta) vse pogoje za posvojitve, se po pozitivnem mnenju centra za socialno delo izda odločba ter v roku enega leta vpiše v register potencialnih posvojiteljev.

1.8 MEDNARODNE POSVOJITVE

Kot je zapisano na straneh Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti²⁶, »Republika Slovenija izvaja aktivnosti za vzpostavitev sodelovanja z državami, podpisnicami Haaške Konvencije o varstvu otrok in sodelovanja pri meddržavnih posvojitvah.« To z drugimi besedami pomeni, da je mogoče v Sloveniji meddržavno posvojiti otroke iz preostalih 75 držav²⁷, podpisnic Haaške konvencije, ter Makedonije, s katero je Vlada RS januarja 2008 ratificirala bilateralni sporazum o meddržavnih posvojitvah. Kot še dodajajo na resornem ministrstvu, je »Republika Slovenija podpisala in ratificirala Konvencijo o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah (Uradni list RS, št. 14/99 – MP, v nadaljevanju Haaška konvencija), ki je začela veljati 1. 5. 2002. Za izvajanje konvencije skrbi Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti v sodelovanju z Ministrstvom za notranje zadeve. V kolikor želijo slovenski pari posvojiti otroka iz države, podpisnice te konvencije, postopamo v skladu s pravili postopka, določenega v tej konvenciji. Osnovni problem ne le Slovenije, temveč tudi večine evropskih držav, pa je, da je mnogo več zainteresiranih kandidatov za posvojitve, kot je na voljo otrok za posvojitve in so zato možnosti tudi za tovrstno posvojitve sorazmerno majhne.« Povzeto po Zavirškovi (2012: 78-80), je postopek mednarodne oziroma meddržavne posvojitve znotraj držav, podpisnic Konvencije o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah (Haaška konvencija), sestavljen iz naslednjih korakov:

²⁶ http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/posvojitve/mednarodne_posvojitve/

²⁷ Seznam držav, podpisnic Haaške konvencije: http://www.hcch.net/index_en.php?act=states.listing.

- 1) **OSNOVNI POGOJI ZA POSVOJITEV** – Konvencija se uporablja za otroka, ki prebiva v eni državi pogodbenici (»matična država«) in je bil, je ali bo zaradi posvojitve preseljen v drugo državo pogodbenico (»država sprejema«).
- 2) **POGOJI ZA MEDDRŽAVNO POSVOJITEV, KI JIH MORA IZPOLNITI MATIČNA DRŽAVA** – Pristojni organi morajo za uspešno posvojitve ugotoviti, ali je otroka možno posvojiti, ali je meddržavna posvojitve v korist otroka, se prepričati ali so vse udeležne osebe podale soglasje k posvojitvi.
- 3) **POGOJI ZA MEDDRŽAVNO POSVOJITEV, KI JIH MORA IZPOLNITI DRŽAVA SPREJEMA** – Pristojni organi države sprejema morajo ugotoviti, da so predvideni posvojitelji ustrezni in izpolnjujejo pogoje, ugotoviti, ali otrok ima oziroma bo dobil dovoljenje za vstop v to državo in stalno prebivališče.
- 4) **ZAČETEK POSTOPKA PRED OSREDNJIM ORGANOM DRŽAVE SPREJEMA** – Osebe, ki prebivajo v državi sprejema, morajo v svoji državi vložiti prošnjo pri osrednjem organu.
- 5) **NADALJEVANJE POSTOPKA PRED OSREDNJIM ORGANOM MATIČNE DRŽAVE** – Če se osrednji organ matične države prepriča, da je otroka možno posvojiti, pripravi poročilo s podatki o otrokovi identiteti, primernosti za posvojitve, ustrezno upošteva otrokovo vzgojo in etično, versko ali kulturno poreklo, zagotovi, da so bila pridobljena vsa potrebna soglasja, odloči, ali je predvidena namestitev v korist otroka.
- 6) **PREMESTITEV OTROKA V DRŽAVO SPREJEMA** – Osrednja organa obeh držav morata urediti, da otrok pridobi dovoljenje za izhod iz matične države in dovoljenje za vstop in stalno prebivališče v državi sprejema. Premestitev se mora izvesti v varnih in primernih okoliščinah ter v spremstvu (predvidenih) posvojiteljev.
- 7) **PRIZNANJE IN VELJAVNOST POSVOJITVE** – Posvojitve, za katero pristojni organi države, v kateri je bila posvojitve opravljena, potrdijo, da je bila izvedena v skladu s konvencijo, se polnopravno prizna v drugih državah pogodbenicah.

- 8) **PREPOVED STIKA MED OTROKOM IN PREDVIDENIM POSVOJITELJEM DO UGOTOVITVE POGOJEV** – Dokler organ matične države ne ugotovi, da so izpolnjeni pogoji za posvojitve, med predvidenimi posvojitelji in otrokovimi naravnimi starši ali drugo osebo, ki skrbi za otroka, ne sme priti do stika.
- 9) **HRAMBA PODATKOV O OTROKOVEM IZVORU IN DOSTOP DO NJIH** – Pristojni organi države pogodbenice zagotovijo, da se hranijo pri njih zbrani podatki o otrokovem poreklu, posebej podatki o identiteti njegovih staršev in njegovi zdravstveni anamnezi.

Kot je videti iz raziskave profesorja Petra Selmana z Newcastle University²⁸, je bilo v obdobju med letoma 2003-2013 po svetu izvedenih skoraj pol milijona posvojitvev. Med državami sprejema prednjačijo ZDA (174.942 posvojitvev), Italija, (37.680) in Španija (37.518), med državami izvora pa Kitajska (83.460 posvojencev), Rusija (53.637) in Etiopija (28.471).

Tabela 1.9: Največje države sprejema pri posvojitvah med letoma 2003 in 2013.

DRŽAVA SPREJEMA	ŠTEVILO POSVOJITEV
ZDA	174.942
Italija	37.680
Španija	37.518
Francija	34.048
Kanada	18.143
Švedska	8788
Nizozemska	8815
Nemčija	6254
Norveška	4554
Švica	4489

Vir: Spletna stran Haaške konvencije.

Tabela 1.10: Največje države izvora pri posvojitvah med letoma 2003 in 2013.

DRŽAVA SPREJEMA	ŠTEVILO POSVOJENCEV
Kitajska	83.460
Rusija	53.637
Etiopija	28.471

²⁸ Spletna stran Haaške konvencije: <http://www.hcch.net/upload/adostats2014selman.pdf>

Gvatemala	24.143
Kolumbija	15.500
Južna Koreja	15.387
Ukrajina	14.673
Vietnam	11.092
Haiti	10.561
Indija	8092

Vir: Spletna stran Haaške konvencije.

Konvencija o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah kot multilateralni sporazum zasleduje tri bistvene cilje (povzeto s spletne strani Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti):

- 1) Uvesti jamstva, ki zagotavljajo, da meddržavne posvojitve potekajo v dobro otroka in ob upoštevanju njegovih temeljnih pravic, priznanih v mednarodnem pravu.
- 2) Vzpostaviti sistem sodelovanja med državami pogodbenicami, da bi zagotovili spoštovanje teh jamstev in s tem preprečili ugrabitev, prodajo ali trgovino z otroki.
- 3) Da bi v državah pogodbenicah zagotovili priznanje posvojitve, opravljenih v skladu s konvencijo.

Je pa, kot je mogoče razbrati iz zapisa ministrstva o mednarodnih posvojitvah, mogoče posvojiti tudi otroka iz držav, nepodpisnic Haaške konvencije, a pri taki posvojitvi država izvora določa pogoje in postopek posvojitve in seznam dokumentov, ki jih zahteva od staršev iz države sprejema. Hkrati se je potrebno zavedati dejstva, da akt o posvojitvi izda pristojni organ v državi izvora, v državi sprejema pa mora nato posvojitev priznati še tamkajšnje sodišče.

Do razmaha mednarodnih posvojitvev je v Sloveniji prišlo predvsem zavoljo dejstva, da, kot sem predhodno že poudaril, obstaja precej veliko nesorazmerje med številom posvojitvev in številom prosilcev zanjo. Na spletni strani Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti skušajo (namenoma je uporabljena ta beseda, op. a.) slediti številom mednarodnih posvojitvev v Sloveniji, a sodeč po primerjavah med podatki o posvojitvah iz Ruske federacije, statistika meddržavnih posvojitvev zagotovo ni povsem točna. Kljub vsemu v

nadaljevanju prilagam tabelo, v kateri na spletni strani ministrstva sporočajo podatke o mednarodnih posvojitvah med letoma 2005 in 2013.

Tabela 1,11: Število posvojitvev po podatkih iz matičnega registra Republike Slovenije (od maja 2005 do konca leta 2013).

LETO	ŠT. POSVOJITEV	ŠT. MEDN. POSVOJITEV	DRŽAVA IZVORA POSVOJITVE
2005	32	3	Rusija (2), Romunija.
2006	39	15	Makedonija (6), Rusija (3), Ukrajina (3), Črna gora (1), Srbija (1), ZDA (1)
2007	24	3	Romunija (2), Ukrajina (1)
2008	28	6	Rusija (3), Makedonija (2), Hrvaška (1)
2009	49	16	Rusija (8), BiH (2), Makedonija (2), Črna gora (1), Ukrajina (1), Kitajska (1), Madagaskar (1)
2010	45	18	Rusija (8), Ukrajina (3), BiH (2), Makedonija (2), Srbija (1), Moldavija (1), Gvineja Bissau (1)
2011	54	19	Rusija (6), Ukrajina (4), Gana (3), Turčija (2), Gvineja Bissau (1), Madagaskar (1), Makedonija (1), Španija (1)
2012	70	35	Rusija (19), Gana (5), Ukrajina (3), Madagaskar (2), BiH (1), Etiopija (1), Gvin. Bissau (1), Kongo (1), Poljska (1), Srbija (1)
2013	44	16	Rusija (5), BiH (3), Gvineja Bissau (3), Makedonija (2), Kazahstan (1), Gana (1), Avstrija (1)

Vir: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.²⁹

1.9 POSVOJITVE V RUSKI FEDERACIJI

Posvojitve iz Ruske federacije v Slovenijo so se po izkušnjah naju z ženo ter mnogih pogovorih s pari, ki so posvojili otroke iz te države, postale bolj dostopne in zaželenne od leta 2009 naprej. Informacija o tem, da je v Rusiji mogoče do otroka priti relativno varno, zanesljivo in urejeno, je zaokrožila med prosilci za posvojitve, vse bolj so skozi prakso postajali poučeni in informirani tudi centri za socialno delo. Veliko vlogo sta odigrala tudi odvetnika Tatjana Čitava in njen oče Jurij I. Rakitin, saj sta z izjemno korektnim postopanjem do slovenskih parov postala redna

²⁹ http://www.mddsz.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/article/1939/7477/60793f744e854a59026f147d6166d438

povezovalca postopkov posvojitve, ki so potekali na relaciji Ruska federacija – Republika Slovenija. Resda pa njune storitve še zdaleč niso bile poceni.

Na spletni strani Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti so posvojitve iz Ruske federacije označili kot najbolj pogoste in »najbolj popularne« med vsemi mednarodnimi posvojitvami, vse skupaj pa si na resornem ministrstvu želijo nadgraditi z bilateralnim sporazumom: »Glede na velik interes slovenskih državljanov za posvojitve otrok iz Ruske federacije, smo pristopili k sklenitvi meddržavnega sporazuma o posvojitvah med državama. Sredi septembra 2013 so v Republiki Sloveniji potekala vsebinska usklajevanja meddržavnega sporazuma o posvojitvah med Rusko federacijo in Republiko Slovenijo; večina besedila je bila na pogajanjih usklajena, obe državi pa sta pri določenih členih predloga sporazuma ugotovili, da je potrebno predvidene rešitve preveriti oz. uskladiti z drugimi resorji znotraj države; Republika Slovenija je to storila in 6. decembra 2013 v Rusko federacijo posredovala zadnjo verzijo meddržavnega sporazuma; uradnega odziva z ruske strani (kljub našemu večkratnemu povpraševanju) še nismo prejeli. Zato je težko predvideti, kdaj bo sporazum sprejet oz. bi lahko začel veljati – tudi če z naše strani vse aktivnosti izvedemo prednostno, tega ne moremo zagotoviti za drugo stran in jih v to ne moremo prisiliti. V vmesnem času, v začetku leta 2014 pa smo iz drugih virov pridobili informacijo, da je Ruska federacija spreminjala družinsko zakonodajo, da je prekinila že sklenjeni in veljaven bilateralni sporazum o mednarodnih posvojitvah s Švedsko. Tudi na podlagi teh informacij in zaradi dosedanjih počasnih postopkov (na sporazum z Rusko Federacijo namreč čakamo že vrsto let) našim strankam težko povemo kaj bolj optimističnega. Na podlagi vseh teh dejavnikov iščemo možnosti za hitrejše postopke oziroma sporazume o meddržavnih posvojitvah z drugimi državami, zlasti s podpisnicami Haaške konvencije.«

Tudi pri analizi podatkov o posvojitvah iz Rusije v Slovenijo prihaja do različnih podatkov, ki so posledica slabe komunikacije, evidenc in nedoslednega javljanja vseh v postopek vpletenih strani. Če v precep vzamemo evidenci Matičnega urada Republike Slovenije in uradnih podatkov Ruske federacije, ki jih je moč primerjati za obdobje od leta 2009 do leta 2013, tako ugotovimo, da se število posvojitvev ne ujema niti v enem od let. Še več, razlika za leto 2010, na primer, je kar 9 posvojitvev, saj podatki iz Slovenije kažejo na 8 posvojitvev, podatki iz Rusije pa na 17 primerov. Več podatkov si je moč ogledati v spodnjih tabelah, ki prikazujeta (v skladu

s podatki, do katerih sem lahko prišel) število posvojitvev iz Ruske federacije v Republiko Slovenijo po evidencah obeh držav.

Tabela 1.12: Število posvojitvev iz Ruske fed. v Republiko Slovenijo po podatkih ruskih oblasti.

LETO	ŠTEVILO POSVOJITEV
2009	11
2010	17
2011	9
2012	21
2013	11

Vir: Uradna statistika mednarodnih posvojitvev iz Ruske federacije.³⁰

Tabela 1.13: Število posvojitvev iz Rusije v Slovenijo po podatkih Matičnega registra Republike Slovenije.

LETO	ŠTEVILO POSVOJITEV
2005	2
2006	3
2007	0
2008	3
2009	8
2010	8
2011	6
2012	19
2013	5

Vir: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

1.10 POGOJI ZA POSVOJITEV V RUSKI FEDERACIJI

Za posvojitvev v Ruski federaciji je v skladu s Haaško konvencijo najprej potrebno zadostiti pogojem za posvojitvev v matični državi, potem pa sledi zares obsežen seznam pogojev, ki jih zahtevajo Rusi, ob čemer se ta ves čas spreminja.

³⁰ <http://www.usynovite.ru/statistics/2007/9/>

Za potrebe te diplomske naloge sem, da bi prikazal proces spreminjanja, zbral vso dokumentacijo, ki je bila za posvojitve v Rusiji potrebna v času posvojitve mojih otrok

¹ (leto 2010), nato pa opredelil še vse zadeve, ki so se spremenile do časa nastanka pričujoče diplomske naloge, torej v jeseni 2014.

DOKUMENTI, POTREBNI ZA POSVOJITEV IZ RUSKE FEDERACIJE V LETU 2010

- 1) **Prošnja za posvojitve**, naslovljena na oddelek za družinsko in mladinsko politiko v mestu Moskva.
 - v prošnji je potrebno navesti izobrazbo obeh posvojiteljev, poklic, kje živita, s čim se ukvarjata v prostem času.
 - Potrebno je navesti starost otroka, željo, da ni neozdravljivo bolan, možno izraziti tudi željo za spol ali v posebnih primerih, da si želite dva otroka.
 - Potrebno je navesti še, da bosta starša naredila vse za otrokovo brezskrbno otroštvo in ustrezno izobrazbo.
 - Za konec sta potrebna datum in podpisa posvojiteljev.
- 2) **Zaključni sklep CSD** o pristopu zakoncev k mednarodni posvojitvi. Gre za skupno mnenje psihologinje, socialne delavke, pedagoginje in dveh zdravnikov.
- 3) **Zaveza CSD**, da bo nadzoroval razmere in otroka priglasil na rusko veleposlaništvo. CSD mora izdati zavezo, da bo nadzoroval razmere, v katerih bo posvojeni otrok odraščal. Opravljal bo stalni nadzor pogojev življenja in vzgoje otroka, o čemer bo pripravil 4 poročila, in sicer pri starosti šestih mesecev, enega, dveh in treh let.

¹ Z ženo sva si sicer ves čas želela posvojiti dva, a nama je ruska odvetnica takoj pojasnila, da gre realno pričakovati zgolj posvojitve enega otroka. Tako sva se s tem sprijaznila in v »anketi« izrazila le dve želji, in sicer, da je otrok zdrav ter ne starejši od treh let. Ker sva potem zavoljo neljube napake odvetnice pri prvem postopku v decembra dobila otroka, ki je bil zdravstveno v precej zaskrbljujočem stanju, sva posvojitve s težkim srcem zavrnila, nato pa v marcu 2010 dobila izjemno priložnost za posvojitve dveh otrok, bratca in sestrice, ki sva jo z velikim veseljem izkoristila.

- 4) **Zaveza CSD**, da bo na Konzularni oddelek Veleposlaništva Ruske federacije v Ljubljani poslal tja fotokopijo potnega lista otroka, v kolikor tega ne naredijo posvojitelji sami.
- 5) **Socialna anamneza in psihološko mnenje CSD** – socialna delavka iz CSD poda mnenje o posvojiteljih, psihologinja pa psihološko mnenje. Če ima CSD pedagoga, lahko svoje mnenje zapiše tudi ta.
- 6) **Potrdilo CSD o prijavi zakoncev kot posvojiteljev** (potrdilo s podpisom direktorja CSD o tem, koliko časa sta posvojitelja prijavljena kot kandidata za posvojitev).
- 7) **Potrdilo CSD za socialno delavko** – potrdilo, da ima socialna delavka, zaposlena na CSD, opravljen izpit s področja socialnega dela (potreben podpis direktorja CSD).
- 8) **Fotoalbum** – v navodilih smo našli željo po cca. 14 fotografijah, med katerimi naj bodo potencialni posvojitelji, hiša ali stanovanje z vsemi bivalnimi prostori (skupaj z opisi fotografij). Album mora overiti CSD, vsaka fotografija mora biti ožigosana z žigom CSD.
- 9) **Izpisek iz zemljiške knjige** (v primeru, da sta posvojitelja lastnika stanovanjske površine, sicer pa najemniška pogodba).
- 10) **Seznam stanovanjskih prostorov in njihova velikost** – zapisati je potrebno naslov, velikost stanovanja ali hiše, število sob in njihovo specifikacijo.
- 11) **Zaveza zakoncev o pošiljanju poročil in o priglasitvi otroka na veleposlaništvo** – zaveza, da bosta posvojitelja v skladu z navodili pripravila štiri poročila in da bosta v roku treh mesecev od dneva uveljavitve sklepa sodišča o posvojitvi priglasila posvojenega otroka v registracijo na konzularnem oddelku Veleposlaništva Ruske federacije v Sloveniji.
- 12) **Zaveza zakoncev, da dovolita CSD spremljanje posvojenca.**

13) **Overjeni kopiji potnih listov.**

14) **Poročni list** (pri Veleposlaništvu Ruske federacije overjeni original) oziroma pri samskih posvojiteljih rojstni list.

15) **Potrdilo, da posvojiteljem ni odvzeta roditeljska pravica**, ki ga izda pristojno sodišče za vsakega zakonca posebej (v Ljubljani je potrebno prošnjo oddati na Okrajno sodišče, Nepravdni oddelek, in na Družinsko sodišče).

16) **Potrdilo o nekaznovanosti** – za vsakega zakonca posebej ga je potrebno pridobiti na Ministrstvu za pravosodje.

17) **Potrdilo o nekaznovanosti** – za vsakega zakonca posebej pridobiti potrdilo, da ni v kazenskem postopku.

18) **Potrdilo o zaposlitvi in plači** – za vsakega posvojitelja posebej potrebno pridobiti plačilne liste za zadnje tri mesece, označiti bruto in neto plačo v evrih.

19) **Potrdilo banke o odprtju računa**, na katerega se nakazuje osebni dohodek posvojiteljev.

20) **Anketa o tem, kakšnega otroka si posvojitelja želita** (starost, spol, telesne posebnosti, zdravstveno stanje ...).

21) **Potrdilo Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve o krajevni in stvarni pristojnosti** Centra za socialno delo.

22) **Zdravniško potrdilo za vsakega zakonca posebej**, in sicer morajo zdravstveno ustreznost posvojiteljev potrditi naslednji zdravniki specialisti: internist, infektolog, dermatovenerolog, ftiziolog, nevropatolog, onkolog, psihiater in specialist za zdravljenje zasvojenosti od drog, alkohola.

23) **Potrdilo CSD, da je pregledal vso zbrano dokumentacijo.**

NOVOSTI PRI POSVOJITVI IZ RUSKE FEDERACIJE V LETU 2014

Pri pripravi te naloge sem preveril (oktober 2014) stanje pri dokumentih, potrebnih za posvojitve iz Ruske federacije, in prek informacij ruske odvetnice in nekaj parov, ki so nazadnje posvajali otroke iz Moskve in drugih ruskih mest, izvedel za najmanj sedem novosti na področju pridobivanja dokumentov. Tako so trenutno za posvojitve potrebni naslednji novi dokumenti oziroma spremembe:

- 1) **Potrdilo CSD o opravljenem »pripravljalnem seminarju«** za posvojitelje.
- 2) **Spremljanje otroka** namesto s štirimi poročili z **letnimi poročili za daljše obdobje.**
- 3) **Potrdilo o povprečni in minimalni plači** v Republiki Sloveniji.
- 4) **Izjava o skupnem premoženju.**
- 5) **Potrdilo banke o stanju na računih obeh zakoncev.**
- 6) **Potrdilo, da bo Republika Slovenija priznala tujo sodno odločbo.**
- 7) **Notarsko potrdilo** o tem, kako slovenska zakonodaja ureja posvojitve.

1.11 POSTOPEK POSVOJITVE V RUSKI FEDERACIJI

Postopek posvojitve v Ruski federaciji je v osnovi sestavljen iz ločenih obiskov (lahko so trije ali štirje), katerih potek bom opisal s pomočjo osebne izkušnje ter nekaj povzetki dr. Darje Zaviršek (2012: 83-84).

PRVI OBISK

Na prvem obisku sva z ženo skupaj z rusko odvetnico v Moskvi obiskala Urad za mladinsko politiko, kjer sva morala najprej skozi postopek pregleda dokumentov, navedenih v prejšnjem poglavju, sledilo je kratko zaslišanje na temo najinih biografij in življenjskega poteka, potem pa so nama predstavili dokumentacijo otrok (fotografija, znani podatki o starših, kratka

zgodovina otrok in njuna zdravstvena anamneza), ki so ju izbrali za najina bodoča posvojenca. Ko pristojni organi v Moskvi izdajo dovoljenje, potencialni posvojitelj spozna otroka, v najinem primeru je to pomenilo obisk sirotišnice, v kateri sta bila najina otroka. Takrat sva ju lahko obiskovala po dvakrat na dan po dve uri (dopoldne in popoldne), je pa čas obiskovanja odvisen od dnevnega programa sirotišnice ter starosti bodočih posvojencev.

DRUGI OBISK

Na drugem obisku Ruske federacije je glavni del obravnava na sodišču, na kateri morajo biti prisotni posvojitelji, odvetnik, ki posvojitelje zastopa, zapriseženi sodni tolmač in predstavnik sirotišnice, iz katere je posvojenec. Zaslišanje je sestavljeno iz vprašanj na temo dokumentacije o posvojiteljih (podpoglavje 1.10), življenjskega standarda in pričakovanega načina skrbi za otroka in vzgoje. Sledilo je obdobje 10 dni, po katerem je sodba o posvojitvi postala pravnomočna.

TRETJI OBISK

Zadnji obisk je sestavljen iz prevzema otrok(a) iz sirotišnice, urejanja začasne dokumentacije Republike Slovenije na Veleposlaništvu v Moskvi (začasni potni list, viza), urejanja ruskega potnega lista za posvojenca, nato pa sledi vrnitev v Slovenijo.

Načeloma je za prvi obisk potreben teden dni, prav toliko za drugega, za zadnjega pa ob dobri organizaciji zadostujejo trije ali ob idealnem razpletu celo zgolj dva dneva.

1.12 IZKUŠNJE IN PROBLEMI PO PRIHODU V (NOVO) DOMOVINO

Sicer ne tako obsežno, a – vsaj kolikor sem sam uspel analizirati obstoječo literaturo in raziskave – precej neobdelano področje postopka posvojitve z Republiko Slovenijo kot državo

sprejema, je obdobje takoj in prvih nekaj tednov po prihodu posvojencev v novo domovino oziroma po vrnitvi posvojiteljev domov.

Gre za eno od »sivih lis«, s katero smo se posvojitelji obvezno srečali, za lažje razumevanje težav pa bom naštel nekaj najbolj očitnih:

- 1) Posvojenec v Republiko Slovenijo vstopi zgolj z začasnim potnim listom (omogoča le vstop v državo sprejema) in je v trenutku vstopa do ureditve dokumentov brez državljanstva, zdravstvenega zavarovanja (to je največja težava), na nek način torej otrok ne obstaja.
- 2) Relativno dolg je postopek priznanja odločbe pristojnih organov Ruske federacije o posvojitvi, za kar si slovensko sodišče po izkušnjah posvojiteljev vzame tudi do dva tedna časa.
- 3) Pri mnogih primerih Matični urad RS za izdajo enotne matične številke občana potrebuje tudi do 10 dni, kar pomeni, da je v vmesnem obdobju od prihoda v Republiko Slovenijo posvojenec skupaj skoraj mesec dni (potrebno je prišteti čas do priznanja slovenskega sodišča) brez državljanstva.
- 4) Šele, ko so poprej omenjeni dokumenti pridobljeni, je moč urediti za posvojenca zdravstveno zavarovanje, davčno številko, vpis v vrtec itd.
- 5) Težava je tudi posvojiteljski dopust, katerega dolžina je krajša od običajnega starševskega dopusta bioloških staršev. Posvojiteljski dopust namreč traja 120 dni za otroke, stare med 4 in 10 let, ter 150 dni za tiste, mlajše od štirih let. Ta del zakonodaje je za posvojitelje in posvojence precej krut, saj je v tako kratkem času od otrok, ki ne znajo jezika države sprejema in ki niso prilagojeni na novo okolje ter starše, hkrati pa imajo praviloma velike težave tako s primarno kot sekundarno socializacijo, skorajda nemogoče pričakovati popolno vključitev v zanje povsem novo okolje.
- 6) Zakonodaja za moške posvojitelje ne predvideva očetovskega dopusta, kar je diskriminatorno. Vse, kar posvojitelja lahko izkoristita, je delitev obstoječega posvojiteljskega dopusta.

- 7) Ob rojstvu otroka staršem pripada poseben paket države, posvojiteljem pa – kljub v primeru mednarodne posvojitve praviloma visokim stroškom – ne pripada nobena državna pomoč.

2 PROBLEM

Glavni namen te diplomske naloge je, kot sem poudaril že nekajkrat, skozi oči nas, posvojiteljev, dobiti znanstveno obdelan pogled na posvojitve od znotraj, a, jasno, na analitičen, »etski« način. Tu je bila moja prednost ta, da sem bil ves čas pravzaprav v dvojni vlogi, saj imam izkušnjo z obeh strani doživljanja. Kot pravi Poštrak (2001, po Carrithers 1992), »mora raziskovalec preseči svoje predsodke ali predpostavke, stališča, kulturno določenost, da bi lahko razumel ali poskušal razumeti kulturo, ki jo proučuje. To nas lahko spet spomni na fenomenološki pojem 'nezainteresiranega opazovalca'.« Tu lahko potegnemo vzporednici med »emskim«, notranjim pogledom ali celo najustreznejšim pojmovanjem »zainteresiranega opazovalca«, torej pogleda čustveno udeleženih subjektov, in drugega pola oziroma vzporedno »potekajoče premice«, na katero postavimo »etski«, zunanji pogled, pogled nezainteresiranega udeleženca, ki želi objektivizirati subjektivne izkušnje posvojiteljev. Sam sem tako od začetka do konca tega diplomskega dela želel prehoditi pot od subjektivnosti do objektivnosti, od »emskega« do »etskega«, od zainteresiranega do nezainteresiranega opazovalca.

S pomočjo kvalitativnih intervjujev deset parov, ki so v Rusiji posvojili otroke, sem želel priti do skupka pogledov posvojiteljev na posvojitve, še bolj natančno pa sem se nazadnje prek raziskovalnih vprašanj osredotočil na to, kakšne so izkušnje slovenskih posvojiteljev iz Ruske federacije, ali so bile v postopku posvojitve zanje ključne informacije iz formalnih ali neformalnih virov, kakšen je pogled posvojiteljev na celoten postopek posvojitve, kakšen vpliv ima celotno dogajanje pred, med in po posvojitvi na partnersko zvezo, kaj je pare privedlo do razmišljanja o posvojitvi otroka, kakšni občutki so posvojitelje prevevali takoj po prihodu otroka v Slovenijo ter, kako so se oni ter njihova okolica adaptirali ter odzvali na posvojitve.

Moja prednost pri pogovorih je bilo nedvomno to, da tudi sam posvojitelj, s čimer sem verjetno bolje in bolj natančno razumel občutke ter doživljanje parov skozi postopek posvojitve, hkrati pa jim hitreje znal omogočiti komfortno, varno okolje, v katerem so se lahko odprli.

Želel sem si zastaviti problem, s katerim bi suhoparno nizanje teoretičnih temeljev in velikokrat, žal, netočnih in skromnih statističnih podatkov nadgraditi na način iz prakse, a še

vedno dovolj analitično, temeljito in preudarno, da bi ta naloga ne bila le ena v vrsti njej podobnih, ampak morda izhodišče še za kakšno dodatno raziskavo področja, ki je moje življenje izjemno zaznamovalo.

Vprašanja, ki sem jim jih zastavil v intervjujih, so pretežno bila usmerjena na doživljanje posvojitve skozi oči posvojiteljev, ob čemer sem sam kot pisec te naloge, kot sem že omenil, na nek način razdvojen med pogledoma od znotraj in zunaj. Iskreno si želim, da bi ta »mali eksperiment« dobro uspel in da bo ta zapis za socialno delo na področju posvojitve, predvsem tistih iz Rusije, prinesel nekaj novih vedenj ter spoznanj.

3 RAZISKOVALNI DEL

3.1 O RAZISKAVI

Za kvantitativno raziskavo sem se odločil, ker sem želel priti do podatkov o tem, kakšne izkušnje imajo slovenski posvojitelji otrok iz Ruske federacije, kakšne probleme so doživljali doma in v Rusiji, kako je njihova dognanja in razmišljanja moč uporabiti za starše, ki bodo otroke v tujini posvajali v prihodnje, predvsem pa sem želel, da bi dobil čim boljši vpogled v dojemanje posvojitvev skozi oči nas, posvojitelje.

3.2 METODOLOGIJA RAZISKAVE

3.2.1 VRSTA RAZISKAVE

S kvalitativno raziskavo sem od slovenskih parov, ki so posvojili otroka ali otroke v Ruski federaciji, želel izvedeti čim več o tem, kako so posvojitve doživljali, s kakšnimi težavami so se soočali, kako se njihov pogled na posvojitve skozi postopek le-te spreminjal in spremenil, kje so bile med njimi podrobnosti in razlike ter predvsem, kaj uporabnega je bilo iz teh podobnosti in razlik moč ugotoviti ter nazadnje podati predloge za izboljšanje pomanjkljivosti, hkrati pa sem omenjenim deset parom dodal še študijo primera, in sicer skupka vseh izkušenj s posvojitvijo v Rusiji, ki sva jih pridobila z ženo.

3.2.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV

Kot merski instrument sem v raziskovalnem delu diplomske naloge uporabil vnaprej strukturiran vprašalnik, katerega odprta vprašanja sem uporabil pri osebnih intervjujih s pari, ki so v Rusiji posvojili otroke. Vse intervjuje sem ob dovoljenju intervjuvancev snemal ter se s tem lahko na vsebino odgovorov osredotočil precej bolj, kot če bi vse izrečene besede moral zapisovati sproti. Glede na odprtost vprašanj so se pri različnih parih odpirala različna vprašanja, s čimer je prišlo tudi do tega, da so se pri intervjujih spontano odprle določene pod teme, ki jih poprej nisem predvidel, a so se pri raziskavi izkazale za sila uporabne.

3.2.3 POPULACIJA IN VZORČENJE

Populacijo je sestavljalo 10 heteroseksualnih parov, kolikor je bilo mogoče porazdeljenih prek celotne Slovenije, ki so v Ruski federaciji posvojili najmanj enega in največ pet otrok. Povprečna starost žensk ob intervjujih je bila 39,8, moških 42,5 leta, njihova povprečna starost pri začetku posvojitve pa, kot zanimivost, 36,9 (ženske) in 39,6 (moški).

Tabela 3.1: Podatki o 10 parih, sodelujočih v moji raziskavi.

PAR	LOKACIJA	MOŠKI (starost – zdaj/posvojitev)	ŽENSKA (starost – zdaj/posvojitev)
PAR 1	Maribor	35/34	37/36
PAR 2	N. mesto	41/35	43/37
PAR 3	Jesenice	45/40	46/41
PAR 4	Tržič	42/39	42/39
PAR 5	Ljubljana	46/45	48/47
PAR 6	Kamnik	38/36	46/44
PAR 7	Maribor	36/30	38/32
PAR 8	Apače	38/36	39/37
PAR 9	Radovljica	40/38	45/43
PAR 10	Sežana	37/36	41/40
POVPREČJE		39,8/36,9	42,5/39,6

Vir: Rezultati, pridobljeni iz vprašalnikov namenjenih 10 slovenskim parom, ki so posvojili otroke v Ruski federaciji (avtor raziskave: Matej Avanzo).

3.2.4 ZBIRANJE PODATKOV

Podatke sem zbiral po metodi snežne kepe (»snow ball«), in sicer najprej s pomočjo nekaj posvojiteljev, ki sva jih z ženo spoznala ob najinih obiskih Ruske federacije, nato s preostalimi, ki sva jih pridobila prek nadaljnjih pogovorov, in nazadnje prek iskanja na spletnih forumih, namenjenih posvojitvam.

Vse intervjuje sem opravil septembra in oktobra 2014, devet pogovorov, ki so trajali med 60 in 120 minut, pa sem digitalno posnel, najprej v celoti prepisal in potem počasi selekcioniral pridobljene informacije. En pogovor sem opravil prek elektronske pošte, in sicer na način, da sem najprej poslal vprašanja, nato pa prek dodatnih vprašanj in treh elektronskih sporočil prišel do dovolj kakovostnega nabora informacij, ki sem jih želel pridobiti.

Kraj srečanja sem prepustil posvojitelju, zavljo moje precej dinamične službe pa smo se nekajkrat vendarle morali prilagoditi drug drugemu, a nazadnje omembe vrednih težav pri zagotavljanju varnega, prijetnega in glede na temo intimnega okolja nisem imel pri nobenem od parov.

3.2.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Iz intervjujev 10 parov posvojiteljev sem zbrane informacije obdelal po metodi kvalitativne analize. Po opravljenih intervjujih je bilo na vrsti izpisovanje le-teh, nato pa podčrtovanje in nazadnje izbor relevantnih delov besedila. Te sem zatem prepisal in jih kodiral na način, da sem jim pripisal pojme, ki so jih uvrstili v določeno kategorijo.

Sledilo je urejanje po kodah ter kodiranje znotraj posameznih faz, nazadnje pa sem izjave uredil v kategorije po kodah ter izdelal poskusno teorijo.

Celotno kodiranje sem v tej nalogi uvrstil med priloge.

3.2.6 ŠTUDIJA MOJEGA/NAJINEGA PRIMERA

Glede na to, da sem naju z ženo izločil iz uradnega dela raziskave, sem se odločil, da naju v to nalogo vendarle umestim z nekakšno samorefleksijo oziroma študijem najinega primera posvojitve, ki zagotovo ne sodi med povsem tipične v primerjavi z večino ostalih. Sva namreč ena redkih parov, ki sva prvotno predlagano posvojitev zavrnila, in nato edina iz Slovenije, ki sva več kot enega otroka naenkrat posvojila v Moskvi in ne v drugih delih Ruske federacije. Vse skupaj sem natančno razčlenil ob koncu naslednjega podpoglavja.

3.3 REZULTATI RAZISKAVE

Rezultate, ki sem jih dobil s pomočjo poskusne teorije, sem razvrstil v sedem sklopov, ob čemer sem nazadnje prvega in drugega zaradi precejšnje podobnosti združil v enega. Vsak od le-teh predstavlja enega od področjih, ki jih je bilo vredno raziskati s stališča velikega pomena za posvojitelje oziroma njihovega doživljanja postopka posvojitve. Verjamem, da so izbrani sklopi

kakovosten približek k realnemu vpogledu v doživljanje slovenskih parov, ki so v zadnjih letih (2008-2014) posvojili otroke v Ruski federaciji.

3.3.1 FORMALNE IN NEFORMALNE PREDNOSTI TER SLABOSTI PRI POSVOJITVI

Vsak par, ki se odloči za posvojitev v Ruski federaciji, mora najprej izpolniti pogoje, potrebne za posvojitev v Republiki Sloveniji, zato je predvsem pri zbiranju dokumentacije skorajda nemogoče celoten postopek izpeljati brez kombiniranja formalnih in neformalnih virov informacij. Razlogov za to je več, izstopajo pa precej neenotna obveščenost Centrov za socialno delo po Sloveniji o postopku posvojitve, stalno spreminjanje seznama dokumentov, potrebnih za posvojitev v Ruski federaciji, kompleksnost celotnega postopka ter vsekakor tudi dejstvo, da gre za v povprečnem življenjskem poteku posameznika za eno od najbolj pomembnih odločitev.

Potem ko se je določen par medsebojno uskladi v želji po posvojitvi oziroma sprejel odločitev zanj, je razumljivo, da je naslednji korak pridobivanje informacij o tem, kako se projekta posvojitve lotiti. Težko bi bilo trditi, ali so pomembnejše informacije, pridobljene iz formalnih ali neformalnih virov, je pa glede na opravljene pogovore s posvojitelji moč zapisati, da ga ni para, ki do zanj dovoljšne količine podatkov ne bi prišel s kombiniranjem obojih ter da ima hkrati večina parov vtis, da so podatki, pridobljeni na neformalni ravni, bolj uporabni kot tisti, pridobljeni pri uradnih institucijah (»Večino informacij so nama posredovali pari, ki so v Rusiji posvajali pred nama.«; »Izjemnega pomena so neformalne vezi, ki smo jih vzpostavili skozi spletne forume in skupine na Facebooku.«; »Do večine informacij in podatkov o posvojitvi v Rusiji sva prišla prek drugih posvojiteljev in prevajalke.«; »Formalne pomoči praktično nisva imela.«).

Če je tako mogoče zaključiti, da posvojitelji začetne in ključne informacije iščejo predvsem pri pari, ki so v Ruski federaciji že posvojili otroke, pa postopek posvojitve brez državnih organov ni mogoč. Odzivi nanje so si precej različni glede na posamezne posvojitelje, sam pa sem se skozi raziskavo osredotočil predvsem na odnos parov do Centrov za socialno delo v Sloveniji, do birokracije v Ruski federaciji ter do večinskega mnjenja parov, da slovenski sistem posvojitve

ne deluje predvsem zavoljo dolgoletnega državnega favoriziranja rejništva kot najbolj primerne oblike socialnega starševstva.

Pri CSD-jih dobra polovica parov meni, da storijo premalo oziroma so premalo obveščeni (»Od CSD-ja nisva imela prav veliko, saj po najini izkušnji več informacij CSD-jem ponudijo posvojitelji in ne obratno.«; »Postopki posvojitve so nepregledni, nekateri CSD-ji nimajo dovolj znanja in izkušenj.«; »Pri pristojnih slovenskih organih sva imela občutek, da bolj midva vodiva njih kot oni naju.«; »Na področju posvojitve je v Sloveniji, tudi po pričevanju socialnih delavk, popoln kaos.«), nekateri so bili z njihovimi storitvami zelo zadovoljni (»Imela sva socialno delavko, ki nama je v Slovenijo vse dokumente pomagala zbrati s pomočjo številnih izkušenj.«; »V Sloveniji sva bila na CSD navdušena nad prijaznostjo in predvsem nad tem, da so vse za naju opravili brezplačno«), pri postopkih, ki so potekali v Ruski federaciji, pa so pari v veliki večini izpostavili predvsem težave s stalno spreminjajočo se dokumentacijo oziroma pretirano birokracijo (»Nenehne spremembe pri dokumentaciji v Rusiji povzročajo pravi kaos.«; »Brez pomoči odvetnika je v Rusiji nemogoče izpeljati posvojitve.«; »Birokracija v Rusiji je še slabša kot pri nas.«), kljub visokim stroškom posvojitve in mnogokrat nedorečenim finančnim transferjem pa so le trije pari neposredno omenili to problematiko (»V Rusiji naju je zmotilo dejstvo, da gre tudi za posel, za velike zaslužke neznanih deležnikov.«; Edina velika skrb pri posvojitvi so bile velike finančne zahteve.«; Postopek posvojitve v Rusiji je super, a ob takem plačilu kaj drugega niti nisva pričakovala.«).

V tem sklopu pa velja, kot sem že omenil, izpostaviti še dejstvo, da so skorajda vsi v raziskavi sodelujoči pari kot glavni razlog, zaradi katerega po njihovem mnenju posvojitve v Republiki Sloveniji skorajda niso mogoče, navedli sistem rejništva. Tako je eden od parov izpostavil, da »naša država rešuje težave nesposobnih staršev z neprimerno dolgim rejništvom«, drugi, da je bil »v Sloveniji postopek začetne reje z enoletnim prehodom v posvojitve nesprejemljiv«, tretji, da je »rejništvo nujno nadomestiti ali vsaj precej bolj dopolniti s posvojitvami, ena od posvojiteljic pa je izjavila, »da bi ukinila sistem rejništva, saj otrok potrebuje skrb, ljubezen, ne pa reje.«

3.3.2 VPLIV POSVOJITVE NA ZVEZO

Posvojitev vsekakor ni dogodek, ki bi bil za par, njune bližnje in okolico nekaj običajnega, četudi je v zadnjih letih ter desetletjih ta oblika socialnega starševstva postala družbeno precej bolj sprejeta. Za vsak par posvojitev pomeni določen šok, preizkušnjo, saj otrok pride kar naenkrat, praviloma je v Ruski federaciji starejši od enega leta, hkrati pa se nanj ni – kot je to mogoče pri biološkem starševstvu – pripravljati skozi devet mesecev dolgo obdobje nosečnosti. Skozi vprašanja in kasnejše kodiranje je bilo moč pri vplivih posvojitve na zvezo le-te najbolj smiselno ločiti na tiste, ki so zvezo okrepili neposredno, ter druge, ki so zvezo utrdili po začetnem nestabilnem obdobju.

Najbolj očitna krepitev zveze prek posvojitve je bila osmislitev skupnega življenja s težko pričakovanim otrokom (»Odnos med nama je s posvojitvijo pravzaprav šele dobil smisel.«; Posvojitev je bila pozitivna s stališča krepitev najinega odnosa.«), nekaj parov je zvezo okrepilo šele po tem, ko jo je posvojitev začasno destabilizirala (»Na naju je sprva vse skupaj vplivalo negativno v smislu negativnih odnosov, na dolgi rok pa je posvojitev najino vez okrepila.«; »Posvojitev je bila za naju velika preizkušnja. Dvome sva premagala z odprtostjo.«; Ker je bil postopek naporen, še bolj pa dogajanje pred posvojitvijo, je bilo prvega pol leta kar stresnega za naju.«; »Najin odnos se je najprej poslabšal zaradi intenzitete ukvarjanja z otrokom.«), posamični pari pa so izpostavili zgolj težave, ki so nastopile s posvojitvijo (»Čez noč sva morala uskladiti najine poglede na starševstvo, novo dinamiko, vzgojo, to je na naju precej vplivalo.«; Imela sva kar veliko krizo zaradi popolne spremembe načina najinega funkcioniranja, spremembe navad, razporeditve časa.«).

Vsekakor posvojitev in trdna zveza nista nujno z »roko v roki«. Posvojitev je za zvezo velika preizkušnja, še posebej, ker se velikokrat zgodi, da je zveza poprej že bila pod hudim pritiskom ob predhodnih poskusih zanositve z biomedicinsko pomočjo. Ko nekajmesečnemu ali celo večletnemu poskušanju zanositve sledi najprej sprejetje dejstva, da se bo verjetno potrebno odpovedati vlogi biološkega starša, nato pa še sprememba družinskega življenja tako rekoč čez noč, je kriza v zvezi skorajda logična posledica (»Razčistiti sva morala marsikaj, da sva lahko nadaljevala, a ko sva to storila, je bilo vse bistveno lažje.«).

3.3.3 RAZLOGI ZA POSVOJITEV V RUSKI FEDERACIJI

Posvojitev v skorajda slehernem primeru ni primarna, namenska odločitev parov, ampak posledica nezmožnosti zanositve po naravni poti. O tem sem se lahko prepričal tudi pri pogovorih s pari, sodelujočimi v raziskavi. Praviloma je bilo sosledje dogodkov pri le-teh precej podobno, začnši z daljšim obdobjem poskušanja zanositve po naravni poti, ki mu je sledil bodisi najmanj en ter največ sedem poskusov zanositve z biomedicinsko pomočjo ali pa takojšnje razmišljanje o možnih variantah socialnega starševstva – praviloma posvojitve. Raznoverstnost je moč razbrati tudi iz izjav, ki pa jim je skupna končna odločitev za posvojitev (»Zanositev po naravni poti ni uspela, žena je začela razmišljati o posvojitvi.«; Po prvem poskusu zanositve s postopkom OBMP sva ugotovila, da to ni za naju.«; »Po sedmih letih poskusov zanositve s postopkom OBMP je žena dala pobudo za posvojitev.«; »Po naravni poti ni šlo, do posvojitve sva prišla spontano.«)

A če smo s tem potrdili domnevne razloge za posvojitev, zagotovo za raziskavo ostane odprto vsaj še eno pomembno vprašanje, in sicer, zakaj je v Sloveniji ravno posvojitev v Ruski federaciji najpogostejša. Sodeč po odgovorih bi lahko zapisali, da so se nekateri za Rusijo kot državo izvora odločili zavoljo dobrih priporočil neformalnih mrež (»Odločitev za Rusijo je padla, ko sva izvedela, da je postopek hiter, dobro vpeljan, brez zapletov.«; »Po neuspešnem poskusu posvojitve v Makedoniji, ki nama ga je predlagala socialna delavka, sva se po preverjanju prek forumov odločila za Rusijo.«; »Ko sva ugotovila, da je sistem v Rusiji nam zelo naklonjen, sva začela zbirati dokumentacijo.«), drugi naključno (»Meniva, da sva Rusijo izbrala malce instiktivno.«), tretji pa, ko so ob neuspelem poskusu posvojitve v Sloveniji ali zavrnitve rejništva prek institucij izvedeli za to možnost (»Najprej sva skušala posvojiti v Sloveniji, a dobila le opcijo rejništva.«; Najprej sva poskušala v drugih državah, a nisva bila ustrezna kandidata zaradi prejšnje ločitve moža.«; Najprej sva skušala posvojiti v Sloveniji, a ponujeno nama je bilo le rejništvo, ki pa nama ni blizu.«; Najprej sva se udeležila dveh sestankov v društvu Deteljica, a ker je bilo delovanje le-tega v nasprotju z najinimi načeli, sva iskala druge možnosti.«).

3.3.4 OBČUTKI POSVOJITELJEV PO POSVOJITVI

Ker je bila moja raziskava usmerjena k »emskemu« pogledu, posvečena notranjemu svetu posvojiteljev, njihovim občutkom, me je, razumljivo, zelo zanimalo, kako so le-ti doživljali svet okoli sebe takoj po tem, ko so otroka prvič videli, ga spoznali, prijeli, ga vzeli v naročje, ko se je na nek način »socialno rodil«.

Odgovore sem nazadnje lahko razdelil v tri kategorije, in sicer na pare, ki so jih prevečali pozitivni začetni občutki, na druge, pri katerih je šlo za negativne, ter tretje, pri katerih so bili občutki mešani.

Pozitivne občutke so pari, med drugim, primerjali s pretečenim maratonom in čudežem (»Občutki pri posvojitvi so podobni tistim, ko pritečeš na cilj maratona. Trudiš se, treniraš, odpoveduješ, na koncu pa ti le uspe.«; Ko sva dobila v naročje svojega otroka, je bilo to za naju najnežnejše in najlepše bitje v vesolju.«), negativne so povezovali predvsem s strahom (»Sin naju ni dobro sprejel, brcal je, jokal, se oklepal vzgojiteljice v vrtcu.«; Odziv sina je bil najprej zelo zadržan, česar sva se kar malce ustrašila.«; »Prvi občutki pri posvojitvi so bili pri naju polni strahu, negotovosti.«), pri mešanih občutkih pa je šlo za kombinacijo čustev, ki se je odrazila z negotovostjo, neprepičanostjo o tem, kakšni naj bodo naslednji koraki (»Če sva poštena, sva šele dva meseca po vrnitvi v Slovenijo imela pravi občutek navezanosti do otroka.«; »Prvi obisk najinega sina je bil kombinacija strahu, ljubezni in odsotnosti. Ne spomniva se prav veliko, preveč je bilo čustev.«).

3.3.5 DOGAJANJE PO POSVOJITVI

Ko sem odgovore razvrščal in kodiral, se je s stališča pogleda posvojiteljev na posvojitev za izjemno zanimivo področje izkazalo dogajanje po posvojitvi, torej po prihodu iz Rusije v Slovenijo. Intenzivnost dogajanja je namreč takrat na vrhuncu, saj prek noči posvojitelja postaneta starša, otrok pa pride v zanj popolnoma novo, nepoznano okolje.

Odgovore sem razvrstil v štiri različne kategorije, ki pare razdelijo med tiste, pri katerih večjih težav ni bilo, ter ostale, pri katerih so težave povezane z birokracijo, adaptacijo ali zunanjim videzom. Da je njihova selitev potekala brez težav, sta kot lastno realnost doživela dva para

(»Zanimiva reakcija na to, da je posvojen, je bila, da je bil kar malce važen pred vrstniki.«), nekaj parov je izpostavilo težavno birokracijo (»Pri prihodu v Slovenijo je bilo najbolj zoprno to, da sin še ni mogel imeti urejenega zdravstvenega zavarovanja, potreboval pa je pediatra.«; »Po vrnitvi domov sva imela kar precej težav s pridobivanjem dokumentacije ...«), večina jih je poudarila zahtevno obdobje adaptacije na nove razmere, novo okolje (»Otroka sta bila v Sloveniji sprva prestrašena in precej časa le stežka potešila izjemno in stalno lakoto.«; »Otrok se je sprva precej bolje odzval na ženo. Očitno je bilo, da otroci v sirotišnicah moških niso vajeni.«; »Sprva je bilo težavno razumevanje, saj midva ne znava rusko, sin pa ni znal slovensko.«; »V Slovenijo sva sina pripeljala pri 16 mesecih, spregovoril pa je šele pri dveh letih.«), dva od parov pa sta kot za prehodno obdobje težavnega izpostavila drugačen zunanji videz otroka (»Nekaj težav je bilo v vrtcu s sprejemanjem drugačnosti, z jezikom težav nikdar ni imel, v družbo se je takoj vključil.«; Največ težav pri adaptaciji je bilo zaradi tega, ker etnično otrok ni Slovan in je opazna razlika med nama kot staršema in njim.«).

3.3.6 RAZUMEVANJE OKOLJA

S prejšnjim je povezano tudi to podpoglavje, le da sem se tokrat pri raziskovanju namesto na občutke posvojiteljev osredotočil na to, kako je na posvojitev reagiralo okolje novonastale družine. Precej v skladu z domnevami se je izkazalo, da je sprejetost posvojitve kot take pri nas vse večja, da pa ni moč zgrešiti tega, da so razlike med realnimi reakcijami in deklarativno ravno ter da se negativni predsodki še vedno pojavljajo.

Pri negativnem dojetanju posvojitve so pari izpostavili strah bližnjih (»Zaznala sva težave pri najinih bližnjih, saj do delali razlike med otrokom, ki je biološko najin, ter drugim, ki je posvojen.«; »Veliko dvomov o posvojitvi je bilo pri najinih sorodnikih.«; »Imela sva težave z moževimi starši in njihovimi predsodki.«) ter družbene predsodke (»V Sloveniji potrebujemo še nekaj časa, da bomo razumeli, da je posvojitev nekaj običajnega.«; »Še danes slišim, da imajo posvojitev nekateri za kupovanje otrok.«).

O tem, da je posvojitev družbeno vse bolj sprejeta, pa je moč sklepati iz preostalih odgovorov, ki so jih pari v raziskavi dali na vprašanja, povezana z razumevanja okolja (»Odnos do posvojitev je boljši zaradi medijske pokritosti tematike.«; Vse več ljudi pozna nekoga,

povezanega s posvojitvijo.«; V zadnjem času je bilo kar precej medijsko izpostavljenih posvojitev.«; »Vedno več posvojitev, posvojiteljev pomeni, da se več govori o tem.«).

3.3.7 RAZPRAVA O RAZISKAVI

Skozi kvalitativno raziskavo oziroma intervjuji z 10 slovenskimi pari, ki so v Ruski federaciji med letoma 2008 in 2014 posvojili od enega do pet otrok, sem želel dobiti še jasnejši uvid v to, kako so se na posvojitev pripravljali, kaj so ob njej doživljali, kako se je nova družina adaptirala v za otroke novem okolju in za starše izjemno čustveni situaciji, na koga oziroma kaj so se lahko oprli, kako je nanje reagirala okolica, predvsem pa sem želel pri interpretaciji pridobljenih rezultatov izkoristiti dejstvo, da sem tudi v vlogi raziskovalca hkrati bil sposoben ne le objektivnega, pač pa tudi subjektivnega uvida v precej situacij.

Na večino raziskovalnih vprašanj, ki sem si jih zastavil, sem dobil precej pričakovane odgovore, v naslednjih vrsticah pa se bom posvetil najbolj očitnim oziroma izstopajočim. Praviloma se razmišljanje o posvojitvi pri slehernem paru začne po različno dolgem obdobju, v katerem se par sooči s težavami, povezanimi z neplodnostjo in nadaljnjem poskušanju oploditve z biomedicinsko pomočjo. Nato sledi obdobje iskanje alternativnih možnosti, ki v Sloveniji zavoljo zakonodaje po najbolj »uhojeni« poti pripeljejo do rejništva. A ker to ne omogoča starševstva oziroma praviloma le redko preide v posvojitev oziroma se namesto za začasnega izkaže za nedorečeno dolg ukrep, se večina posvojiteljev v Sloveniji hitro sooči z dejstvom, da je v naši državi sila težko realno upati na uspešno notranjo posvojitev (ob razmerju med posvojitvami in prosilci zanje, ki je 1:10 v korist slednjih). A vseeno se pari »postavijo v vrsto«, saj morajo tudi za posvojitev v tujini najprej postati uradni prosilci za posvojitev v Republiki Sloveniji.

Že pri komunikaciji s Centrom za socialno delo, v čigar pristojnost par glede na lokacijo stalnega bivališča sodi, sodeč po odgovorih, pridobljenih v pričujoči raziskavi, vidimo, da je paru najbolj ustrezno državo izvora bržčas nemogoče najti, če si par sam prek neformalnih virov sam ne poišče dovolj kakovostnih informacij za to, da se dokončno odloči za mednarodno posvojitev. Glede na razpršenost prosilcev in hkratno razpršenost CSD-jev je očitno, da se le-ti med seboj o vseh postopkih premalo obveščajo oziroma, da je postopkov posvojitve številčno premalo,

da bi ob vseh drugih zadevah, za katere so CSD-ji zadolženi, mednarodna posvojitev postala nekaj rutinskega.

Ob odločanju so torej pari najprej pahnjeni v osebno stisko, ki ji nato praviloma sledi kriza pridobivanja informacij, ključnih za to, da se za posvojitev trdno odločijo. Da je pri mednarodnih posvojitvah v Sloveniji država izvora najbolj pogosto Ruska federacija, je moč, sodeč po odgovorih, povezati predvsem z izjemno trdno neformalno mrežo, ki so jo sčasoma od leta 2008 spletki nekdanji, sedanji in bodoči posvojitelji, moskovska odvetniška pisarna in slovenska prevajalka, ki z njo redno sodeluje. Silni pomen neformalnega zbiranja informacij o korakih, potrebnih za posvojitev v Rusiji, poudarjajo prav vsi udeleženi v raziskavi, kar potrjuje, da posvojitev pare s podobnimi usodami poveže precej bolj od slehernega institucionalnega ukrepa, kakršen je bil, na primer, precej neuspešen bilateralni sporazum med Makedonijo in Republiko Slovenijo.

Ko se končata obdobji prevpraševanja o dokončni odločitvi za posvojitev in izbor Ruske federacije za državo izvora sledi naslednje za čustva izjemno težko obdobje, v katerem par najprej izve, katerega otroka bo dobil, se z njim sooči in ga nekaj tednov spoznava, ta del celotnega postopka pa se izteče, ko par otroka pripelje v novo domovino. Glede na to, da je večina parov že predhodno čustveno razrvana po soočenju z nezmožnostjo zanositve po naravni poti, sila neprijetnim postopkom OBMP in pomanjkanju intimnosti, ki ga povzročijo pogosti zdravstveni pregledi in preiskave, ni čudno, da vse stresne okoliščine, povezane s posvojitvijo, par oziroma njuno zvezo vsaj načnejo, če ne vsaj pretresejo. Življenje se pač čez noč spremeni, časa za pripravo, podobno devetmesečni nosečnosti ni, zato je šok tako za družino kot ožjo ter širšo okolico neizbežen.

A zavoljo velike želje, potrebne za to, da se je par sploh zmogel odločiti za posvojitev, trdne volje, nujne za pridobitev številnih dokumentov, so se prav vsi pari, sodelujoči v raziskavi, nazadnje znali soočiti z vsemi težavami in jih prebroditi, ne da bi prišlo do nerešljivih problemov. Kot je posrečeno izjavila ena od posvojiteljic, je posvojitev kot uspešno pretečen maraton in tudi iz lastne izkušnje lahko zatrdim, da je omenjena primerjava zelo na mestu.

Raziskava je pokazala, da je posvojitev v Ruski federaciji za tujca zares čustveno kompleksna življenjska preizkušnja, v kateri so notranji pretresi pri posvojiteljih neobhoden del celotnega

postopka. Poleg tega, kar sem že zapisal, menim, da so ključni izsledki raziskave pokazali, da je posvojitev v Sloveniji vse manj povezana s predsodki, a da ti še vedno obstajajo, da je pri odzivu okolice velika razlika med otroci, ki so na zunaj značilnemu »slovanskemu videzu« blizu, in tistimi, ki so od le-tega bolj oddaljeni, da je za družbo kljub vsemu biološki otrok še vedno bolj »pravi« od posvojenega, da posvojitelji menijo, da bi v Sloveniji zakone veljalo namesto v smer rejništva spremeniti na način, da bi bili bolj naklonjeni posvojitvi, da je heterogenost Centrov za socialno delo po Sloveniji na področju poznavanja mednarodnih posvoitev precejšnja, da si posvojitelji med seboj znajo pomagati in za sporazumevanje uporabljati vse sodobne načine komuniciranja (skupine na Facebooku, spletni forumi), da posvojitelji znajo priznati strahove ob posvojitvi, se z njimi soočiti in jih premagati, ter da je Rusija kot destinacija oziroma kot država izvora tako popularna predvsem, ker je posvojitev tam zelo zanesljiva, birokratsko resda zapletena, a vendar v osnovi precej določena in v velikanski večini uspešno dokončana.

3.3.8 O ŠTUDIJI MOJEGA/NAJINEGA PRIMERA

V nadaljevanju sem pripravil rezultate študije mojega oziroma najinega (z ženo) primer mednarodne posvojitve iz Ruske federacije v Republiko Slovenijo, in sicer najprej v obliki kronološko zapisanega poteka pomembnih dogodkov v postopku posvojitve in nato še z malce bolj razdelanim opisnim delom.

Tabela 3.2: Kronološki prikaz pomembnejših dogodkov posvojitve naju z ženo.

OBD OBJE	DOGODEK
2005-2007	Neuspešni poskusi zanositve po naravni poti.
2007 (marec)	Pregled obeh na ljubljanski ginekološki kliniki.
2007 (oktober)	Prvi poskus postopka oploditve z biomedicinsko pomočjo.
2008 (februar)	Drugi poskus postopka oploditve z biomedicinsko pomočjo.
2008 (marec, april)	Začetek razmišljanja o posvojitvi, iskanje informacij prek neformalnih virov.
2008 (maj)	Prvi obisk Centra za socialno delo LJ-Bežigrad.
2008 (junij)	Nadaljnje nabiranje informacij o možnosti posvojitve v tujini.
2008 (junij-julij)	Odločitev za posvojitev iz Makedonije.
2008 (avgust)	Poroka ob dejstvu, da je za posvojitev bila nujen pogoj.
2008 (november)	Zbrani in prevedeni dokumenti poslani v Makedonijo.
2009 (marec)	Neuradna informacija iz Makedonije, da brez podkupnine ne gre.
2009 (april)	Začetek zbiranja dokumentov, potrebnih za posvojitev v Ruski federaciji.
2009 (oktober)	Obvestilo o možnosti posvojitve dobri dve leti starega fantka v Moskvi.

2009 (december)	Prvi obisk Moskve (uradna oddaja dokumentacije).
2009 (december)	Spoznavni obisk pri 28 mesecev staremu fantu, ki bi naj ga posvojila.
2009 (december)	Odločitev, da se za posvojitev tega fanta zaradi več dejavnikov ne odločiva.
2010 (februar)	Klic ruske odvetnice, da je možno v Moskvi posvojiti bratca in sestro.
2010 (marec)	Prvo srečanje z najinima otrokoma.
2010 (maj)	Razprava o posvojitvi na moskovskem sodišču.
2010 (25. maj)	Otroka uradno postaneta najina.
2010 (31. maj)	Otroka zapustita moskovsko sirotišnico št. 8.
2010 (1. junij)	Z otrokoma pridemo v Ljubljano.
2010 (junij)	Pridobivanje dokumentov za oba otroka.
2010 (julij)	Vloga na CSD za pridobitev porodniškega dopusta.
2010-2013	Obiski s CSD na domu, prvi in drugi na pol leta, tretji in četrti na leto dni.

Vir: Zapiski in dokumenti iz mojega postopka posvojitve (avtorja: Matej Avanzo in Patricia Zver Avanzo).

Kot sem zapisal, najin postopek posvojitve ni bil enostaven, kar pa, nenazadnje, velja za sleherno posvojitev. Vse skupaj se je v letu 2005 začelo s prvimi poskusi zanositve po naravni poti, a realno so se prvi dvomi o tem, da ne bo šlo zlahka, pojavili nekje ob koncu leta 2006. Tako sva oba opravila pregleda pri osebni zdravniku, nato pa še na ljubljanski ginekološki kliniki. Ker uradnih razlogov za nezmožnost zanositve po naravni poti strokovnjaki niso našli, so nama predlagali postopek oploditve z biomedicinsko pomočjo. Nazadnje sva ob koncu leta 2007 in v začetku leta 2008 res opravila dva postopka, ki pa sta bila tako zahtevna in naporna, da sva se zaradi prevelikega vpliva na najin odnos po drugem neuspešnem poskusu odločila, da skušava za to, da bi imela otroke, najti drug(ačn)o alternativo. Za žensko je postopek OBMP izjemno zahteven tako na telesni (vsakodnevno vbadanje injekcij zavoljo hormonske terapije) kot na psihični ravni (soočanje s celotno situacijo), moški pa je v tem obdobju predvsem opora partnerki, skupaj pa sta zaradi »raztelesenja« ženske, razkritja intimne številnemu zdravstvenemu osebju in stalnemu ukvarjanju z iskanjem razlogov za nezmožnost zanositve po naravni poti kot par nedvomno na hudi preizkušnji.

Ko sva si »opomogla« od drugega postopka OBMP, sva nekje v marcu 2008 začela resneje razmišljati o tem, kako naprej, oziroma, kakšne so možne alternative. Začela sva zbirati informacije o posvojitvi, in sicer prek družinskih prijateljev, ki so posvojitelji, ter prek spletnih forumov in informacij, dosegljivih na medmrežju. Sledil je obisk na Centru za socialno delo LJ-Bežigrad in tudi zbiranje uradnih informacij za možnosti posvojitve. Ko nama je hitro postalo jasno, da za posvojitev v Sloveniji možnosti skorajda ni, sva prek znanca, ki je v Makedoniji že

posvojil otroka, sprejela odločitev o tem, da bi tudi midva poskušala posvojiti v tej državi. A ker to ni bilo mogoče brez poročnega lista, sva se v avgustu 2008 tudi poročila in nato do novembra že zbrala, prevedla in poslala vse za posvojitev potrebne dokumente v Makedonijo.

V marcu 2009 sva doživela novega v nizu stresnih dogodkov, saj sva iz Makedonije dobila dokaj jasno in nedvoumno, sicer pa neuradno informacijo o tem, da je posvojitev iz te države kljub sklenjenemu bilateralnemu sporazumu med Makedonijo in Republiko Slovenijo (mimogrede, od podpisa le-tega so se je število posvojitvev iz Makedonije v Slovenijo drastično zmanjšalo) možna le ob plačilu podkupnine več uradnikom. Na to z ženo nisva pristala, saj bi le težko živela z dejstvom, da sva otroka tako rekoč kupila oziroma ga dobila na nedostojen način, zato sva vnovič šla po poti zbiranja neformalnih informacij o tem, katera tuja država bi bila še primerna, predvsem pa sva si želela zagotoviti, da bova ob vloženem trudu, času in denarju nazadnje lahko res prišla do otroka. Bolj sva informacije zbiral, bolj sva bila prepričana, da je Ruska federacija idealna izbira, saj so nama pari, ki so tam že posvajali, upanje krepili s tem, da so jasno povedali, da postopek ni ne kratek ne poceni, je pa zelo zanesljiv.

Tako sva se aprila leta 2009 podala na pot posvojitve v Rusiji, prek vse številčnejših neformalnih virov in tudi s pomočjo CSD pa v roku pol leta zbrala vse potrebne dokumente za to, da sva uradno postala prosilca za posvojitev v Ruski federaciji. Najina primarna želja sta bila dva otroka, v prošnji pa sva zapisala še, da za naju pri otroku šteje zdravje in če je le mogoče, da ni starejši od treh let. Res je potem vse skupaj šlo zelo hitro, saj sva oktobra od moskovske odvetnice prejela sporočilo, da bo možna posvojitev 28 mesecev starega fantka. V prvi polovici decembra sva ob prvem obisku Moskve tako tam že uradno oddala vse zbrane dokumente, sredi zadnjega meseca v letu 2009 pa nato tudi spoznala nama namenjenega fanta. Žal se je to obdobje hitro sprevrglo v enega najtežjih v najinem življenju, saj se je izkazalo, da odvetnica prvič v svoji karieri ni preverila, ali je otrok zdrav, ampak je verjela zdravniški anamnezi in videoposnetku. Stanje tega fanta je bilo tako zaskrbljujoče (o podrobnostih na tem mestu ne želim pisati), da sva se po petih dneh obiskov ob vračanju v domovino odločila izkoristiti možnost in zavrnila posvojitev. Bilo je ne le mučno, pač pa nama je po že toliko neuspešnih poskusih ves čas v možganih odzvanjalo, da sva morda zapravila zadnjo priložnost za to, da bi zares imela lastne otroke.

Ruska odvetnica nama je sicer razložila, da najina odločitev na nadaljnje možnosti za posvojitev nima prav nobenega vpliva, a temu tedaj verjeti je bilo za naju skorajda nemogoče. V tuji državi sva pač zavrnila otroka, ki nama je bil namenjen, in prehod med letoma 2009 in 2010 ter začetek slednjega je bil za naju velikanski preizkus.

Nazadnje pa se je vse skupaj izteklo zares sanjsko. Nekega februarskega večera (leta 2010) sva namreč prejela klic ruske odvetnice, ki nama je predlagala posvojitev bratca in sestrice, rojenih v letih 2007 in 2008. Odločitev o posvojitvi danes najinih otrok sva sprejela takoj, spontano, brez odlašanja, v upanju, da se je nazadnje vendarle vse skupaj izšlo. In se je res. Že marca sva bila spet v Moskvi – kjer sva, mimogrede, imela ves čas tudi izjemno oporo slovenske družine Smodiš, pri kateri sva ob vseh obiskih živela in ki nama je neizmerno pomagala pri številnih opravkih v ruski prestolnici –, tam pa sva takrat prvič v živo videla najina otroka. Kasneje je vse šlo izjemno hitro. Z njima sva preživela po en teden v marcu in maju (vsak dan dvakrat po dve uri, pri čemer je Zala za svojo sprejela le ženo, mene pa ne povsem), sledila je uradna razprava o posvojitvi, ko pa je odločba o posvojitvi postala pravnomočna, sva otroka lahko na zadnji majski dan odpeljala iz moskovske sirotišnice številka osem in jih na prvi dan junija pripeljala v Slovenijo.

Ob vrnitvi v domovino se še posebej spominjam, da smo na poti nazaj imeli kar precej težav pri komunikaciji, saj midva nisva govorila rusko, Aljaž je govoril le ta jezik, Zala pa še nič. Tako je bilo stanje v vrsti na prehod carinskega območja na letališču Šeremetjevo sila napeta pustolovščina ob tem pa smo na letalu naleteli na dva precej vinjena Rusa, ki enostavno nista mogla razumeti, kako je mogoče, da triletni otrok tekoče govori rusko, njegova starša pa ne razumeta njunih pripomb. Pri spominih, povezanih s prihodom na letališče, me še sedaj spreleti srh ob pričakovanju in pozitivni energiji številnih sorodnikov in prijateljev, ki so nas pričakali, zelo živo pa se spominjam tudi dejstva, da je Aljaž kakih 200 metrov, preden smo zavili na dovoz našega dvorišča, ne da bi mu kdorkoli kaj dejal, s prstom pokazal na naše bivališče in ga poimenoval »duomek«, torej dom.

Prvi dnevi, tedni in meseci po prihodu v Slovenijo so minili v stalnem prilagajanju, čez noč se nam je vsem štirim življenje obrnilo na glavo, v formalnem smislu je bilo kar nekaj dela z urejanjem dokumentacije, »porodniškim« dopustom (nazadnje je žena uspela dobiti dvojni

posvojiteljski dopust – ob dveh otrocih torej deset mesecev), v vsakdanjem življenju pa smo se učili, kako biti družina, osvajali osnove obeh jezikov, slovenščine in ruščine, zelo zanimivo dejstvo pa je bilo, da je Aljaž, ki je imel prej rusko ime, že po treh dneh bivanja v novem stanovanju ob pogledu v ogledalo sebe poimenoval z novim, slovenskim imenom.

Torej, glede na najino izkušnjo bi lahko trdil, da je vsaka posvojitev uspešna – ne glede na vse dogodke, preizkuse in stresne situacije – toliko, kot je uspešen njen konec. Ne more pa nobena posvojitev biti lahka, saj je biti posvojitelj v marsičem ne le težavno, pač pa tudi diskriminatorno. Medtem ko ima »pravico« biti starš vsakdo, si mora posvojitelj pravico biti starš priboriti in zanjo vložiti veliko truda, časa ter, pravilom, tudi denarja. A nazadnje je vredno. Brez dvoma.

4 ZAKLJUČNI DEL

4.1 SKLEPNE UGOTOVITVE

Posvojitve v Republiki Sloveniji nedvomno ni več tabu, je pa še vedno povezana z družbenimi predsodki, ki so posledica na našem ozemlju tradicionalno zakoreninjenih negativnih vzorcev, povezanih s to obliko socialnega starševstva. Realnost je jasno pokazala, da krvna povezava ne zagotavlja prav nič bolj prave ali trdnejše povezave med starši in otroki, saj odnos bolj kot geni vzpostavijo skrb, bližina, zaupanje in toplina.

A kljub temu se prav noben posvojenec ne more izogniti dejstvu, da pripada dvema družinama. Dve osebi sta njegova roditelja, dve osebi pa njegova starša, vsekakor pa za otroka tega dejstva ni lahko sprejeti, saj ne velja za običajnega, ampak se mora soočiti in soočati z drugačnostjo, za katero sam ni prav nič odgovoren. Lahko pa vendarle ugotovimo, da je ob hitrem, stalnem in otrokovemu razvoju primernem načinu podajanja informacij o njegovi realnosti posvojenca mogoče iskati in najti ravnovesje tudi na tem za posvojiteljsko družino običajno najtežjem področju bivanja.

Posvojitelji v Republiki Sloveniji se morajo sprijazniti s tem, da je možnosti, da bodo posvojili otroka iz lastne države, zelo majhne ter da, kar je s tem nenazadnje tudi precej povezano, naša država s precej zastarelo zakonodajo kot glavno obliko socialnega starševstva primarno spodbuja rejništvo. Kar je še posebej nenavadno, gre zakonsko za začasen ukrep, ki pa se je ob tem, da več kot pol rejencev polnoletnost dočaka v rejniški družini, povprečna doba bivanja v rejništvu pa je pri nas 7,6 leta, spremenil ne le v dolgoročen ukrep, pač pa je država pozabila, da bi morala z rejništvom primarno ščititi pravice otrok, ne pa staršev.

Za slovenske posvojitelje so posvojitve v Ruski federaciji od leta 2008 naprej postale izvrsten izhod v sili, izhod, ki smo si ga posvojitelji dobesedno izborili in nazadnje z medsebojno pomočjo, izmenjavanjem informacij ter izkušenj tudi utrdili. Lahko bi zapisal, da je Rusija postala najbolj dostopna destinacija za slovenske posvojitelje, nenazadnje celo bolj od Slovenije same. Centri za socialno delo se sicer, žal, nekoliko nepovezano skušajo truditi ujeti korak, a zaradi togosti in počasnega prilagajanja ves čas nekolikanj zaostajajo

za vse bolj uhojeno potjo posvojiteljev, ki pa nazadnje vselej trčijo tudi ob birokratske »čeri«. Na te pa ne nasedejo več pred posvojitvijo, temveč predvsem po vrnitvi v domovino. Na to temo bom konkretne predloge podal v naslednjem podpoglavju.

Pogled posvojiteljev na posvojitev v Ruski federaciji je zagotovo najbolj natančen »odtis« realnosti, še posebej, če se v raziskavi trudiš odkriti občutke, ki so posvojitelje na zahtevni poti prevevali. Tako sem se namreč lahko znanstvenemu pristopu navkljub prepustil pogledu navznoter, čustvom, subjektivnemu pogledu na problematiko. In glavna dejstva, ki jih je mogoče pripisati vsaj veliki večini parov, sodelujočih v moji raziskavi, so, da je bila zanje posvojitev v krepko oddaljeni državi zanje in za njihove zveze velikanska preizkušnja, da so potrebovali medsebojno oporo in nazadnje zvezo obdržali, da je zaradi vpletenosti čustev pomen neformalnih virov izjemno velik še zdaleč ne samo zavoljo zbiranja pravih informacij, da je za pare najtežje sprijazniti se z dejstvom, da verjetno nikdar ne bodo roditelji, da je Rusija v zadnjih letih gotovo najboljša možna izbira države izvora za slovenske državljane, a pod pogojem, da si lahko privoščijo vložek, ocenjen na 20.000-25.000 €.

Med nizanjem ugotovitev ob koncu ne bi smel pozabiti niti na to, da je posvojitev v Sloveniji zagotovo oblika socialnega starševstva, ki je premalo izkoriščena. Posvojitev bi moralo biti več, trenutno je stanje pri nas slabo tako za potencialne posvojitelje kot za potencialne posvojence. V vrsti za posvojitev namreč ves čas čaka prek 500 slovenskih parov, hkrati pa je v rejništvu praviloma okrog 1000 otrok. In prav polovica le-teh je v rejništvu do polnoletnosti oziroma več kot 10 let.

4.2 PREDLOGI

Ker sem že prek celotne diplomske naloge skušal nizati ne le dejstva, ampak tudi lastne poglede in ideje, sem se tako ob prejšnjem podpoglavju sklepnih ugotovitev kot v teh vrsticah, v katerih bom zapisal nekaj predlogov, trudil zbrati oziroma izpostaviti – vsaj po mojem mnenju – zares bistvena področja. Pri vsakem od teh, ki sem izbral, gre za subjektiven pogled in ne nujno tudi za pravilnega.

Na področju posvojitve na splošno, še posebej pa pri posvojitvah, katerih država izvora je Ruska federacija, država sprejema pa Republika Slovenija, bi predlagal naslednje izboljšave:

1) OPORA PAROM PO VRNITVI V DOMOVINO

Ko se posvojitelji z otroki iz Rusije vrnejo v Slovenijo, je nekatere stvari nedvomno moč precej izboljšati. Zdi se namreč, da je status otrok ob prvem stiku z novo državo precej neurejen, saj imajo sprva le začasen potni list za vstop iz države izvora v državo sprejema, so brez matične številke in s tem praviloma med dvema in štirimi tedni brez državljanstva, zdravstvenega zavarovanja in davčne številke. Z drugimi besedami to pomeni, da so zanje, na primer, onemogočeni obisk zdravnika, vpis v vrtec in opravljanje drugih za otroka in starše ob prihodu v Slovenijo izjemno pomembnih opravil. Država prav tako nima vzvoda, s katerim bi staršem takoj po vrnitvi pomagala na čustveni in psihološki ravni, zato bilo v izogib vsem naštetim nedoslednostim morda primerno razmisliti o tem, da bi znotraj Centrov za socialno delo v opis del in nalog socialne delavke ali delavca, zadolženega za posvojitve, uvrstili tudi skrb za posvojitelje v prvih dneh po prihodu otroka v novo domovino.

Še bolj učinkovito bi lahko bilo, če bi vsi CSD-ji skupaj ustanovili oddelek oziroma urad za posvojitve ter tako naenkrat uredili dve pomanjkljivosti. Preprečili bi sila heterogeno poznavanje posvojiteljske problematike na različnih centrih, hkrati pa bi se ena ustanova v Sloveniji lahko strnjeno in bolj fokusirano ukvarjala le s področjem posvojitve.

2) POENOTENJE CENTROV ZA SOCIALNO DELO

Del tega predloga je pravzaprav zapisan že v zadnjem odstavku prejšnjega. Centri za socialno delo se sodeč po mnenju posvojiteljev iz Ruske federacije ob obilici vseh drugih obveznosti, ki jih imajo, le stežka vsi dovolj kakovostno pripravijo na sila kompleksne postopke mednarodne posvojitve, še posebej to velja za tiste, ki se s tem področjem morda ne srečajo več kot le na nekaj let ali pa še to ne.

Zaradi dejstva, da je mednarodnih posvojitvev v Sloveniji le nekaj deset vsako leto, kar je, ko jih porazdelimo med vse Centre za socialno delo (teh je, sodeč po podatkih s spletne strani Skupnosti Centrov za socialno delo¹, trenutno v Republiki Sloveniji 61), pač zelo skromna številka. A če na število posvojitvev pogledamo iz zornega kota celotne države, predvsem pa skozi oči posvojiteljev, bi bilo zares vredno razmisliti o enotnem uradu, centru ali ustanovi, ki bi bila zadolžena le za področje posvojitvev, tako mednarodnih kot tudi notranjih. S tem bi posvojiteljem omogočili kader, ki bi bil specializiran le za postopek posvojitve, kar bi bila predvsem ob morebitni spremembi zakonodaje v smeri zmanjšanja števila rejništev v korist več posvojitvev, bržčas zelo učinkovita poteza.

3) FAVORIZIRANJE POSVOJITVE, NE SKRBNISTVA

Tudi do ugotovitve, ki jo navajam ob koncu prejšnjega predloga, smo posvojitelji prišli prek lastnih izkušenj oziroma številnih pogovorov, hkrati pa so strokovnjaki v Sloveniji skozi raziskave pokazali, da se je rejništvo pri nas iz deklarativno predvidenega začasnega ukrepa države spremenilo v daljši, predolg ali celo kar dolgoročen ukrep, namenjen varovanju pravic staršev in ne otrok.

Tako je moj predlog nedvomno ta, da se ob naslednjih spremembah ZZZDR skuša vnovič priti tudi do družinskega zakonika, predvsem pa, da se vsebino obeh dokumentov pripravi na način, ki bo pri nas posvojitve naredil bolj izvedljive in jih predvsem umaknil iz sence rejništva.

4) UVEDBA POSEBNEGA POSVOJITELJSKEGA DOPUSTA

Posvojitelji, še dodatno moški, so v Republiki Sloveniji v primerjavi s starši, ki so do otrok prišli po naravni poti, nedvomno diskriminirani. Medtem ko so biološki starši lahko po rojstvu otroka na porodniškem dopustu skupaj leto dni, je pri posvojiteljih zakonsko predvidena doba 120 dni za otroke, ob prihodu v Slovenijo stare od 4 do 10 let, za mlajše od štirih let pa 150 dni. Zapisano drugače, posvojiteljem kljub temu, da bi morda za zbliževanje z otrokom potrebovali

¹ Seznam Centrov za socialno delo: <http://www.scsd.si/seznam-centrov-za-socialno-delo.html>.

kvečjemu več časa od bioloških staršev, Republika Slovenija nameni le štiri oziroma pet mesecev za to, da se prilagodijo na novo situacijo, uredijo vpis v vrtec ali šolo, se na otroka dovolj navežejo in nadoknadijo vrsto za socializacijo pomembnih podrobnosti, ki so jih zavoljo poprejšnje odsotnosti zamudili.

Še dodatno so, kot sem omenil, v slabem položaju moški, ki jim kot posvojiteljem ne pripada posvojiteljski dopust, razen, če jim dela svojega ne prepusti žena. Moja predloga torej sta, da se moške posvojitelje izenači z biološkimi očeti otrok, hkrati pa se posvojiteljski dopust zakonsko vsaj izenači s porodniškim dopustom bioloških staršev.

5) UKINITEV DISKRIMINACIJE PAROV IN POSAMEZNIKOV

Kot zadnji predlog bi navedel pripravo zakonodaje, ki bi tudi neporočenim parom in posameznikom omogočila (lažji) vstop v postopek posvojitve. Sam bi šel še dlje in posvojitvev omogočil tudi istospolnim parom, a preden država ne uredi njihovih osnovnih pravic, je razmišljanje o njihovi uvrstitvi na seznam posvojiteljev verjetno nemogoča. Vsekakor pa menim, da je veliko bolje, da se za otroka najde ljubeč neporočen par, ljubeč posameznik ali ljubeč par istospolnih partnerjev, kot pa, da je otrok prepuščen samemu sebi, sistemu ali neskončnemu rejništvu.

4.3 ZAKLJUČEK

Glavno željo, ki je bila, da bi moje diplomsko delo ne bilo le nebodijetrebna na(d)loga in da bom vanjo lahko vključil tudi del sebe, sem izpolnil. Posvojitve, za katero si nikdar nisem mislil, da bo moje življenje kot tematika zaznamovala tako močno, sem se skušal lotiti celostno, strokovno, a si hkrati dovolil tudi kombinacijo pogledov od zunaj in od znotraj.

Na slehernem področju so vselej rezerve in tudi pri posvojitvah, jasno, so. A rezerv ne bomo aktivirali s tarnanjem, kritiziranjem vseh, ampak na način, na kakršnega smo to na neformalni ravni že storili pari, ki smo posvojili otroke v Ruski federaciji. S povezovanjem, izmenjevanjem dobrih praks, izkušenj, pogledov. Posvojitve nikakor ni potrebno mistificirati ali jo preoblikovati v pravljico, saj nikakor ne gre za delanje usluge otrokom, ampak gre za sila dovršeno, družbeno izjemno zahtevno operacijo, v kateri so lahko zmagovalci vsi. Odrasli, ki postanejo – starši. Otroci, ki ostanejo oziroma spet postanejo otroci. Država, ki ima dve srečni generaciji več.

5 PRILOGE

5.1 VABILO IN VPRAŠALNIK ZA PARE, SODELUJOČE V RAZISKAVI

Pozdravljeni!

Pred vami je vprašalnik na temo diplomske naloge, ki jo opravljam na Fakulteti za socialno delo, njen namen pa je dobiti t.i. »emski« oziroma notranji pogled posvojitelja na posvojitve, dodatno še s to specifikom, da sem se omejil zgolj na posvojitve iz Ruske federacije.

Glede na navedena vprašanja je moč sklepati, da so glavni cilji raziskave usmerjeni v analizo občutkov, soočanja s posvojitvijo, torej vseh vidikov refleksije posameznega para, razlogih za posvojitve ter razlogih za posvojitve prav v Rusiji, načinu vzgoje, morebitnih razlikah med biološkimi in posvojenimi otroki, (ne)zadovoljnosti s podpornim sistemom v Sloveniji in Rusiji, jasno, vse z namenom kasnejše analize, iskanja najbolj očitnih podobnosti in razlik med posameznimi pari.

Iskrena hvala, da si boste vzeli čas za intervju, ki vam bo predvidoma vzel približno uro časa.

Prosil bi vas, da mi na moj elektronski naslov (matej.avanzo@kzs.si) do 1.9.2014 sporočite, kdaj bi se lahko dobili.

Še enkrat hvala. Upam, da bom to prijazno uslugo lahko kdaj povrnil.

Lep pozdrav!

Matej Avanzo

VPRAŠANJA ZA DIPLOMSKO NALOGO

(vprašalnik s podvprašanji, namenjenimi avtorju za lažje izpraševanje)

1) Kako je v vašem primeru prišlo do razmišljanja o posvojitvi?

PODVPRAŠANJA:

- So bili razlogi biološke narave?
- Katere so bile glavne dileme?
- Kdo je dal pobudo?

2) Kako je postopek posvojitve vplival na vašo zvezo?

PODVPRAŠANJA:

- Sta pred posvojitvijo skušala zanositi po naravni poti ali z biomedicinsko pomočjo?
- Kako so se za večino neobičajno situacijo odzvali vaši sorodniki, prijatelji, znanci, delodajalci?
- Kaj so bila pozitivna in kaj negativna področja postopka posvojitve za vašo zvezo?

3) Sta otroka takoj vzela za svojega?

PODVPRAŠANJA:

- Obstaja, po vašem mnenju, razlika v odnosu do posvojenega ali biološkega otroka?
- Kaj je bilo vaše glavno vodilo pri tem ali oziroma kdaj otroku povedati, da je posvojen?
- Koliko ste mu oziroma mu boste pripravljeni povedati o njegovih bioloških starših, morebitnih bratih in sestrah?

4) Zakaj ravno posvojitev otrok/a iz Ruske Federacije?

PODVPRAŠANJA:

- Sta najprej skušala posvojiti v Sloveniji?
- Sta pred odločitvijo za Rusijo skušala posvojiti ali se pozanimala o posvojitvi tudi iz drugih držav?

- Kolikšen vpliv so na vajino odločitev imeli stroški, povezani s postopkom posvojitve v Rusiji?

5) S kakšnimi težavami sta se srečala pri pridobivanju dokumentacije, potrebne za posvojitve v Sloveniji ter kasneje v Rusiji?

PODVPRAŠANJA:

- Kako sta prišla do podatkov, ki so vama olajšali pridobivanje dokumentacije?
- Sta koristnejše informacije dobila prek formalnih ali neformalnih virov (ter katerih, od koga)?
- Kako sta se znašla v Rusiji, kaj so bili največji izzivi in kdo vama je pri premagovanju le-teh pomagal?

6) Kako so potekala vajina uvodna srečanja z otrokom?

PODVPRAŠANJA:

- Kakšni občutki so vaju prevevali? Česa se najbolj spominjata?
- Kako vaju je otrok sprejel?
- Kolikokrat sta ga lahko obiskovala, kakšno je bilo okolje, v katerem je živel, osebje sirotišnice ...?

7) S kakšnimi izzivi sta se srečala pri selitvi otroka iz Rusije v Slovenije ter v uvodnih tednih?

PODVPRAŠANJA:

- Kako je potekala pot iz Rusije v Slovenijo? Kako ste bili sprejeti, kdo vas je pričakal?
- Kaj so bili največji izzivi pri urejanju administrativnih zadev, povezanih s posvojitvijo (porodniška, vrtec, šola, dokumenti ...)?
- Kako se je otrok odzval na selitev, česa se pri njegovih reakcijah najbolj spominjate?

8) Kako je potekala otrokova adaptacija na novo okolje?

PODVPRAŠANJA:

- Je imel zaradi jezikovne bariere (če ne takoj, pa, ko je spregovoril) kakšne težave?

- Kako so ga sprejeli v vrtcu, soseski, kraju, v katerem živite?
- Ste se morda soočili s predsodki okolice?

9) Kako je posvojitve vplivala na vaju, vajino okolico?

POVPRAŠANJA:

- Sta vajin odnos poglobila, imela morda krizo?
- Kako so se odzvali vajini starši, sorodniki, prijatelji?
- Kaj so bile vaše glavne pozitivne in negativne izkušnje?

10) Kaj bi si vidva želela spremeniti pri postopku posvojitve oziroma, kaj je dobro urejeno?

PODVPRAŠANJA:

- Kako bi ocenila postopek posvojitve v Sloveniji?
- Kako bi ocenila postopek posvojitve v Rusiji?
- Kakšna je bila komunikacija s pristojnimi organi v obeh državah?

11) Kako bi ocenila ruski sistem posvojitve?

PODVPRAŠANJA:

- Kako je potekala vajina komunikacija s sirotišnico?
- Kakšne konkretne izkušnje imata z odvetnico/odvetnikom, ki vaju je zastopal-a v Rusiji?
- Kako sta bila zadovoljna rusko birokracijo, postopki, sodno obravnavo?

12) Kakšen je po vašem mnenju odnos do mednarodnih posvojitve v Sloveniji in kaj se je v zadnjih letih najbolj spremenilo?

ZAKLJUČNI DEL VPRAŠANJ ZA LAŽJO ANALIZO PRIDOBLENIH PODATKOV

- Vajina starost?

Ž	M

- V katerem kraju živite?

- Na katerem CSD-ju sta začela postopek posvojitve?

- Kdaj sta začela postopek posvojitve?

- Koliko časa je minilo od prve ideje o posvojitvi do dejanske posvojitve?

- Koliko je bil (so bili) vajin(i) otrok (otroci) stari, ko sta ga (jih) pripeljala v Slovenijo?

- V katerem mestu ter iz katere inštitucije ste otroka (otroke) posvojili?

- Imata poleg posvojenega tudi biološkega otroka/otroke?

5.2 POSTOPEK KVALITATIVNE ANALIZE

5.2.1 IZPIS RELEVANTNIH IZJAV

1	Otroka sta bila v Sloveniji sprva prestrašena in precej časa le stežka potešila izjemno in stalno lakoto.
2	V Rusiji je pri posvojitvi po najinih izkušnjah vse potekalo zelo utečeno, v Sloveniji pa odvisno od primera do primera.
3	Imela sva izjemno socialno delavko, ki nama je v Sloveniji vse dokumente pomagala zbrati s pomočjo številnih izkušenj.
4	Najin sin je spregovoril šele pri približno dveh letih, a zatem nadpovprečno hitro napredoval.
5	Najin odnos se je najprej poslabšal zaradi intenzitete ukvarjanja z otrokom.
6	Prvič sva o posvojitvi spregovorila po postopku OBMP. Pobudo je dala žena.
7	Pri zbiranju dokumentacije so nama večino informacij posredovali pari, ki so v Rusiji posvajali pred nama.
8	Ker je bil postopek naporen, še bolj pa dogajanje pred posvojitvijo, je bilo prvega pol leta kar stresnega za naju.
9	Zaznala sva težave pri najinih bližnjih, saj so delali razlike med otrokom, ki je biološko najin, ter drugim, ki je posvojen.
10	Če sva poštena, sva šele dva meseca po vrnitvi v Slovenijo imela pravi občutek navezanosti do otroka.
11	Posvojila sva pet otrok v dveh ločenih obiskih, težave pa sva imela le pri enem, ki je bil ob posvojitvi star tri leta in pol ter že imel izoblikovano osebnost.
12	Tako v Sloveniji kot v Rusiji sva imela dobre izkušnje s postopki.
13	Najslabša stran postopka so visoke finančne zahteve.
14	Ne v Sloveniji ne v Rusiji nisva imela pri postopku posvojitve nobenih težav.
15	Postopek posvojitve v Rusiji je super, a ob takem plačilu kaj drugega niti nisva pričakovala.
16	Najprej sva skušala posvojiti v Sloveniji, a dobila le opcijo rejništva.
17	V Rusiji sva dolgo čakala na realizacijo posvojitve, skoraj šest mesecev je minilo med prvim in zadnjim obiskom.
18	Ob velikem številu dokumentov, potrebnih za posvojitve v Rusiji, je praktično nemogoče postopek izpeljati brez pomoči parov, ki so skozenj že šli.
19	Nekaj težav sva imela z neodzivnostjo in dejstvom, da direktor najinega centra ni imel overjenega podpisa.
20	Državni organi so nama bili v pomoč toliko, da naju niso ovirali, realno pa sva do vseh ključnih informacij morala priti sama.
21	Čez noč sva morala uskladiti najine poglede na starševstvo, novo dinamiko, vzgojo, to je na naju precej vplivalo.
22	Mož je že imel biološke otroke, a želela sva si še skupnih.
23	Po neuspešnem poskusu posvojitve v Makedoniji, ki nama ga je predlagala socialna delavka, sva se po preverjanju prek forumov odločila za Rusijo.
24	V Sloveniji je bila največja težava zgrešen sistem rejništva.
25	Nenehne spremembe pri dokumentaciji v Rusiji povzročajo pravi kaos.
26	Prvi občutki po posvojitvi so bili pri naju polni strahu, negotovosti.
27	Negativno je bilo zbiranje dokumentacije, financ ter začetne skepse sorodnikov in prijateljev.
28	Razlogi niso bili biološki, bolj je šlo za praznino v družini.
29	Zvezo sva poglobila, šla sva čez precej preizkušenj.
30	Pri zbiranju dokumentacije nama je največ pomoči nudila prevajalka, ki je bila povezana z rusko odvetnico.
31	Pri prihodu v Slovenijo je bilo najbolj zoprno to, da sin še ni mogel imeti urejenega zdravstvenega zavarovanja, potreboval pa je pediatra.
32	Veliko dvomov o posvojitvi je bilo pri najinih sorodnikih.
33	Odnos do posvojitve boljši zaradi medijske pokritosti tematike.
34	Edini večji izziv je bilo urejanje posvojiteljskega dopusta, a na koncu je vse uredila najina socialna delavka.

35	Na naju je sprva vse skupaj vplivalo negativno v smislu intimnih odnosov, na dolgi rok pa je posvojitev najino vez okrepila.
36	Ruska birokracija je trša od naše. V sirotišnici pa je bilo izjemno domačno.
37	Ko sva dobila v naročje svojega otroka, je bilo to za naju najnežnejše in najlepše bitje v vesolju.
38	Od državnih inštitucij nisva imela veliko, hkrati pa tudi niso bile ovira pri najinem postopku.
39	Sin naju ni dobro sprejel, brcal je, jokal, se oklepал vzgojiteljice v domu.
40	Nekaj težav je bilo v vrtcu s sprejemanjem drugačnosti, z jezikom težav nikdar ni imel, v družbo se je takoj vključil.
41	Otrok se je sprva precej bolje odzval na ženo. Očitno je bilo, da otroci v sirotišnicah moških niso vajeni.
42	Država mi ni odobrila dvojnega posvojitelskega dopusta, čeprav sva posvojila več otrok. Šele potem, ko sem dobila primer drugačne prakse nekega drugega para, je resorno ministrstvo moji prošnji ugodilo.
43	Moški je pri posvojitvi bolj obremenjen in vključen kot pri nosečnosti.
44	Ruski sistem posvojitve je odvisen predvsem od odvetnika, ki te zastopa.
45	Razčistiti sva morala marsikaj, da sva lahko nadaljevala, a ko sva to storila, je bilo vse bistveno lažje.
46	Po vrnitvi v domovino sva imela kar precej težav s pridobivanjem dokumentacije, saj na Gorenjskem, kjer sva to urejala, veliko podobnih primerov ni bilo.
47	Zanositev po naravni poti ni uspela, žena je začela razmišljati o posvojitvi.
48	Po splavu sva začela spontano razmišljati o posvojitvi.
49	V formalnem smislu sva v Sloveniji dobila le podporo in oporo socialne delavke, ki pa sva ji informacije o postopkih dala midva.
50	Republika Slovenija rešuje težave nesposobnih staršev z neprimerno dolgim rejništvom.
51	Zaradi dolge čakalne vrste doma sva hitro iskala alternativo in na CSD sva dobila napotke, kako do otroka v Rusiji.
52	Ruski sistem posvojitve je zelo birokratski, a tako je prav.
53	Odziv sina je bil najprej zelo zadržan, česar sva se kar malce ustrašila.
54	Najprej skušala posvojiti v Sloveniji, a ponujeno nama je bilo le rejništvo, ki pa nama ni blizu.
55	Edina velika skrb pri posvojitvi v Rusiji so bile velike finančne zahteve.
56	Po prvem poskusu zanositve s postopkom OBMP sva ugotovila, da to ni za naju.
57	V Sloveniji je preveč poudarka na rejništvu, predvsem pa pri posvojitvi lahko leto dni trepetáš, ali bo otrok res tvoj.
58	Pri naju se je odnos poglobil.
59	Izkušnje iz Rusije so različne glede na sirotišnico in odvetnika.
60	Odločitev za Rusijo je padla, ko sva izvedela, da je postopek hiter, dobro vpeljan, brez zapletov.
61	Posvojitev se je ponudila sama od sebe.
62	Po sedmih letih poskusov zanositve s postopkom OBMP žena dala pobudo za posvojitev.
63	Mož je leto dni premišljeval pred končno odločitvijo za posvojitev.
64	Bila sva že starejša, prek 40, in sva se odločila za posvojitev.
65	Tega, da je posvojen, nikdar nisva skrivala in to se je izkazalo kot zelo dobro.
66	Vse več ljudi pozna nekoga, povezanega s posvojitvijo.
67	Od formalnih inštitucij v Sloveniji ni bilo podpore, odvisna sva bila od najinih predhodnikov.
68	Podirajo se tabuji o razlikah med biološkimi in posvojenimi otroci.
69	Meniva, da sva Rusijo izbrala malce instiktivno.
70	Posvojitev je bila pozitivna s stališča krepitve najinega odnosa.
71	Postopek posvojitve je v najino zvezo vnesel nov elan.
72	Ker sem bila ob posvojitvi visoko noseča, je bila kombinacija porodniškega in posvojitelskega dopusta pravzaprav edino, kar je šlo malce težje.

73	Tako na naju kot na bližnje je posvojitev vplivala dobro. Ni bilo vselej lahko, a naš odnos se je izboljšal in poglobil.
74	Naš postopek posvojitve je sicer preveč zapleten, za naju toliko bolj, ker je mož tuj državljan.
75	Izjemnega pomena so neformalne vezi, ki smo jih stkali skozi spletne forume in skupine na Facebooku.
76	Več posvojiteljev iz Rusije pomeni več informacij, tako vse postaja manj eksotično in bolj tekoče.
77	V Rusiji sva imela nekaj težav s sodiščem, doma pa je bila komunikacija dobra, z izjemo CSD, kjer je bila zadostna.
78	Na postopek posvojitve so naju pripravili pari, ki so v Rusiji že posvajali.
79	V Rusiji je vse potekalo s pomočjo odvetnice, zato je bilo boriti se z dokumentacijo tam lažje kot v Sloveniji.
80	V zadnjem času je bilo kar precej medijsko izpostavljenih posvojitvev.
81	Posvojitev pri nas ni več tabu.
82	Tako pri sorodnikih kot v službi so posvojitev sprejeli dobro.
83	Vedno več se govori o posvojitvah.
84	V Sloveniji potrebujemo še nekaj časa, da bomo razumeli, da je posvojitev nekaj običajnega.
85	Nekateri posvojitev razumeli celo kot odrekanje, dobro delo.
86	CSD v najinem primeru ni bil naklonjen posvojitvi, skušali so naju prepričati za rejništvo.
87	V sirotišnici prejela samo nujna navodila. Želela bi si več informacij o otroku.
88	Odnosi tako navznoter kot navzven so se le izboljšali.
89	Sprva je bilo težavno razumevanje, saj midva ne znava rusko, sin pa ni znal slovensko.
90	Ruska odvetnica pri postopku posvojitve je bila briljantna.
91	Najprej sva poskušala v drugih državah, a nisva bila ustrezna kandidata zaradi poprejšnje ločitve moža.
92	V postopek posvojitve v Sloveniji bi morala biti vključena sodišča.
93	Od CSD-ja nisva imela prav veliko, saj po najini izkušnji več informacij CSD-jem ponudijo posvojitelji in ne obratno.
94	Vplivi so bili le pozitivni, najin odnos se ni spremenil ne na bolje ne na slabše.
95	Predsodkov sicer nisva zaznala, a kar precej je bilo težav pri otroku, ki je moral v šolo.
96	Najprej skušala po naravni poti, po letu in pol na obisku pri prijateljih dobila idejo za posvojitev.
97	Zbiranje dokumentacije je bilo časovno naporno, a vse je moč izvedeti prek neformalnih skupin na Facebooku ter na forumih.
98	Informacije o posvojitvi v Rusiji zelo skope.
99	Postopki posvojitve so nepregledni, nekateri CSD nimajo dovolj znanja in izkušenj.
100	Brez pomoči odvetnika v Rusiji nemogoče izpeljati posvojitev.
101	Imela sva kar veliko krizo zaradi popolne spremembe načina najinega funkcioniranja, spremembe navad, razporeditve časa.
102	V Sloveniji je postopek začetne reje z enoletnim prehodom v posvojitev za naju bil nesprejemljiv.
103	Na Gorenjskem, kjer sva doma, sva na področju mednarodnih posvojitvev, vsaj na najinem CSD-ju, orala ledino.
104	Pri pristojnih slovenskih organih sva imela občutek, da bolj midva vodiva njih kot oni naju.
105	Postopek posvojitve pretiran predvsem pri obilici dokumentacije.
106	Stalno se v Ruski federaciji spreminja seznam dokumentov, potrebnih za posvojitev.
107	Še danes slišim, da imajo posvojitev nekateri za kupovanje otrok.
108	Ko sva se sprijaznila, da po naravni poti ne bova zanosila, sva na ženino pobudo začela razmišljati o posvojitvi.
109	Po neuspelem prvem poskusu je bil šele drugi, uspešen postopek posvojitve odrešilen za najino zvezo.
110	Najprej sva se udeležila dveh sestankov v društvu Deteljica, a ker je bilo delovanje le-tega v nasprotju z najinimi načeli, sva iskala druge možnosti.
111	Po naravni poti ni šlo, do posvojitve sva prišla spontano.
112	Sin precej časa ni govoril, zelo se je bal tudi vode, a sčasoma je ujel vrstnike in tudi izgubil strah pred vodo.
113	Vlogo informatorja so v najinem primeru opravljali pari, ki so že posvojili otroka v Rusiji.

114	Prvi obisk najinega sina je bil kombinacija strahu, ljubezni in odsotnosti. Ne spomniva se prav veliko. Preveč je bilo čustev.
115	Postopek posvojitve po najinem mnenju ni primerno urejen. Postopki so nepregledni, nekateri CSD nimajo dovolj znanja, možnosti in izkušenj.
116	V Rusiji imajo trenutno posvojitelji zaradi vse večje zaprtosti sistema precej težav.
117	V Slovenijo sva sina pripeljala pri 16 mesecih, spregovoril pa je šele pri dveh letih.
118	Birokracija v Rusiji še slabša kot pri nas.
119	Posvojitev je okrepila najino zvezo.
120	Neprecenljiv vir informacij o posvojitvah v Rusiji so pari, ki so tam že posvojili.
121	V Sloveniji sploh nisva poskušala, sva pa pred odločitvijo za Rusijo poskušala v Makedoniji. Ta pot se je izkazala za neustrezno.
122	Negativno je pri postopku posvojitve bilo le dolgo čakanje na to, da se vse skupaj konča.
123	Posvojitev je bila za naju velika preizkušnja. Dvome sva premagala z odprtostjo.
124	Okolica nas je z redkimi izjemami sprejela odlično.
125	V Rusiji naju je zmotilo dejstvo, da gre tudi za posel, za velike zasluške neznanih deležnikov.
126	Vedno več posvojitvev, posvojiteljev pomeni, da se več o tem govori.
127	Odnos med nama je s posvojitvijo pravzaprav šele dobil smisel.
128	Posvojitev naju je dodatno povezala.
129	Pred Rusijo sva vložila tudi prošnjo v Avstraliji, EX-YU, na Filipinih. Stroški za naju niso bili pomembni.
130	Za posvojitev v Rusiji sva se odločila, ko sva izvedela, da so tam postopki utečeni, tveganje pa nizko.
131	Ko sva prek internetnih forumov preverila, kakšne so možnosti za mednarodno posvojitev, se je Rusija ponudila kar sama po sebi.
132	Največ težav pri adaptaciji je bilo zaradi tega, ker etnično otrok ni Slovan in je opazna razlika med nama kot staršema ter njim.
133	Spletni forumi omogočili večji pretok informacij med posvojitelji ter bodočimi posvojitelji.
134	Ruski organi so se praviloma obračali le na moža.
135	Po šestih letih neuspešnih poskusov zanositve po naravni poti je dal mož pobudo za posvojitev.
136	Ključne za uspeh najinega postopka so bile informacije, ki sva jih pridobila od drugih slovenskih parov.
137	Občutki pri posvojitvi so podobni tistim, ko pritečeš na cilj maratona. Trudiš se, treniraš, odpoveduješ, na koncu pa ti le uspe.
138	Do večine podatkov o posvojitvi v Rusiji sva prišla prek drugih posvojiteljev in prevajalke.
139	Predvsem do moža je bil otrok sprva zelo nezaupljiv.
140	V Sloveniji sva bila na CSD navdušena nad prijaznostjo in predvsem nad tem, da so vse za naju opravili brezplačno.
141	Ko sva ugotovila, da je sistem v Rusiji nam zelo naklonjen, sva začela zbiranje dokumentacije.
142	Veliko informacij sva prek FaceBooka dobila od staršev, ki so v Rusiji otroke posvojili pred nama.
143	Pogovor s parom, ki je v Rusiji že posvojil, je bil za naju ključen.
144	Pri posvojitvi gre za hude psihične obremenitve ter veliko prilaganja pri poslu.
145	Nujno bi bilo rejništvo nadomestiti ali vsaj precej bolj dopolniti s posvojitvami.
146	Na področju posvojitve je v Sloveniji, tudi po pričevanju socialnih delavk, popoln kaos.
147	Takoj po tem, ko sva otroka dobila, je bilo kar malce strahu, dvomov. Po prespani noči se nama je zdelo, da se poznamo od nekdaj.
148	Formalne pomoči praktično nisva imela.
149	Ukinila bi sistem rejništva. Otrok potrebuje skrb, ljubezen, ne pa reje.
150	Razlika pri organih je taka, da v Rusiji oni vodijo tebe, v Sloveniji pa ti njih.
151	Ni bilo večjih težav. Ko smo prišli v Slovenijo, smo po dveh tednih kot družina že delovali prav rutinsko.
152	Zanimiva reakcija na to, da je posvojen, je bila, da je bil kar malce važen pred vrstniki.

153	Postopek je bil v Sloveniji korekten, moti pa nepoznavanje tega področja na CSD.
154	Imela sva težave z moževimi starši in njihovimi predsodki.

5.2.2 UREDITEV IZJAV PO KODAH

POMOČ PRI POSVOJITVI NA FORMALNI IN NEFORMALNI RAVNI

ŠT.	IZJAVE	POJMI
2	V Rusiji je pri posvojitvi po najinih izkušnjah vse potekalo zelo utečeno, v Sloveniji pa odvisno od primera do primera.	Nezaupanje v posvojitev v Sloveniji.
3	Imela sva izjemno socialno delavko, ki nama je v Sloveniji vse dokumente pomagala zbrati s pomočjo številnih izkušenj.	Izkušnje CSD.
7	Pri zbiranju dokumentacije so nama večino informacij posredovali pari, ki so v Rusiji posvajali pred nama.	Pomoč posvojiteljev.
18	Ob velikem številu dokumentov, potrebnih za posvojitev v Rusiji, je praktično nemogoče postopek izpeljati brez pomoči parov, ki so skozenj že šli.	Pomen neformalne pomoči.
19	Nekaj težav sva imela z neodzivnostjo in dejstvom, da direktor najinega centra ni imel overjenega podpisa.	Neodzivnost CSD.
20	Državni organi so nama bili v pomoč toliko, da naju niso ovirali, realno pa sva do vseh ključnih informacij morala priti sama.	Samoiniciativnost.
25	Nenehne spremembe pri dokumentaciji v Rusiji povzročajo pravi kaos.	Vpliv ruske politike.
30	Pri zbiranju dokumentacije nama je največ pomoči nudila prevajalka, ki je bila povezana z rusko odvetnico.	Pomoč prevajalke.
38	Od državnih institucij nisva imela veliko, hkrati pa tudi niso bile ovira pri najinem postopku.	Prepuščenost posvojiteljev samih sebi.
42	Država mi ni odobrila dvojnega posvojitelskega dopusta, čeprav sva posvojila več otrok. Šele potem, ko sem dobila primer drugačne prakse nekega drugega para, je resorno ministrstvo moji prošnji ugodilo.	Dvojna merila slovenske države.
44	Ruski sistem posvojitve je odvisen predvsem od odvetnika, ki te zastopa.	Pomen odvetnika za postopek.
49	V formalnem smislu sva v Sloveniji dobila le podporo in oporo socialne delavke, ki pa sva ji informacije o postopkih dala midva.	Nepoučenost socialne delavke.
51	Zaradi dolge čakalne vrste doma sva hitro iskala alternativo in na CSD sva dobila napotke, kako do otroka v Rusiji.	Dobra informiranost CSD.
52	Ruski sistem posvojitve je zelo birokratski, a tako je prav.	Velik pomen birokracije v Rusiji.

59	Izkušnje iz Rusije so različne glede na sirotišnico in odvetnika.	Odvisnost od odvetnika v Ruski federaciji.
67	Od formalnih inštitucij v Sloveniji ni bilo podpore, odvisna sva bila od najinih predhodnikov.	Odvisnost od pomoči posvojiteljev.
72	Ker sem bila ob posvojitvi visoko noseča, je bila kombinacija porodniškega in posvojiteljskega dopusta pravzaprav edino, kar je šlo malce težje.	Težave s slovensko birokracijo.
74	Naš postopek posvojitve je sicer preveč zapleten, za naju toliko bolj, ker je mož tuj državljan.	Zapleten postopek posvojitve.
75	Izjemnega pomena so neformalne vezi, ki smo jih stkali skozi spletne forume in skupine na Facebooku.	Pomen socialnih medijev.
77	V Rusiji sva imela nekaj težav s sodiščem, doma pa je bila komunikacija dobra, z izjemo CSD, kjer je bila zadostna.	Kritike na račun CSD.
78	Na postopek posvojitve so naju pripravili pari, ki so v Rusiji že posvajali.	Pomoč posvojiteljev.
79	V Rusiji je vse potekalo s pomočjo odvetnice, zato je bilo boriti se z dokumentacijo tam lažje kot v Sloveniji.	Velika vloga odvetnika v Rusiji.
86	CSD v najinem primeru ni bil naklonjen posvojitvi, skušali so naju prepričati za rejništvo.	Naklonjenost rejništvu.
87	V sirotišnici prejela samo nujna navodila. Želela bi si več informacij o otroku.	Premalo informacij v Rusiji.
90	Ruska odvetnica pri postopku posvojitve je bila briljantna.	Velika vloga ruske odvetnice.
92	V postopek posvojitve v Sloveniji bi morala biti vključena sodišča.	Posvojitev in sodišča.
93	Od CSD-ja nisva imela prav veliko, saj po najini izkušnji več informacij CSD-jem ponudijo posvojitelji in ne obratno.	Neinformiranost CSD.
97	Zbiranje dokumentacije je bilo časovno naporno, a vse je moč izvedeti prek neformalnih skupin na Facebooku ter na forumih.	Pomen socialnih medijev.
98	Informacije o posvojitvi v Rusiji zelo skope.	Premalo podatkov.
99	Postopki posvojitve so nepregledni, nekateri CSD nimajo dovolj znanja in izkušenj.	Pomanjkanje informiranosti CSD.
100	Brez pomoči odvetnika v Rusiji nemogoče izpeljati posvojitev.	Odvisnost od odvetnika.
103	Na Gorenjskem, kjer sva doma, sva na področju mednarodnih posvojitvev, vsaj na najinem CSD-ju, orala ledino.	Pionirstvo posvojiteljev.
104	Pri pristojnih slovenskih organih sva imela občutek, da bolj midva vodiva njih kot oni naju.	Obrnjena vloga.
105	Postopek posvojitve pretiran predvsem pri obilici dokumentacije.	Preobilje potrebne dokumentacije.
106	Stalno se v Ruski federaciji spreminja seznam dokumentov, potrebnih za posvojitev.	Spremembe seznama dokumentov.
113	Vlogo informatorja so v najinem primeru opravljali pari, ki so že posvojili otroka v Rusiji.	Pomen posvojiteljev.

115	Postopek posvojitve po najinem mnenju ni primerno urejen. Postopki so nepregledni, nekateri CSD nimajo dovolj znanja, možnosti in izkušenj.	Slabo informirani CSD.
116	V Rusiji imajo trenutno posvojitelji zaradi vse večje zaprtosti sistema precej težav.	Vpliv ruske politike na posvojitve.
118	Birokracija v Rusiji še slabša kot pri nas.	Težave z birokracijo.
120	Neprecenljiv vir informacij o posvojitvah v Rusiji so pari, ki so tam že posvojili.	Velika vloga posvojiteljev.
125	V Rusiji naju je zmotilo dejstvo, da gre tudi za posel, za velike zasluške neznanih deležnikov.	Skrivnostno financiranje.
131	Ko sva prek internetnih forumov preverila, kakšne so možnosti za mednarodno posvojitve, se je Rusija ponudila kar sama po sebi.	Pomen spletnih forumov.
133	Spletni forumi omogočili večji pretok informacij med posvojitelji ter bodočimi posvojitelji.	Pretok informacij prek spleta.
134	Ruski organi so se praviloma obračali le na moža.	Spolna diskriminacija.
136	Ključne za uspeh najinega postopka so bile informacije, ki sva jih pridobila od drugih slovenskih parov.	Ključne neformalne informacije.
138	Do večine podatkov o posvojitvi v Rusiji sva prišla prek drugih posvojiteljev in prevajalke.	Pomen predhodnih posvojiteljev in prevajalke.
140	V Sloveniji sva bila na CSD navdušena nad prijaznostjo in predvsem nad tem, da so vse za naju opravili brezplačno.	Dostopnost CSD.
142	Veliko informacij sva prek FaceBooka dobila od staršev, ki so v Rusiji otroke posvojili pred nama.	Informiranost prek socialnih omrežij.
143	Pogovor s parom, ki je v Rusiji že posvojil, je bil za naju ključen.	Pomen pogovora s posvojitelji.
148	Formalne pomoči praktično nisva imela.	Pomanjkanje pomoči države.
150	Razlika pri organih je ta, da v Rusiji oni vodijo tebe, v Sloveniji pa ti njih.	Preskromno poznavanje postopkov v Sloveniji.

POSTOPEK POSVOJITVE V OČEH POSVOJITELJEV

ŠT.	IZJAVE	POJMI
12	Tako v Sloveniji kot v Rusiji sva imela dobre izkušnje s postopki.	Dobre izkušnje.
14	Ne v Sloveniji ne v Rusiji nisva imela pri postopku posvojitve nobenih težav.	Posvojitve brez zapletov.
15	Postopek posvojitve v Rusiji je super, a ob takem plačilu kaj drugega niti nisva pričakovala.	Plačilo porok za pravo storitev.
17	V Rusiji sva dolgo čakala na realizacijo posvojitve, skoraj šest mesecev je minilo med prvim in zadnjim obiskom.	Dolgotrajen postopek posvojitve.
24	V Sloveniji je bila največja težava zgrešen sistem rejništva.	Nezadovoljstvo z rejništvom.

36	Ruska birokracija je trša od naše. V sirotišnici pa je bilo izjemno domačno.	Togost ruske birokracije.
50	Republika Slovenija rešuje težave nesposobnih staršev z neprimerno dolgim rejništvom.	Favoriziranje rejništva.
55	Edina velika skrb pri posvojitvi v Rusiji so bile velike finančne zahteve.	Visoki stroški posvojitve.
57	V Sloveniji je preveč poudarka na rejništvu, predvsem pa pri posvojitvi lahko leto dni trepetaj, ali bo otrok res tvoj.	Precenjeno rejništvo.
102	V Sloveniji je postopek začetne reje z enoletnim prehodom v posvojitev za naju bil nesprejemljiv.	Nesprejemljiv sistem posvojitve v Sloveniji.
121	V Sloveniji sploh nisva poskušala, sva pa pred odločitvijo za Rusijo poskušala v Makedoniji. Ta pot se je izkazala za neustrezno.	Slaba izkušnja v Makedoniji.
129	Pred Rusijo sva vložila tudi prošnjo v Avstraliji, EX-YU, na Filipinih. Stroški za naju niso bili pomembni.	Rusija ni bila prva izbira.
130	Za posvojitev v Rusiji sva se odločila, ko sva izvedela, da so tam postopki utečeni, tveganje pa nizko.	Nizko tveganje.
145	Nujno bi bilo rejništvo nadomestiti ali vsaj precej bolj dopolniti s posvojitvami.	Posvojitve namesto rejništva.
146	Na področju posvojitve je v Sloveniji, tudi po pričevanju socialnih delavk, popoln kaos.	Kaotičnost posvojitve v Sloveniji.
149	Ukinila bi sistem rejništva. Otrok potrebuje skrb, ljubezen, ne pa reje.	Reja ni primeren ukrep.
153	Postopek je bil v Sloveniji korekten, moti pa nepoznavanje tega področja na CSD.	Pomanjkanje informiranosti na CSD.

VPLIV POSVOJITVE NA ZVEZO

ŠT.	IZJAVE	POJMI
5	Najin odnos se je najprej poslabšal zaradi intenzitete ukvarjanja z otrokom.	Zveza na preizkušnji.
8	Ker je bil postopek naporen, še bolj pa dogajanje pred posvojitvijo, je bilo prvega pol leta kar stresnega za naju.	Stres po posvojitvi.
13	Najslabša stran postopka so visoke finančne zahteve.	Visoko finančno breme posvojitve.
21	Čez noč sva morala uskladiti najine poglede na starševstvo, novo dinamiko, vzgojo, to je na naju precej vplivalo.	Vpliv hipne spremembe na zvezo.
29	Zvezo sva poglobila, šla sva čez precej preizkušenj.	Okrepitev zveze prek posvojitve.
35	Na naju je sprva vse skupaj vplivalo negativno v smislu intimnih odnosov, na dolgi rok pa je posvojitev najino vez okrepila.	Sprva kriza, potem utrditev zveze.
45	Razčistiti sva morala marsikaj, da sva lahko nadaljevala, a ko sva to storila, je bilo vse bistveno lažje.	Priložnost za spremembe.

58	Pri naju se je odnos poglobil.	Utrditev odnosa.
70	Posvojitev je bila pozitivna s stališča krepitev najinega odnosa.	Posvojitev okrepila zvezo.
71	Postopek posvojitve je v najino zvezo vnesel nov elan.	Preporod zveze.
73	Tako na naju kot na bližnje je posvojitev vplivala dobro. Ni bilo vselej lahko, a naš odnos se je izboljšal in poglobil.	Po začetnih težavah utrditev zveze.
88	Odnosi tako navznoter kot navzven so se le izboljšali.	Posvojitev dobra izkušnja.
94	Vplivi so bili le pozitivni, najin odnos se ni spremenil ne na bolje ne na slabše.	Posvojitev brez vpliva na zvezo.
101	Imela sva kar veliko krizo zaradi popolne spremembe načina najinega funkcioniranja, spremembe navad, razporeditve časa.	Negativen vpliv posvojitve na zakon.
119	Posvojitev je okrepila najino zvezo.	Utrditev zveze.
123	Posvojitev je bila za naju velika preizkušnja. Dvome sva premagala z odprtostjo.	Premagovanje strahu s sproščenostjo.
127	Odnos med nama je s posvojitvijo pravzaprav šele dobil smisel.	Posvojitev osmislila zvezo.
128	Posvojitev naju je dodatno povezala.	Zveza še trdnejša.
144	Pri posvojitvi gre za hude psihične obremenitve ter veliko prilaganja pri poslu.	Odrekanja zaradi posvojitve.

RAZLOG ZA POSVOJITEV V RUSKI FEDERACIJI

ŠT.	IZJAVE	POJMI
6	Prvič sva o posvojitvi spregovorila po postopku OBMP. Pobudo je dala žena.	Posvojitev zaradi neuspešnih postopkov OBMP.
16	Najprej skušala posvojiti v Sloveniji, a dobila le opcijo rejništva.	Posvojitev namesto rejništva.
22	Mož že imel biološke otroke, a želela sva si še skupnih.	Želja po skupnih otrocih.
23	Po neuspešnem poskusu posvojitve v Makedoniji, ki nama ga je predlagala socialna delavka, sva se po preverjanju prek forumov odločila za Rusijo.	Neuspela posvojitev v Makedoniji.
28	Razlogi niso bili biološki, bolj je šlo za praznino v družini.	Nezapolnjeno življenje.
47	Zanositev po naravni poti ni uspela, žena začela razmišljati o posvojitvi.	Biološka nezmožnost zanositve.
48	Po splavu sva začela spontano razmišljati o posvojitvi.	Posvojitev kot posledica splava.
54	Najprej skušala posvojiti v Sloveniji, a ponujeno nama je bilo le rejništvo, ki pa nama ni blizu.	Posvojitev namesto rejništva.
56	Po prvem poskusu zanositve s postopkom OBMP sva ugotovila, da to ni za naju.	Neprijetnost ob postopku OBMP.
60	Odločitev za Rusijo je padla, ko sva izvedela, da je postopek hiter, dobro vpeljan, brez zapletov.	Utečenost poteka posvojitve v Rusiji.

61	Posvojitev se je ponudila sama od sebe.	Posvojitev logična posledica.
62	Po sedmih letih poskusov zanositve s postopkom OBMP žena dala pobudo za posvojitev.	Dolgotrajni neuspeli postopki OBMP.
63	Mož je leto dni premišljeval pred končno odločitvijo za posvojitev.	Moževo odlašanje.
64	Bila sva že starejša, prek 40, in sva se odločila za posvojitev.	Posledica starosti.
69	Meniva, da sva Rusijo izbrala malce instiktivno.	Prepuščenost toku.
91	Najprej sva poskušala v drugih državah, a nisva bila ustrezna kandidata zaradi poprejšnje ločitve moža.	Birokratske ovire v drugih državah.
96	Najprej skušala po naravni poti, po letu in pol na obisku pri prijateljih dobila idejo za posvojitev.	Nezmožnost zanositve.
108	Ko sva se sprijaznila, da po naravni poti ne bova zanosila, sva na ženino pobudo začela razmišljati o posvojitvi.	Ženina pobuda.
109	Po neuspelem prvem poskusu je bil šele drugi, uspešen postopek posvojitve odrešilen za najino zvezo.	Posvojitev odrešitev za zvezo.
110	Najprej sva se udeležila dveh sestankov v društvu Deteljica, a ker je bilo delovanje le-tega v nasprotju z najinimi načeli, sva iskala druge možnosti.	Kritike na račun društva Deteljica.
111	Po naravni poti ni šlo, do posvojitve sva prišla spontano.	Prepuščenost usodi.
135	Po šestih letih neuspešnih poskusov zanositve po naravni poti je dal mož pobudo za posvojitev.	Moževa pobuda po dolgem čakanju.
141	Ko sva ugotovila, da je sistem v Rusiji nam zelo naklonjen, sva začela zbiranje dokumentacije.	Spodbudne informacije o posvojitvi v Rusiji.

OBČUTKI POSVOJITELJEV PO POSVOJITVI

ŠT.	IZJAVE	POJMI
10	Če sva poštena, sva šele dva meseca po vrnitvi v Slovenijo imela pravi občutek navezanosti do otroka.	Navezanost do otroka šele čez čas.
26	Prvi občutki po posvojitvi so bili pri naju polni strahu, negotovosti.	Nekomfortnost ob posvojitvi.
37	Ko sva dobila v naročje svojega otroka, je bilo to za naju najnežnejše in najlepše bitje v vesolju.	Razneženost ob sprejetju otroka.
39	Sin naju ni dobro sprejel, brcal je, jokal, se oklepaj vzgojiteljice v domu.	Otrokovo odklonilno vedenje.
53	Odziv sina je bil najprej zelo zadržan, česar sva se kar malce ustrašila.	Zadržanost otroka ob prvih srečanjih.
114	Prvi obisk najinega sina je bil kombinacija strahu, ljubezni in odsotnosti. Ne spomniva se prav veliko. Preveč je bilo čustev.	Nabitost s čustvi.

137	Občutki pri posvojitvi so podobni tistim, ko pritečeš na cilj maratona. Trudiš se, treniraš, odpoveduješ, na koncu pa ti le uspe.	Veliko truda za velik cilj.
147	Takoj po tem, ko sva otroka dobila, je bilo kar malce strahu, dvomov. Po prespani noči se nama je zdelo, da se poznamo od nekdaj.	Strah kot obrabni mehanizem.
151	Ni bilo večjih težav. Ko smo prišli v Slovenijo, smo po dveh tednih kot družina že delovali prav rutinsko.	Hitra prilagoditev.

DOGAJANJE PO POSVOJITVI

ŠT.	IZJAVE	POJMI
1	Otroka sta bila v Sloveniji sprva prestrašena in precej časa le stežka potešila izjemno in stalno lakoto.	Strah otrok po prihodu v Slovenijo.
4	Najin sin je spregovoril šele pri približno dveh letih, a zatem nadpovprečno hitro napredoval.	Zaostanku sledi hitro napredovanje.
11	Posvojila sva pet otrok v dveh ločenih obiskih, težave pa sva imela le pri enem, ki je bil ob posvojitvi star tri leta in pol ter že imel izoblikovano osebnost.	Težave prej izjema kot pravilo.
27	Negativno je bilo zbiranje dokumentacije, financ ter začetne skepse sorodnikov in prijateljev.	Začetna zadržanost sorodnikov.
31	Pri prihodu v Slovenijo je bilo najbolj zoprno to, da sin še ni mogel imeti urejenega zdravstvenega zavarovanja, potreboval pa je pediatra.	Težave pri urejanju dokumentacije v Sloveniji.
34	Edini večji izziv je bilo urejanje posvojiteljskega dopusta, a na koncu je vse uredila najina socialna delavka.	Pomoč socialne delavke.
40	Nekaj težav je bilo v vrtcu s sprejemanjem drugačnosti, z jezikom težav nikdar ni imel, v družbo se je takoj vključil.	Zunanji videz posvojenca.
41	Otrok se je sprva precej bolje odzval na ženo. Očitno je bilo, da otroci v sirotišnicah moških niso vajeni.	Pomanjkanje moškega vzora.
46	Po vrnitvi v domovino sva imela kar precej težav s pridobivanjem dokumentacije, saj na Gorenjskem, kjer sva to urejala, veliko podobnih primerov ni bilo.	Problematična birokracija v Sloveniji.
65	Tega, da je posvojen, nikdar nisva skrivala in to se je izkazalo kot zelo dobro.	Odprtost pri posvojitvi.
89	Sprva je bilo težavno razumevanje, saj midva ne znava rusko, sin pa ni znal slovensko.	Težave pri sporazumevanju.
95	Predsodkov sicer nisva zaznala, a kar precej je bilo težav pri otroku, ki je moral v šolo.	Težavno vključevanje v šolo.

112	Sin precej časa ni govoril, zelo se je bal tudi vode, a sčasoma je ujel vrstnike in tudi izgubil strah pred vodo.	Zaostanek v razvoju.
117	V Slovenijo sva sina pripeljala pri 16 mesecih, spregovoril pa je šele pri dveh letih.	Zapoznel razvoj.
122	Negativno je pri postopku posvojitve bilo le dolgo čakanje na to, da se vse skupaj konča	Dolgotrajnost postopka posvojitve.
132	Največ težav pri adaptaciji je bilo zaradi tega, ker etnično otrok ni Slovan in je opazna razlika med nama kot staršema ter njim.	Zunanji videz posvojenca.
139	Predvsem do moža je bil otrok sprva zelo nezaupljiv.	Strah pred moškimi.
152	Zanimiva reakcija na to, da je posvojen, je bila, da je bil kar malce važen pred vrstniki.	Ponos posvojenca.

RAZUMEVANJE OKOLJA

ŠT.	IZJAVE	POJMI
9	Zaznala sva težave pri najinih bližnjih, saj so delali razlike med otrokom, ki je biološko najin, ter drugim, ki je posvojen.	Razlikovanje bioloških in posvojenih otrok.
32	Veliko dvomov o posvojitvi je bilo pri najinih sorodnikih.	Sumničavi sorodniki.
33	Odnos do posvojitve boljši zaradi medijske pokritosti tematike.	Pozitiven vpliv medijev.
43	Moški je pri posvojitvi bolj obremenjen in vključen kot pri nosečnosti.	Moški bolj vpleten.
66	Vse več ljudi pozna nekoga, povezanega s posvojitvijo.	Izpostavljenost posvojitve.
68	Podirajo se tabuji o razlikah med biološkimi in posvojenimi otroci.	Vse manj predsodkov.
76	Več posvojiteljev iz Rusije pomeni več informacij, tako vse postaja manj eksotično in bolj tekoče.	Vpliv širjenja informacij.
80	V zadnjem času je bilo kar precej medijsko izpostavljenih posvojitev.	Medijska pokritost.
81	Posvojitev pri nas ni več tabu.	Predsodkov ni več toliko.
82	Tako pri sorodnikih kot v službi so posvojitev sprejeli dobro.	Sprejetost posvojitve.
83	Vedno več se govori o posvojitvah.	Razširjenost informacij o posvojitvi.
84	V Sloveniji potrebujemo še nekaj časa, da bomo razumeli, da je posvojitev nekaj običajnega.	Sčasoma se posvojitev normalizira.
85	Nekateri posvojitev razumeli celo kot odrekanje, dobro delo.	Posvojitev kot odrekanje.
107	Še danes slišim, da imajo posvojitev nekateri za kupovanje otrok.	Razumevanje posvojitve skozi denar.
126	Vedno več posvojitev, posvojiteljev pomeni, da se več o tem govori.	Večja informiranost.

154	Imela sva težave z moževimi starši in njihovimi predsodki.	Prisotnost predsodkov.
-----	--	------------------------

5.2.3 KODIRANJE ZNOTRAJ POSAMEZNIH FAZ

POMOČ PRI POSVOJITVI NA FORMALNI IN NEFORMALNI RAVNI

POMEN INFORMACIJ

7	Pri zbiranju dokumentacije so nama večino informacij posredovali pari, ki so v Rusiji posvajali pred nama.
18	Ob velikem številu dokumentov, potrebnih za posvojitve v Rusiji, je praktično nemogoče postopek izpeljati brez pomoči parov, ki so skozenj že šli.
67	Od formalnih inštitucij v Sloveniji ni bilo podpore, odvisna sva bila od najinih predhodnikov.
75	Izjemnega pomena so neformalni vezi, ki smo jih stkali skozi spletne forume in skupine na FaceBooku.
78	Na postopek posvojitve so naju pripravili pari, ki so v Rusiji že posvajali.
97	Zbiranje dokumentacije je bilo časovno naporno, a vse je moč izvedeti prek neformalnih skupin na FaceBooku ter na forumih.
98	Informacije o posvojitvi v Rusiji zelo skope.
113	Vlogo informatorja so v najinem primeru opravljali pari, ki so že posvojili otroka v Rusiji.
120	Neprecenljiv vir informacij o posvojitvah v Rusiji so pari, ki so tam že posvojili.
131	Ko sva prek internetnih forumov preverila, kakšne so možnosti za mednarodno posvojitve, se je Rusija ponudila kar sama po sebi.
133	Spletni forumi omogočili večji pretok informacij med posvojitelji ter bodočimi posvojitelji.
136	Ključne za uspeh najinega postopka so bile informacije, ki sva jih pridobila od drugih slovenskih parov.
138	Do večine podatkov o posvojitvi v Rusiji sva prišla prek drugih posvojiteljev in prevajalke.
142	Veliko informacij sva prek FaceBooka dobila od staršev, ki so v Rusiji otroke posvojili pred nama.
143	Pogovor s parom, ki je v Rusiji že posvojil, je bil za naju ključen.
148	Formalne pomoči praktično nisva imela.

CENTER ZA SOCIALNO DELO

3	Imela sva izjemno socialno delavko, ki nama je v Sloveniji vse dokumente pomagala zbrati s pomočjo številnih izkušenj.
19	Nekaj težav sva imela z neodzivnostjo in dejstvom, da direktor najinega centra ni imel overjenega podpisa.
49	V formalnem smislu sva v Sloveniji dobila le podporo in oporo socialne delavke, ki pa sva ji informacije o postopkih dala midva.
51	Zaradi dolge čakalne vrste doma sva hitro iskala alternativo in na CSD sva dobila napotke, kako do otroka v Rusiji.
77	V Rusiji sva imela nekaj težav s sodiščem, doma pa je bila komunikacija dobra, z izjemo CSD, kjer je bila zadostna.
86	CSD v najinem primeru ni bil naklonjen posvojitvi, skušali so naju prepričati za rejništvo.
93	Od CSD-ja nisva imela prav veliko, saj po najini izkušnji več informacij CSD-jem ponudijo posvojitelji in ne obratno.
99	Postopki posvojitve so nepregledni, nekateri CSD nimajo dovolj znanja in izkušenj.

103	Na Gorenjskem, kjer sva doma, sva na področju mednarodnih posvojitvev, vsaj na najinem CSD-ju, orala ledino.
104	Pri pristojnih slovenskih organih sva imela občutek, da bolj midva vodiva njih kot oni naju.
115	Postopek posvojitve po najinem mnenju ni primerno urejen. Postopki so nepregledni, nekateri CSD nimajo dovolj znanja, možnosti in izkušenj.
140	V Sloveniji sva bila na CSD navdušena nad prijaznostjo in predvsem nad tem, da so vse za naju opravili brezplačno.
150	Razlika pri organih je taka, da v Rusiji oni vodijo tebe, v Sloveniji pa ti njih.

BIROKRACIJA

2	V Rusiji je pri posvojitvi po najinih izkušnjah vse potekalo zelo utečeno, v Sloveniji pa odvisno od primera do primera.
20	Državni organi so nama bili v pomoč toliko, da naju niso ovirali, realno pa sva do vseh ključnih informacij morala priti sama.
25	Nenehne spremembe pri dokumentaciji v Rusiji povzročajo pravi kaos.
38	Od državnih institucij nisva imela veliko, hkrati pa tudi niso bile ovira pri najinem postopku.
42	Država mi ni odobrila dvojnega posvojiteljskega dopusta, čeprav sva posvojila več otrok. Šele potem, ko sem dobila primer drugačne prakse nekega drugega para, je resorno ministrstvo moji prošnji ugodilo.
44	Ruski sistem posvojitve odvisen predvsem od odvetnika, ki te zastopa.
52	Ruski sistem posvojitve je zelo birokratski, a tako je prav.
59	Izkušnje iz Rusije so različne glede na sirotišnico in odvetnika.
72	Ker sem bila ob posvojitvi visoko noseča, je bila kombinacija porodniškega in posvojiteljskega dopusta pravzaprav edino, kar je šlo malce težje.
74	Naš postopek posvojitve je sicer preveč zapleten, za naju toliko bolj, ker je mož tuj državljan.
79	V Rusiji je vse potekalo s pomočjo odvetnice, zato je bilo boriti se z dokumentacijo tam lažje kot v Sloveniji.
90	Ruska odvetnica pri postopku posvojitve je bila briljantna.
92	V postopek posvojitve v Sloveniji bi morala biti vključena sodišča.
100	Brez pomoči odvetnika v Rusiji nemogoče izpeljati posvojitvev.
105	Postopek posvojitve pretiran predvsem pri obilici dokumentacije.
106	Stalno se v Ruski federaciji spreminja seznam dokumentov, potrebnih za posvojitvev.
116	V Rusiji imajo trenutno posvojitelji zaradi vse večje zaprtosti sistema precej težav.
118	Birokracija v Rusiji še slabša kot pri nas.
125	V Rusiji naju je zmotilo dejstvo, da gre tudi za posel, za velike zasluške neznanih deležnikov.

POSTOPEK POSVOJITVE V OČEH POSVOJITELJEV

SLABE IZKUŠNJE

17	V Rusiji sva dolgo čakala na realizacijo posvojitve, skoraj šest mesecev je minilo med prvim in zadnjim obiskom.
55	Edina velika skrb pri posvojitvi v Rusiji so bile velike finančne zahteve.
121	V Sloveniji sploh nisva poskušala, sva pa pred odločitvijo za Rusijo poskušala v Makedoniji. Ta pot se je izkazala za neustrezno.

146	Na področju posvojitve je v Sloveniji, tudi po pričevanju socialnih delavk, popoln kaos.
153	Postopek je bil v Sloveniji korekten, moti pa nepoznavanje tega področja na CSD.

DOBRE IZKUŠNJE

12	Tako v Sloveniji kot v Rusiji sva imela dobre izkušnje s postopki.
14	Ne v Sloveniji ne v Rusiji nisva imela pri postopku posvojitve nobenih težav.
15	Postopek posvojitve v Rusiji je super, a ob takem plačilu kaj drugega niti nisva pričakovala.
130	Za posvojitve v Rusiji sva se odločila, ko sva izvedela, da so tam postopki utečeni, tveganje pa nizko.

REJNIŠTVO

24	V Sloveniji je bila največja težava zgrešen sistem rejništva.
50	Republika Slovenija rešuje težave nesposobnih staršev z neprimerno dolgim rejništvom.
57	V Sloveniji je preveč poudarka na rejništvu, predvsem pa pri posvojitvi lahko leto dni trepetiš, ali bo otrok res tvoj.
102	V Sloveniji je postopek začetne reje z enoletnim prehodom v posvojitve za naju bil nesprejemljiv.
145	Nujno bi bilo rejništvo nadomestiti ali vsaj precej bolj dopolniti s posvojitvami.
149	Ukinila bi sistem rejništva. Otrok potrebuje skrb, ljubezen, ne pa reje.

VPLIV POSVOJITVE NA ZVEZO

OKREPTITEV ZVEZE

35	Na naju je sprva vse skupaj vplivalo negativno v smislu intimnih odnosov, na dolgi rok pa je posvojitve najino vez okrepila.
45	Razčistiti sva morala marsikaj, da sva lahko nadaljevala, a ko sva to storila, je bilo vse bistveno lažje.
58	Pri naju se je odnos poglobil.
70	Posvojitve je bila pozitivna s stališča krepitve najinega odnosa.
71	Postopek posvojitve je v najino zvezo vnesel nov elan.
73	Tako na naju kot na bližnje je posvojitve vplivala dobro. Ni bilo vselej lahko, a naš odnos se je izboljšal in poglobil.
88	Odnosi tako navznoter kot navzven so se le izboljšali.
119	Posvojitve je okrepila najino zvezo.
127	Odnos med nama je s posvojitvijo pravzaprav šele dobil smisel.
128	Posvojitve naju je dodatno povezala.

ZVEZA NA PREIZKUŠNJI

5	Najin odnos se je najprej poslabšal zaradi intenzitete ukvarjanja z otrokom.
---	--

8	Ker je bil postopek naporen, še bolj pa dogajanje pred posvojitvijo, je bilo prvega pol leta kar stresnega za naju.
21	Čez noč sva morala uskladiti najine poglede na starševstvo, novo dinamiko, vzgojo, to je na naju precej vplivalo.
29	Zvezo sva poglobila, šla sva čez precej preizkušenj.
101	Imela sva kar veliko krizo zaradi popolne spremembe načina najinega funkcioniranja, spremembe navad, razporeditve časa.
123	Posvojitev je bila za naju velika preizkušnja. Dvome sva premagala z odprtostjo.
144	Pri posvojitvi gre za hude psihične obremenitve ter veliko prilaganja pri poslu.

RAZLOGI ZA POSVOJITEV V RUSKI FEDERACIJI

BIOLOŠKI RAZLOGI

6	Prvič sva o posvojitvi spregovorila po postopku OBMP. Pobudo je dala žena.
47	Zanositev po naravni poti ni uspela, žena začela razmišljati o posvojitvi.
48	Po splavu sva začela spontano razmišljati o posvojitvi.
56	Po prvem poskusu zanositve s postopkom OBMP sva ugotovila, da to ni za naju.
62	Po sedmih letih poskusov zanositve s postopkom OBMP žena dala pobudo za posvojitev.
64	Bila sva že starejša, prek 40, in sva se odločila za posvojitev.
96	Najprej skušala po naravni poti, po letu in pol na obisku pri prijateljih dobila idejo za posvojitev.
108	Ko sva se sprijaznila, da po naravni poti ne bova zanosila, sva na ženino pobudo začela razmišljati o posvojitvi.
111	Po naravni poti ni šlo, do posvojitve sva prišla spontano.
135	Po šestih letih neuspešnih poskusov zanositve po naravni poti je dal mož pobudo za posvojitev.

OSEBNI RAZLOGI

22	Mož že imel biološke otroke, a želela sva si še skupnih.
28	Razlogi niso bili biološki, bolj je šlo za praznino v družini.
60	Odločitev za Rusijo je padla, ko sva izvedela, da je postopek hiter, dobro vpeljan, brez zapletov.
63	Mož je leto dni premišljeval pred končno odločitvijo za posvojitev.
69	Meniva, da sva Rusijo izbrala malce instiktivno.
109	Po neuspelem prvem poskusu je bil šele drugi, uspešen postopek posvojitve odrešilen za najino zvezo.

POSVOJITEV KOT MOŽNOST SOCIALNEGA STARŠEVSTVA

16	Najprej skušala posvojiti v Sloveniji, a dobila le opcijo rejništva.
23	Po neuspešnem poskusu posvojitve v Makedoniji, ki nama ga je predlagala socialna delavka, sva se po preverjanju prek forumov odločila za Rusijo.
54	Najprej skušala posvojiti v Sloveniji, a ponujeno nama je bilo le rejništvo, ki pa nama ni blizu.
91	Najprej sva poskušala v drugih državah, a nisva bila ustrezna kandidata zaradi poprejšnje ločitve moža.
110	Najprej sva se udeležila dveh sestankov v društvu Deteljica, a ker je bilo delovanje le-tega v nasprotju z najinimi načeli, sva iskala druge možnosti.

141	Ko sva ugotovila, da je sistem v Rusiji nam zelo naklonjen, sva začela zbiranje dokumentacije.
-----	--

OBČUTKI POSVOJITELJEV PO POSVOJITVI

POZITIVNI ZAČETNI OBČUTKI

37	Ko sva dobila v naročje svojega otroka, je bilo to za naju najnežnejše in najlepše bitje v vesolju.
137	Občutki pri posvojitvi so podobni tistim, ko pritečeš na cilj maratona. Trudiš se, treniraš, odpoveduješ, na koncu pa ti le uspe.
151	Ni bilo večjih težav. Ko smo prišli v Slovenijo, smo po dveh tednih kot družina že delovali prav rutinsko.

NEGATIVNI ZAČETNI OBČUTKI

26	Prvi občutki po posvojitvi so bili pri naju polni strahu, negotovosti.
39	Sin naju ni dobro sprejel, brcal je, jokal, se oklepal vzgojiteljice v domu.
53	Odziv sina je bil najprej zelo zadržan, česar sva se kar malce ustrašila.

MEŠANI ZAČETNI OBČUTKI

10	Če sva poštena, sva šele dva meseca po vrnitvi v Slovenijo imela pravi občutek navezanosti do otroka.
114	Prvi obisk najinega sina je bil kombinacija strahu, ljubezni in odsotnosti. Ne spomniva se prav veliko. Preveč je bilo čustev.
147	Takoj po tem, ko sva otroka dobila, je bilo kar malce strahu, dvomov. Po prespani noči se nama je zdelo, da se poznamo od nekdaj.

DOGAJANJE PO POSVOJITVI

BREZ TEŽAV

65	Tega, da je posvojen, nikdar nisva skrivala in to se je izkazalo kot zelo dobro.
152	Zanimiva reakcija na to, da je posvojen, je bila, da je bil kar malce važen pred vrstniki.

TEŽAVE Z BIROKRACIJO

31	Pri prihodu v Slovenijo je bilo najbolj zoprno to, da sin še ni mogel imeti urejenega zdravstvenega zavarovanja, potreboval pa je pediatra.
34	Edini večji izziv je bilo urejanje posvojiteljskega dopusta, a na koncu je vse uredila najina socialna delavka.
46	Po vrnitvi v domovino sva imela kar precej težav s pridobivanjem dokumentacije, saj na Gorenjskem, kjer sva to urejala, veliko podobnih primerov ni bilo.
122	Negativno je pri postopku posvojitve bilo le dolgo čakanje na to, da se vse skupaj konča

TEŽAVNA ADAPTACIJA

1	Otroka sta bila v Sloveniji sprva prestrašena in precej časa le težka potešila izjemno in stalno lakoto.
4	Najin sin je spregovoril šele pri približno dveh letih, a zatem nadpovprečno hitro napredoval.
11	Posvojila sva pet otrok v dveh ločenih obiskih, težave pa sva imela le pri enem, ki je bil ob posvojitvi star tri leta in pol ter že imel izoblikovano osebnost.
27	Negativno je bilo zbiranje dokumentacije, financ ter začetne skepse sorodnikov in prijateljev.
41	Otrok se je sprva precej bolje odzval na ženo. Očitno je bilo, da otroci v sirotišnicah moških niso vajeni.
89	Sprva je bilo težavno razumevanje, saj midva ne znava rusko, sin pa ni znal slovensko.
95	Predsodkov sicer nisva zaznala, a kar precej je bilo težav pri otroku, ki je moral v šolo.
112	Sin precej časa ni govoril, zelo se je bal tudi vode, a sčasoma je ujel vrstnike in tudi izgubil strah pred vodo.
117	V Slovenijo sva sina pripeljala pri 16 mesecih, spregovoril pa je šele pri dveh letih.
139	Predvsem do moža je bil otrok sprva zelo nezaupljiv.

TEŽAVE Z ZUNANJIM VIDEZOM

40	Nekaj težav je bilo v vrtcu s sprejemanjem drugačnosti, z jezikom težav nikdar ni imel, v družbo se je takoj vključil.
132	Največ težav pri adaptaciji je bilo zaradi tega, ker etnično otrok ni Slovan in je opazna razlika med nama kot staršema ter njim.

RAZUMEVANJE OKOLJA

NEGATIVNI PREDSDOKI

9	Zaznala sva težave pri najinih bližnjih, saj so delali razlike med otrokom, ki je biološko najin, ter drugim, ki je posvojen.
32	Veliko dvomov o posvojitvi je bilo pri najinih sorodnikih.
84	V Sloveniji potrebujemo še nekaj časa, da bomo razumeli, da je posvojitev nekaj običajnega.
107	Še danes slišim, da imajo posvojitev nekateri za kupovanje otrok.
154	Imela sva težave z moževimi starši in njihovimi predsodki.

VEČJA SPREJETOST POSVOJITVE

33	Odnos do posvojitev boljši zaradi medijske pokritosti tematike.
66	Vse več ljudi pozna nekoga, povezanega s posvojitvijo.
68	Podirajo se tabuji o razlikah med biološkimi in posvojenimi otroci.
76	Več posvojiteljev iz Rusije pomeni več informacij, tako vse postaja manj eksotično in bolj tekoče.
80	V zadnjem času je bilo kar precej medijsko izpostavljenih posvojitev.
81	Posvojitev pri nas ni več tabu.
82	Tako pri sorodnikih kot v službi pa so posvojitev sprejeli dobro.
83	Vedno več se govori o posvojitvah.
126	Vedno več posvojitev, posvojiteljev pomeni, da se več o tem govori.

5 LITERATURA IN VIRI

5.1 LITERATURA

- Bergant, M. 1970. Teme iz pedagoške sociologije. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Canals, J. 1995. Mesto antropologije v teoretskem ozadju socialnega dela. Socialno delo 34, 2: 97-107.
- Čačinovič Vogrinčič, G. 1998. Psihologija družine: prispevek k razvidnosti družinske skupine. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Čačinovič Vogrinčič, G. 2006. Socialno delo z družino. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Geertz, C. 1996. »Z domorodskega zornega kota«: o naravi antropološkega razumevanja. Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo 179: 91-105.
- Giddens, A. 1989. Nova pravila sociološke metode. Ljubljana: ŠKUC Filozofska fakulteta.
- Godina-Vuk, V. 1990. »Nature« vs. »Nurture«. Antropološki zvezki 1, 77-114.
- Keržan, D. 2009. Naravno starševstvo? Socialno delo 48, 1/3: 131-140.
- Klarič, T. 2001. Dualna organizacija poklicnega izobraževanja. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za pedagogiko in andragogiko. Diplomaska naloga.
- Klun, M. 2009. Posvojitve v Sloveniji kot oblika socialnega starševstva. Socialno delo 48, 1/3: 35-49.
- Kobal, B. 2006. Skrbništvo. Socialno delo 45, 1/2: 35-40.
- Kompan Erzar, K., Rožič, T., Simonič, B. 2005. Vloga in pomen navezanosti pri razvoju otrok v nadomestnih družinah. Socialno delo 50, 2: 103-111.
- Kroflič, R., 2002. Izbrani pedagoški spisi: Vstop v kurikularne teroije. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Medveš, Z., Muršak, J. 1993. Poklicno izobraževanje, problemi in perspektive. Ljubljana: Slovensko društvo pedagogov Znanstveni inštitut FF.
- Mesec, B. 1998. Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

- Pavletič, A. 2011. Uvod v teorijo vzgoje: Fenomenološki pristop k vrednotam v vzgoji. Ljubljana: Didakta.
- Peček Čuk, M., Lesar, I. 2009. Moč vzgoje: sodobna vprašanja teorije vzgoje. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.
- Poštrak, M. 1994. V znamenju trojstev. Socialno delo 33, 4: 325-342.
- Poštrak, M. 2001. Antropološki zorni kot. Socialno delo 40, 2-4: 207-229.
- Poštrak, M. 2007. Preventivna funkcija prostega časa. V: Kristančič, A. Svoboda izbire – moj prosti čas. Ljubljana: AA Inserco, svetovalna družba: 147-166.
- Rener, T., Sedmak M., Švab, A., Urek, M. 2006. Družine in družinsko življenje v Sloveniji. Koper: Založba Annales.
- Rezar, I. 2009. Mednarodne posvojitve kot oblika socialnega starševstva: izkušnje ljudi, ki so posvojili otroka v tujini. Socialno delo 48, 1/3: 51-64.
- Rode, N. 2013. Metodologija raziskovanja v socialnem delu II. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Šebart, M. 1990. Poskus opredelitve razmerja med vzgojo in socializacijo. Sodobna pedagogika 41, 3/4: 121-126.
- Švab, A. 2001. Družina: od modernosti k postmodernosti. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Švab, A. 2010. Kdo se boji (raznoverstnosti) družin? Sociološki pogled/i na sodobno družinsko življenje. Socialno delo 49, 5/6: 341-349.
- Zaviršek, D. 2009. Med krvjo in skrbjo. Socialno delo 48, 1/3: 3-16.
- Zaviršek, D. 2009. Postopki, organizacija in standardi na področju posvojitve. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo in Inštitut RS za socialno varstvo.
- Zaviršek, D. 2012. Notranje in meddržavne posvojitve: od osebnih izkušenj do dobre prakse. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Zupančič, K., Novak, B. 2008. Predpisi o zakonski zvezi in družinskih razmerjih s pojasnili. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.

5.2 SPLETNI VIRI

- www.us-rs.si/media/ustava.republike.slovenije.pdf.
- http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/posvojitve/mednarodne_posvojitve.
- http://www.mddsz.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/article/1939/7477/60793f744e854a59026f147d6166d438/
- <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200469&stevilka=3093>.
- <http://www.pobronson.com/factbook/pages/39.html>).
- <http://www.scsd.si/posvojitve.html>.
- <http://www.scsd.si/skrbnistvo.html>
- <http://www.scsd.si/rejnistvo.html>
- http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/posvojitve/
- http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/rejnistvo/
- <http://www.un.org/>
- <http://unstats.un.org/unsd/demographic/sconcerns/fam/fammethods.htm#A2>.
- http://www.fsd.uni-lj.si/dodiplomski_studij/ucni_nacrti/program_1%20stopnje/44/
- <http://www.stat.si>
- http://www.fsd.si/dodiplomski_studij/ucni_nacrti/program_1%20stopnje/44/
- http://www.mddsz.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article/12106/7477/
- http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=6379
- <http://www.stat.si/letopis/2001/04-01.pdf>
- http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2343
- http://www.mp.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/mednarodne_pogodbe_s_podrocja_pravosodja/mednarodni_sporazumi_s_podrocja_civilnega_prava/
- http://www.scsd.si/tl_files/scsd/dokumenti/katalog_1_6_0.pdf
- http://www.hcch.net/index_en.php?act=states.listing
- <http://www.hcch.net/upload/adostats2014selman.pdf>
- <http://www.usynovite.ru/statistics/2013/7/>